

1861

ი ჟ ნ ი ს ი .

წელიწადი მესხეთ.

ჩივლები თსზულებათა:

- I. — სიგეუ, დასულავებაზე კ. მ. ხახანოვისა.
- II. — მსუგური შუის ვება. თ. რეკ. ბარათოვისა.
- III. — ლექსები სსუ ჯ სსუ მწერალთა.
- IV. — წიგნი რედაქტორთან. იოს. შამცაშვილისა.
- V. — გზის მოძებნა. თ. ხოლო ვურგენიძისა.
- VI. — წერილი რედაქტორთან შესებ
 თ. იო. ჭავჭ. (განგაძელები). თ. გ. ბარათშვილისა.
 — მსუხი თ. იო. ჭავჭავაძისა.
 — უსტარი ანტიკრიტიკული, თ. ილია
 ჭავჭავაძისადმი. ს. ალექსიევ-მესხიევისა,
 — სსუ ჯ სსუ ანბავი. (იხილეთ მორე ვაუდზე).

რეილისს.

ვერესელიძის ციმოვრაქიანი.

სიციყუა

უამსა დასფლავებისსა, გარდაცულებულის
თავადის იოანე ქსნის ერისთავის ასულის ცნიაყნა
მარიამისა, თქმული იკორთის ეპკლესიასა შინა,
ბოლოჩინის მღუდლის სოლომონ ხახანოვისა-
გან. 1858 აგვისტოს 16-სა.

19.

«აღესრულა მკირეთა ღლეა ზე აღმსარებლისა
პრავალნი გრძელნი, რამეთუ სათხო იფარე უფლისა
სული ამისი» ესრეთ ღალადებს ბრძენი სოლომონ.

ქრისტეს მოეჭუარენო!

მოწმობისამებრ დაბადების აღმწერელის მოსე
წინასწარ მეცყუჭლისა მეცა მოგასსენებ თქუჭნ,
რომელ გარდახდა რა მცნებასა შემოქმედისა თვ-
სისასა ჰირველ შექმნული კაცი დამ, უსრწნელე-
ბისა წილ დაიმკვდრა მან სრწნილება ზე მასთან
უკომოდ სიკუდილო, დესაჯა მის ცხოვრებისაგან
განსვლა შეურაცხებით ზე ცოდთა თვსთა ესე დაუძ-

კვდრია მან, ვითარცა ხარკი თანამდებ ცოდვისა.

მაშასადამე არა საიტგვო არს, რომელ უამიერი ესე სიკუდილი ანუ ვარდაცუალება არს საზოგადო მსუჭდრი ყოველთა კაცთა, გამოურიცხავათ ყოველთა აჰსაკთა ჭსქესთა, დიდთა ჭ მუკირეთა.

მაშასადამე აწ აქა მდებარემან ქსნის ერისთავის ასულმან კნიაუნა მარიამ აღასრულა, ვითარცა ადამის ტომმან მიუყვილებელი ვალი უმღურებისა, რომლისაღმიცა მოულოდებელად მოიწია ბმანებამან ლუთისამან ჭ ესმა ამას სიციყუა ესე, ვითარცა პირუჭლსა მაშას ჩუჭნსა ადამს: «მიწა ხარ ჭ მიწადვე მიიქეც» მე საგსადვე, აწ უყამოდ მოჭკვეთა ესეცა ცელმან სიკუდილისამან ჯერეთ ახალ-ყვაგილოვანი, სრული ყოვლის კეთილ-თვსებითა ჭ გონიერებითა. თუმცაღა აღესრულა ესე მუკირედთა დღეთა, ვარნა აღესნა ამან უამნი მრავალნი გრძელნი, რაჰეთუ სათხო იყო სული ამისი უფლისაღმი ლუთისა ჩუჭნისა; თუმცა ვარდაცუალება შემდგომად მოკლე უამიერისა სნეულებისა, ვარნა მარადის განმსადებულ-ყო ესე ლოცუთა ჭ გვდრებითა წინაჲ ლუთისა, მოქენე მისისა წყალობასა ჭ შეწევნისა.

თუმცაღა არა ჯერ-არს განვაქიქო მე, მუჴდნი ჭ კეთილგონიერებრივნი ქველის საქმენი მისნი,

აქა შემოკრებილხო მქანო ჭ ნათესაგხო მისხო,
 თუთ უწყით კეთილხო თუხებანი ამისხო, სოლო
 უცნობთა მე დავარქუენებ, რომელ ესე ნეტარად
 სსენებული იყო აღსაესე ყოვლის კეთილგონიერუ-
 ბითა ჭ სიძარლითა, რაოდენსაცა დაიციეს ბუნება
 მდედრისა ესე იგი: უუუარდა მას ღმერთი, ვითარცა
 დაქსწერს, მასარებელი: ყოვლითა სულითა ჭ ყო-
 ვლითა გონებითა, ამასთანავე უუუარდა მქანი ჭ
 მოყვასნი, ვითარცა თავი თუხი, მაშასადამე ამით
 აღსრულა მან მცნებანი ღმერთისანი.

გვალად გიცუვ: ესე იყო ფრიად კეთილი,
 გონიერი, მოძთმინო, უზაკველი, უბიწოებისა
 დამტუტელი, იყოცა წმინდა გულითა «ნეტარ იყვენ
 წმინდანი გულითა, რამეთუ მათ ღმერთი ახილან!»

ესე მცირე წლოვანებთანავე განსწყალებულ ჭ
 წვრთილ იყო მამისა მიერ თუხისა, სიბრძნის
 მოყვარის თავადის იოანე ერისთავისა მიერ ყოვ-
 ლის კეთილის სწავლითა, ამან უწყოდა, რომელ
 ყოველივე დიდება ამა სოფლისა მსწრაფლ წარმა-
 ვალ არს, ვითარცა ყვაილი ველისა, ამისთვის იგი
 არა რასა არა ზრუნვიდა დროებითის დიდებისა ჭ
 ამოებობისათვის, არამედ მარადის იყო ლოცუბასა ჭ
 გედრებასა შინა, დღე ჭ ღამე განუშორებელ იყო
 კელთავან მისთა კითხუა ფსალმუნთა, სულისა

დამაცხოვრებელთა. დღე ზ ღამ იწვითა და ზ შესძინებდა ასალასალთა მსწავლათა საღმრთოთა წიგნთაგან.

დიდება განცებასა ღუთისასა! ესე ვითარის მოქმედი აწ უხმოდ ზ უსულოდ მდებარე არს!

ოხ! ვიხსენებთ სრულთ ზ კეთილ ზრდილო, ვითარ დასცნისა ღუთის მცვეტქლი, ცბილათ მოუბარი ენა შენა; ოხ! ვითარ დადუმებულსარ ზ არა რისა მომიგებ შე მოძღუარსა შენსა, ჩუტულებისაებრ შენისა ჩასუსსა, საღმრთოასა წერილისაგან; ოხ! მართალო სულთ, ჭეშმარიტად განჩინებითა ღუთისათა, თუმცა მოაკლდი შენ ამა სოფლისა კამიერსა სისარულსა ზ დიდებასა, გარნა ღუთისა მცნებათა აღმასრულებლო, შეგედ სისარულსა დაუსრულებელსა უფლისა შენისასა!

სულთ მართალო! მოგედ ზ განისვენე შენთვის გამზადებულსა საგანგსა, ასლოს საყურაელისა მამისა შენისასა, შემდეგომად სიკუდილისა როძლისაჲსა რაოდენსაჲმე წელსა, გადამაცხოვრებლისა შენისა მიზნაჲში სიყურაელისა გამო მოაკლდი შენ თვალთა სინათლესა; გარნა წვედარდამო განცებითა, ლოცვითა ზ ვედრებითა შენითა წინაჲმე ღუთისა კვლად იქმენ შენ განკურნებულ, ვითარმედ შემთხვევა ესე უკვრდათუცა მრავალთა მცნობთა შენითა.

წმინდომ იგორის ეპკლესიავ! კეთილად მი-
 ილე ჭ შეიწენარე ვუამი ვანსუწწყულის კნიაჟნა
 მარიაშისა, მუნ, სადაცა ვანსუწწყულებენ მუჟონი სა-
 უტარელოსა შამისა მისისანი, შეიტკებე იგი წიალთა
 შინა შენთა, სადაცა მდებარე არიან ნაშანი წი
 ნანართა მათთა, თაგადთა ქსნის ერისთავთანი.
 სოლო თქუწწყა წმინდანო მოწამენო, ქსნის ერის-
 თავთაგანხო: შალგა ჭ ელიშბარ! მიილეთ ჭ თქუწ-
 თანა აღრაცსეო ერთეუაროვანი თქუწნი სიწმინ-
 დისა ჭ შუჯობის მოუტარე კნიაჟნა მარიაშ, ჭ
 წარუგელვთ მას წინაშე ქრისტესსა, რომლისათჳს-
 ცა სისსლი დაჰსთხიეთ, კადნიერება ვაქუთა შეო-
 სებად ჩუწნდა.

თქუწწყა აქა შემოკრებილხო ქრისტეს მოუტა-
 რენო ერნო! უფალსა ვგედრენით, რათამცა აღრაც-
 სილ ლირს იქმნას აწ აღსრულებული კნიაჟნა
 მარიაშ მართალთა ჭ მოღუწეთა თანა სასუფევე-
 ლსა ღუთისასა. ამასთანავე მოვაგონებ თქუწნი,
 რათამცა სახედ ვვაქუნდეს ესე, რომელ ჩუწნი ყო-
 ველთა მგზავსადვე ვგვეულებების აღსრულებად ჭ
 წარდგომად წინაშე საყდართა ქრისტესთა. არა
 უწყითა, არა სედავთა, არა ვულის ხმას ჰყოფთა?
 რომელ ყოველივე მიწისაგანნი გამოურიცხავად
 აღსრულებიან მეფენი ჭ მთავარნი, მდიდარნი ჭ

გლახკანი, მოსუცებულნი ზე ტახუკნი მტარე წლო-
განათანა, ამისთჳს მარადის განმსადებულ იყავით,
რამეთუ არა იცით ოდესცა მანაგი იგი მოვიდეს
ზე წარცაყებულ-გიქმნეთ, ამისთჳს მოხამაგი იყ-
ვით კნიაჲს მარიაძის კეთილ-გონიერებისა, შეპი-
ნებითა მარადლე კეთილთა ზე ღუთაგ სათნოთა სა-
ქმეთა, მიმეყანებულთა საუკუნოჲსა დიდებისადმი.

გასსოგდეთ ყოველთა, რომელ ამა ამოისა
სოფლისა ყოველივე დიდება, შუქება, განცხრომა-
ნი, სიმდიდრენი ზე ღირსებანი, ვითარცა შევესა
შინა თვალთსა მსწრადელ წარმადგალნი ქუჭყანასა-
ვესა ზედა დაძებთან; სოლო ჩუჭნთანა მოგმა-
ური იქნებთან კეთილნი საქმენი ზე საუკუნოდ
ჩუჭნთანა დადგურებთან, ესე იგი: მარადლე ლო-
ცუ, სინანული, სიმშჳდე, მოთმინება ზე ყოველი-
ვე მეზავსნი მათნი, რაჲცა არიან ნაყოფნი სუ-
ლისანი.

გასსოგდეთ მანო, რომელ თქუჭნი სამკვდ-
რებელი ზე მოქალაქობა ზეყათ შინა არს, ამის-
თჳს ემიებდით პირველად სასუფიველსა ღუთისა
სა ზე ყოველივე შეეკმინოთ თქუჭნი.

ზე ესრედ, შე, ვითარცა მსახური წმინდისა სა-
კურთსეველისა ეუღს მოდგინედ ვივედრები ყო-
ვლად მოწყალესა ღმერთსა თქუჭნი ყოველთათჳს,

ზ ევროთვე, რათა მცა მოანიჭოს უფალმან მწუსა.
 რეთა ზ მგლოვარეთა ამათ, ვითარცა მოსუცე-
 ბულსა მშობელსა მიცუალებულისასა, ვარჯვე
 მათა ზ დათა ამისთა მოთმინება ზ ნუგეშინის-
 ცემა, სოლო სული გადაცუალებულისა აქა მდე-
 ბარისა ნეჯარსენებულისა კნიაუნა მარიამისა და-
 წესოს, სადაცა მართალნი განისუწნებენ წიალთა
 შინა აბრამისთა, მეოსებითა ეოვლად წმინდისა
 ლუთის მშობლის მარიამისთა ზ ეოგელთა წმინ-
 დათა, ზ იყავნ სასსენებელი მისი უკუნიითი უკუ-
 ნისამდე ამინ.

მხეცყური შუკრის გება იტალიელის მხატვრისა.

(რუსულით.)

ორნი ვაცნი ისხდნენ ვაჭის ფანჩატყურში, პავლიონის კარებთან. დალია რა პირუშლი სტაქანი ლოკრი მოკრისცის ღუნისა ერთმან მათგანთან, პლაში წამოსხმულთან, ყუთხრა მეორეს:—მაშ თქვენ იცნობდით აგორაგინახს, კანიტანო?

—დაახ ვიცნობდი.

—ყოყოთ, იმ დროს, როდესაც იგი დიდათ სახელთ განთქმულიყო ბრეშის ქალაქში.

—დაახ, ბატონო, იმ დროს, როდესაც იგი ისახელით ვნებოდა ბრეშისა, პადუისა, ბოლონიისა, პარმისა, ვენეციისა ქალაქთა... მრთელს იტალიაში.

— რაღა ვიოხვა ყუნდა, კაპიტანო, მაშინ იქნებოდით ზედნიერი მისის სიყუარულით... რათა ღირს თუნდა მხოლოდ მოწონება მღვთაებრივისა მომღერლისაგან, რომელიცა ყოველსა შლიდა ჭკუვიდგან!

— ჰო, დაუკვებნელად ვსიქნა, მე მოვსწონდი მას

— რა გასაკვრველია! კაცი ყმაწული, მშუშნიერი, მდიდარი, გუსარის მუნდრით... თქუშნი იბოვება ყოველი იგი ღირსება, რომელიცა მოსწონთ თეატრში წარმოდგენელთა ქალთა. მართლთავე უყვარდით მას?

— იგი მხოლოდ იწყობდა ჩემს ძაყვარებას. ეს ანბავი არ არის თქუშნოვს სანუკარი.

— არა, არა: ჩემოვს ყოველიოვს სასიამოვნოა გავონება მისი, რაც შეეხება ხელთნებასა ჭ პოეზიასა. დავეჩვეე, გამოხვლისა მიმართ სასწავლოებელიდგან, აღცაყვას გართობით იტალიის ბუკობუითა, ჭ ამისოვს ჩემოვს სასიამოვნოა ყოველიოვე იგი, რაც მათ შეეხებთ, შეჯადრე ჟორჟინს.

— რადგანაც შეგას ბძანებთ, მე დიდის სიამოვნოთ ვიბძავბთ, როგორ გავიცან ჟორჟინსა.

პლაშჩინა ვიდევ დაუსხა ღვწო გაპიტანს,
რომელიმანცა ვადაისო ხელი ქერა ყუთვა-
შებზე ზე დაიწყო ანბავი:

— იქნება ოთხი წელიწადი... არა, ხუთი
წელიწადი იქნება მას აქეთ... ჩუქნი პოლოვი
იღვა ბრეშის ქლოქში, სედაც ჯორჯინა
თავისის მშუწნიერის სიღერით აღიტაცებდა
ყოველს სულს. მე ვნახე იგი მხოლოდ
სამჯერ, ზე შემოყვარდა ვაგიუებით.

— როგორათაოც ყველას.

— მაინც, როგორათაოც ჩუქნი აქიტრებს,
არაოდეს ჯერ თვალთა ქლოისათა არ აუღე-
ლებათ იმ ხარისხთ გული ჩემი. ეს მან
მალე შემამცნა, ვარნა არა ფიქრობდა ჩემს
შებრალებას. მე ყუგზავნიდი მას თაიგულის
თაიგულობზე, ბარათს ბარათზე, — ვერამ ვერა
მიშველარა — ჩემოვს აღარ იყო ყავლი.
პრიმდონას ყუყვარდა მაშინ რომელიდაც
შხატვარი.

— შხატვარი?

— შგონა. ის ყუხიავი ვაცი ვჭკვსა სდებ-
და მას საზოგადოებაშიც; ვერავის ვერ
შეედლო მოსწონებოდა ჯორჯინა; ამას
ვარდა შხატვარი ამირებდა მის შერთვას. მე

ვიღებაც ვფიქრობდი დაშეცვებინა ყოველი-
ვე იმედი, როდესაც უეცრათ... ერთხელ
შივდივარ მე წმინდის იაკობის შეიღწით:
ვიღაცა გამდელი მაყენებს & წყნარათ მამ-
ლევს ერთ კონა სიგარას; ვავსენ შივ დევს
ბარათი.

— ჭორჭინასებან?

— დიახ.

— ბედნიერი ჰყოფილხარათ! რასა გწერდათ?

— მრავალს სიტყურებს; მხოლოდ იმ ბა-
რათის დასასრულს ეწერა: „მოდით ხუალ
ბინდისას, ვიღოთა მონტეფიოსკონეში, მე
თქვენ გეთათი“

— თქვენ, რასაკვრველია, აასრულებდით
თხოვნას?

— რა გუბარი ვითხუა არის! მსწრავლთ მი-
ვაჭენე ვიღოთა მონტეფიოსკონეში.

— დიახ, მაშინ იქ იყო დღეობა. განა
თქვენ იყავით მიწვეულნი?

— არა, ჩუმათი გადავიპარე. სახლი & ბა-
ღი იყო მშენიერათ განათლებული. მაღალში
მხიარულიობდა ხალხი & ბაღშიაც დასვირნე-
ბდენ მრავალნი, & ყოველგან ლაპარაკობ-
დენ მხოლოდ ერთხელ ჭორჭინასხედ, რო-

მელიცა ზიელი ორი წელიწადი შექცევდა
ზრემის ქალიქს. მეორე დღეს მას უნდა
ემდერა უკანასკნელათი თუს ზენეჩისში.

— იქ, აღბათ, შეიკრიბნენ მისთუს, რა
თა ენახათ იგი ზე გაეგონათ მისი სიმღერა.

— შეიკრიბნენ ყოველის მხრიდგან; გარ-
ნა ეს არაფერი. შევდივარ მე ბაღში ზე ვხე-
დავ: ერთი განმარტოებულის ზორცვხედ დგას
ქალი თეთრის კაბით, დაწნული ყვავილების
გვირგვინით თავზედ, ის იყო დაყუდებული
მარმარილოს მოაჟღერებედ.

— როგორათაჲ იყლია, როდესაჲ მოე-
ლოდა, თუსსა რომეოს.

— სწორეთი. მეწაველი ზირ ზე ზირ მისკენ, ჩემის
ჟუხის სმადროზამ გამოაზრუნა იგი თიქრობიდგან.

— «თქჳსნა ხართ, კაბიტანო გერნისო?»
მითხრა მან სმითა, რომელიცა არ ემსგავსე-
ბოდა ამ ქვეყნის სულიერთი სმას. — «დაახ, მე
ვახლოვარ კაბიტანი გერნისი: მე შემოვიპარე
აქ ზე გემებლით თქჳსნ ყოველიგან, ეხლა ვნა-
ხეთ ზე დიდად ზედნიერი ვარ.

— «მე დიდათ მადლოზბელი ვარ თქჳსნი,
მითხრა მან იმავე სმითა,» არ ვიცა რისგან,
მე შილათ ვითრთი; მეშინიან, რომ აყული.

ოჲ არ მოგვასწროს ჩუჲს აჲ »

— ჩუჲსო! შეგსახე მე, ვინ არის ეგ ჩუჲსო?

— ვაჲ, რომელსაც მე, საუბედუროთ, მივეცი პირობა შეერთება, ის არის ჩინებულთა მხატვარი, ვარნა არის ვაჲცა ცოფიანი. სიყუარული მისი მამძიმებს ვითარცა ქუა.

— თქუჲს მართლსა ბძანებთ მაგათ?

— დიხ, მხოლოდ თითონ ძრწოდ. მსწრადელი შემოგვესმა ხმაურობა, ჳ ჩუჲს დავინახეთ რამდენიმე ვაჲნი, რომელნიცა ანაუბულის ფარნებით მოდიოდნენ ბორცუსკენ. — ესენი მე დამეძებენ, მითხრა ჩორჩინამ. მე უნდა ვიმღერო. შემებრალე, ჩემო გერნიხო ჩქარა წადი. — მძვდობით, ჩემო ჩორჩინაჲ! უთხარ მე, ვაჲოცე მას გელზე ჳ დავეძვ ხალში. აჲ მე მოვიხედე. აღტაცებულმა ჩორჩინამ გამოგლიჯა ყვაველი თვის გვრგვნიდგან, წაიძრო თითითგან ბეჭედი, ვადმოძიყარა ერთიც ჳ მეორეც ჳ მომადახა: «ესენი შენ, ჩემო სასურველო!»

— მაგითი დასრულდა თქუჲსნი ანაჲვი, ვაჲიციანო?

— თუთქმის. მარამ, მომიჯინეთ. მეორეს

დღეს თეატრი იყო მშენებრთა გაბრწყინებული. დანიშნული იყო წარმოსადგენად სემირამიდა ფორფინას ბენეფიქსი. მთაწყდა მრავალი ხალხი თეატრის კარებს ზღვრულდნენ მუნ ჟაჟანი. ერთი წამს დაიჭირეს ყოველივე ადგილები, ზ მრავალი ცნობის მოყვარებით იყვნენ გაჭვდილნი კარებები ზ კიბეები. აქ ყვროდნენ, იქ ჩხუბობდნენ. სმაყრობა იყო სმინელი—თეატრი იძროდა; შემდეგ ერთბაშით შეიქმნა ჩუძობა — დაუკრეს ყვერცაყრა.

— რატომ აღარასა ბძანებთ ფორფინასზედ?

— მომიბინეთ. ყვერცაყრა დაუკრეს, ფარდა არ იწევოდა, საზოგადოება გამოიჩინდა მოყუბმენელობას, — გამოყუბხიდნენ ფორფინას — ფარდა არ იძროდა. ყვრილი ემატებოდა, სული კიდევ არაფერი. დასასრული მოყუბმენელობა იქცა გაყოფებად: მყურებელითა დაიწყეს სკამების მცვრევა, ექადებოდნენ ხომლითაც დამცვრევასა. ეს ვრძელდებოდა ერთი საათის მეოთხედის; დასასრული ფარდა აიწია, გამოვიდა სენებაზე რეჟისორი, სამყვერ მოყუბარა საზოგადოებას თავი; ყველანი ვჩუბდნენ: „მოწყალიერთ

ველოქი იუენო, ჰსიქუა მან, პრიმადონა ჟორჟინა დაიკარგა .. იგი ვერ ვიპოვნეთ. » საზოგადოება, დაღონებული, წავიდა წამოვიდა სახლებში, ვერ ასწიდნენ მას, თუ ეს რას ნიშნავდა. — მე წავიდა მან საზოგადოებაზე უფრო შეწყობილი ზ მას აქეთ აღარ ვიცი რა ჟორჟინასი.

— მაშ თქვენ არ იცით რა შეემთხვა ჟორჟინას?

— არა. ყვავილი მისი დაჭვნა ზ დაიფურცლა, ხოლო ბეჭედს ყოველთვის ვატარებ ვუთხრე .. ვუ რა მოვივიდათ? ... რამ მოგაგონათ სტაქნის ვატყვა?

— ისე .. ძალიან არა. — გასაშტერებელი საქმეა! მე, როგორც თქვენ ანბავს ყური მოვკარ, დანაშაუნი მე ვიცი, სწორეი ამ ადგილიდან, სადაც თქვენი ანბავი თავდება.

— როგორ? თქვენ იცით, რა შეემთხვა ჟორჟინას?

— ვიცი.

აქვე აფიქარმა დაუსხა ღვინო თვის ამხანაგს ზ, დალია რა თუთანაც, ყოხნა:

— მაშ მიანზეთ, თუ დძერთი გქამთ.

კაცმა, შავის პლაშით, დაიწყო ანბავი.

—სწორე იმ საღამოზედ, როდესაც
 პრიმადონა ყნდა ყუანასკნელთა წარმოდ-
 ვარიყო სცენაზედ, იგი ირთუებოდა თვს ჰა-
 ლოცოში. ამასთან იყო აყულოთ — ის მხ-
 ცვარი, რომელიც აქორჟინამ დაგისახელათ
 თქვენ ბაღში. აქორჟინა მოიწიოთ ბაბილო-
 ნის გელმწიფად. აქერ არაოდეს იგი არ
 ყოვილა ესრედ მშუწნიერი. დიდროვანნი
 თვალნი მისნი ყლავდენ გრძელთა წამწამ.
 თა ქვეშე, ვითარც ბრილიანტნი, შემოჭვლი-
 ლნი ღაღაცით. ელვარენი თმანი მისნი შე-
 ადგენდენ შერთაღთა ღოყათაზედა მისთა
 ყსწოროსა ხაზსა, ასეთსა მშუწნიერსა, ვი-
 თომც თუ თითონ რაჭაელს გვესოს იგი.
 ცუჩითა აქორჟინასათა ყუვლიდა მოსცათყ-
 ნებელი ღიმილი. შეხედა რა მას აყულოთ,
 გელარ შესძლო მეტათ შემავრება თავის თა-
 ვისა. მას სტანჟავდა ციება, თრ ნაირი ცა-
 ება: გულისმოდგინებისა ჭ შევარდაშთავო-
 ნებისა, ავთიმყოფობა, რომელიცა ვადააქცევს
 ვაცსა საცნათ.

—რა ჰქნა აყულოთ?

—მან ყთხრა საყურადღოსა: «შენ ეხლა ვი
 დასასრული ხარ ჩემი!» — თჳ! მომიბინე,

აყუთიო, სთქუა აორჰინამ; ეხთავი დიდს
 ხანს აღარ გალოდინებ: მხოლოდ ერთი დღეს!
 — «ახ. აორჰინავ, როგორი თავის მოყვარე-
 ხარ: შენ ყმჰოზეს შერაცხ სახელოვანთქ-
 მყოლებას, ვიდრე სიყვარულს!» — «როგორ
 არა გრცხვენიან, აყუთიო! მე, მეონია, არა
 გთხოვ დიდს ვადას. ეს იქნება ყუანასენელი
 დღე ჩემის სახელოვნებისათვის. მე პირობა
 მივეც ზე ვერ გავტყებ მას. შემდგომ ამ სე-
 მირამიდის წარმოდგენისა, მე — შენია.» აყუ-
 თიომ არა უპასუხარა, მხოლოდ უყვარად
 შემოიკრა ველი მუბთში, ვითამც ბრწყინ-
 ვალე აზრმა გაყულო მას თავში.

— «ძარილო, დრო არის ჩუშნის წასვლი-
 ს.» სთქუა აყუთიომ. იგინი გავიდნენ. ვა-
 რებთან იდგა ვარეცა. ვიდრემდის აორჰინა
 ჩაჰდებოდა შიგ, აყუთიომ წასჩიყჩიყო
 მწაუველს რავდენიმე სიტყუა.

ვარეცა გაქანდა. — «ეს სად მიგყევარ,
 აყუთიო?! შესძახა გაშუთიებულომა აორ-
 ჰინამ; ეს გზა თეატრისკენ არ მიდის, მიე-
 ლი ქალბქი მეღის მე იქ, — ჩუშნ ეს პო-
 დესტას ქუჩაში ვარო, ახლოვს შენის სახე-
 ლოვსწოლისა.» აყუთიომ არ უპასუხა არც-

თუ ერთი სიტყვა კარგა დაღა ზ მსა-
ვარმა ხელით აყვანით შეიტანა აორჰონა
ოვსს სამხატვრო სახელოსნოში.

— «ოჰ! რას შივიქრებს ბრეში? მსოქუა
მომღერალმა, რას ივიქრებს ნეაოლი, ბო-
ლონია, ვენეცია? შენ მიკარვამ მე ათის
წლის ნაღაწ ნაყოფს, აყულო!» — «მე
მაგას რას დავდეგ! ყუბასუხა მსატვარმა. სამნი
ათასნი ხელნი დავიკრავდენ შენ ტამს ზ
გადმოვიყრიდენ ყვავილებს; ხოლო მე ვერ
მოვისვენებდი მაელს დამეს; მე გავიტანა
ბოდი შურით, იმ ჰაზრით, რომელს სხვანი
დასტებებანი შენის ხით, შენის სიმ-
შენიერით, რომდესაც მხოლოდ მე შენის
ფიქრით... მაშინ აყულომ გადასწავა ფარ-
და ზ გამოაჩინა საზარელი სურათი; — «ხედავ
აშას, ყუთხრა აორჰონას; ავაზავნი
დახვედრიან მე შავროთა? ამათ დაუხორცავთ კა-
ტები ერთიანათ; დარჩომილა ერთი მხოლოდ
დედაკაცი, ზ მტრკველნი აწვალებენ მას,
მსხივლოეცენ ხანალოებითა, რათა გაცეხონ
სადა აქუს მათ შენახული თვალმარგალიტი.
ეს მსატრობა აქერ არ დამისრულებია, ამი-
სათუს რომელს ვერ ვბოვე ქალი, რომელიც

ღირს ყოველიყო აქ ჩასახტავდ. ეხლა მე ვადმოვიღებ აქ შენს სახეს, & შეიქმნება უკვლავი.»

— «შემიწყალოე, ჩუყლიო! აქ ყუნდა ტან-ჩუა, ყვირილიო. ხოლო მე ყურრო ვარგივარ მისთვს, რათა ვადაილო ჩემგნით სტატყუა სიტკბოებნისა, მეტადრე ამ ტანისამოსში.»

— «მაგასაც მალე უშველიო... მაიგლია ჩუე ყვა-ვილები! მაიგლია ჩუე მანტია!... ვახიე ვორ-სეტი!...» — «ოჰ, შემიწყალოე, ჩუყლიო, ეს რას ნიშნავს! მე სულაც არ მსურს ვიყო შენის სურათისათვის ამ ტანჩუაში... შენ ჭკვაზედ შეიშალოე! როგორი საკვრეველი თინია!»

— «თინია!... არა! შენ ღანახამ, რომ ეს არარის თინია. ამ საათში დაუძახებ ბიჭებს, რომელნიც დაგიწყებენ შენ ტანჩუას. ვაი-ზეარ ხელები & მახოვე შებრალება... გარნა არა. იგინი არ შეგებრალებენ შენ... ვაგავ-რავენ შენ ბომზედ... დაგიწყებენ ჩხვლოტას ხანჩლოებითა... თჰ! რა ვარგი სანახავი ხარ შენ ეხლა, ჩორჩინა!»

— «განა ჩუყლიომ მართლო მიაკრა ჩორ-ჩინა? ჰვითხა ვაბიტანმა.»

— დახ. მან მიაკვრევინა იგი ზომხვედ ჭ, რადღაცა უჭკვირბითა, ხატავდა თვს სურათს, ხოლოც ღრთით ჭ ღრთით სჩხვლეცდა საბ- რალოც ფორფინს ხანალოც. «ფულოც! ფულოც! შემბრალე!» ვითდა იგი.

— უბედური! მასძახა კაპიტანმა.

— მსფოზს სიქუთი «უბედური მატვარი.» მატვარი იტანაქობდა ფორფინსე უმეტე- სად. მან უდალოცა მატვარს: მისცა მას თიცა საუკუნოდ სიყვარულისა ჭ სხუა შე- იყვარა. ფულოც ფოველითვს ეყებებოდა: «თუ მიღლოცებ, მიზლამ სილოცხლოცო». მოგონა რა ფორფინს მისი ღალოცობა, უკნასვენლოს, მარაქვე ხანალოცის ძვერებით მან მილოცსმა «გი ზომხვედ.

— საზარელოება! შეჭყვრა გენრიხმა. მა- რამ .. არა, თქუწ სუძროზით: თქუწ, ვეჭოზ, როგორც ძველინი ეგვიპტელინი ღაძარავოზით სიკუდილიხვედ, როდესაც ამცნევი, რომ ღვ- ნო ძალიან ამხიარულიებს. კმარა!

— განა თქუწ არა ვსურდით, რომ დამე- სრულიებინა ფორფინს ანავი?

— მსურდა; მარამ რას მოვიფიქრებდი, თუ თქუწ ამისთანა აუხდომელს საზარელო-

ბას მიანზობდით!

— აუხლომელი! თქვენ იცით მხოლოდ ერთი მხარე განთავისუფლებისა. ამასთანავე მსცნობთ დანაშაუნიც.

— არა, სავაია, ახლავი დასრულდეს!

— მაშ არა გსურთ შეიცვოთ, ჯორჯინა როგორ გადაგდეს ზღვაში?

რას ანზობთ?

— როდესაც ჯუჯიომ დასრულა თვის მხატვრობა ასწა ზოდიდან გვაში მშუშნიე. რისა ჯორჯინასი; მერე, ლამე, შეკლა ცხენ-ზედ, შემოდო იგი გარდიგარდმო უნაგირის წინა, მიაჭენა ადრიატიკის ზღვაში და გადაყარა მუნ ჯორჯინა და ყოველი იგი, რაეცა დარჩა რამე ჯორჯინასი. —

— მზაკრულსა ღენას შეგსბარისსს სს. შინელ თქვენის ისტორიისა, არა მოუგონია-რა! ის ჯუჯიომ უნდა იყოს ვეფხვი კაცის სხათ...

ანუ ავით მყოფი, შემოდილი.

— თქვენ უნდობთ მას?

— მე მეზრატეა იგი.

— მერე რაღა შეეძინა მხატვარს?

— იგი პირველით ჩადიოდა მრავალს სი-

სულელის, ცდილობდა დაფარვასა თვისს წყობილისასა ვარდამატებითა ყოველისა გვარისათა; ვარნა ეს უმეტესად ყუღუბება მას მხოლოდ სიძულელსა ჭ ვანწირ-ყოებასა ჩრდილია ჟორჟინსი, იმ სხით, როგორათც ის იყო ყვანასწუნელს დროს ჟულოის სამხატვროში, დაუცხრომელად ელანდებოდა მას თვალებში... ვძარა ხლთავი ამასედ ლაპარაკი დავლიოთ!

— არა, მე მეტს აღარ დავლოვე, დავკიანდა კიდეს ჭ, ამას ვარდა, მე როგორღაც შეყუბლოთა ვარ, სად არის ეხლა ის მხატვარი?

— არ ვატი იგი დატანტალებს ყოველიგან, სადაცა იმედი აქუს იბოვნოს რამე ჟორჟინას საკუთრება.

— ეს სულ დიდი საშინელება ჭ საკვრელება არის!

— დიდად საკვრეელია... ჰო, მე დამავიწყდა თქუშათვს მეოქუა! ჟულოიმ გაიგონა, რომელი ვაქსა, რომელიც ჟორჟინამ დაამოუბინა მას, აქუს მისი ყვავილი ჭ ბეჭედი ჭ მას აქეთ იგი არ აშორებს თვალსა მას, რომელიმც მოსტაცა ბელი.

უკანასკნელი სიტყუშში მოანბემ გამოსთქვა წუნარად ჭ მრისხანე სახით; მაშინ კაპიტანი ყოველსავე მიხვდა ჭ, წამოხტა რა სკამიდან, გაისო ხმაღს ეგლი ჭ შესყუვიკლა:

— თქუშ ხართ უყულო! მე გცნობთ — თქუშ მოჭკალით უორუენა. აგერ ოთხი წელიწადა, რაც თქუშნი შავი ჭლაში მდევს ყველგან, როგორ ჩრდილი, ახლაკი დრო არის ამის დასრულებინა — დაიცეთ თავი!

— ვიდრემდის ვიბრძოლოთ, მსთქუა ციკათ უყულოთ, (ჭლაში წამოსხმული იყო სწორეთ უყულოთ) ვიდრემდის ვიბრძოლოთ, არა სჯობს — ვადევ მოვითხოვოთ ღვნო ჭ დავლოთ?

— კაცის მკვლელო, ბოროტო, ვარეგანო... მშინარავ! მამ არ გინდა ჩემთან ბრძოლა?!

— არა, ხმალი რაღა საჭიროა — საწამლივიც კარგათ ვასჭრის.

კაპიტანს მართლათ, მოერია საწამლივი, რომელიცა ჭლაშინმა შაპარა მას ღვნოში, დაეცა ჭ შესძახა:

ოჰს! ნადირო, ასმიდო, დედაკ ..

აყულოთმ აღარ აღაზარავა ბევრი: შიშით
 გამოართო კაბიტანს ყბღოურის ხელიდგან
 ხმალი ჭ წუნარა დაიყვანა თავამდის კაბიტა-
 ნის გულში აგრ ისევ ცოცხალში; შერე
 ახსნა კაბიტანს გულიდგან ალონაინას ბეჭე-
 დი ჭ მიეცა ხეივანს დიდინით.

თ. რ. ბარათა შული.

1855 წ.

(თ. ნიკოლაძის ბრათოების ლექსებითგან.)

აღმოჰსდა მნათი აღმოსავალს, მზეკებრ ცხოველი,
მციირისა შუქით გარდუყარა ცასა ღრუბელი.
დიდ სიმუქიარო, საგდარო, ზ მერც ვლას-გული
მსწრადელ გამითინდა შავბედისგან დაღამებული.

ნუ თუ აღმიხნდი ცხოვრებისა ჩემის მნათობლად?
ნუ თუ შენ ჰგებინო შეკების სსივი ჩემს გულსა
გულად?

გულავ აღმიტყნო გულის ჭიანხი, მიერუებულნი,
ზ განმიასლო ნეტარების დღენი წარსულნი?

მამ გამობრწყინდი, მფინე შუქი ეგ საოცარი
ზ განანათლე გულადეცა ჩემი ესრეთ სასარი!

მერც კელი ვჰყო დავანგებულს ჩემსა სათურსა
ზ შევეერთო ფიქრნი ჩემნი, შენს სმას ციურსა.

დაგმღერდე მას დროს, როს გარსკვლაგი
მშვენიერის ცით

მინეტარებდა სიცოცხლისა დღესა სიამით.

მოგჭსოქვავედე თუ ვით მიმეფარა იგი მუსრფელ
 ღრუბელს,
 ბოლოს ვუმღერდე შექსა შენსა, შეგების მომ-
 ფენელს.
 ვფუცავ მლიერსა სსიგსა შენსა, ში მნათო
 ჩემო!
 ოდეს ვინილო მკირე ბინდი შენს შექს ვარემო,
 შეის დამილამდეს ამ სოფელსა სიამოვნება
 ზ შენჯს დაჭსთამო ცრფობის წინდაღ შოვლი
 დიდება.

1840 წელსა.

კენინა ხარხარე ჟორჯაძისადმი.

უცნოს კალმითა განვევინათლე მარჯის (*)ცისკარი.
 თვალით ყუყუნასა ქება უმუწნ სწორ შესადარი.
 ფენტთ დაუფინე ასანინოზი ზ აცედარი, (**)
 ნუ დადუმდები ვაგავონე ცაბილ საუბარი.
 ბუღბუღოთ ტიკტიკი, ვის არ მოჭეკრის
 ცანთა ყრყოლასა?

(*) ხეცა-ს წლისა.

(**) სხელნი ვევილოთ.

ვარდა მიწნურთა, უნუგეშოთ, განკალ, თრთოლასა.
 იგერიელნი ვევედრებით ლექსთ მიყოლასა,
 ნუ დაუტევიბ, შენა სიცუეჭების ისართ სროლასა.

ში მნათობო, კასთა შორის ზ მდებრთა სქესო,
 სწორ უპოვარო, უცხოთ მთქმელო ზ უტურფესო,
 ძრფესო უნჯო, მშუჭნირო ზ უაღრესო,
 თქროთ მოიძვის, რაც უცისკარში, კალმით დათესო!

ჩუჭნე შევებრალებ, საცოდავნი მცირეთ მწე-
 რალნი,
 მალმალ ვეჩუჭნე, ბუნებითი ნიჭი ზ ძალნი.
 მუჭლნი მწერლობა ვგაზოვნენ, მოგვეც ასაღნი,
 მით ვგანუგეშე შემომეფენი შემომმსალნი.

ზოგჯე დიდი! არ დავეშრება სიცუეჭათა წყარო,
 ჰსჯობს მას მიემართო, ვინცა შექმნა ქუჭუნის
 სამყარო,
 მან მოგამოროს, ყოვლი სენი ზ სამწუსარო,
 ვაფიქრებინოს, მცირეს თქმითა ჩუჭნე ვაგვა-
 სარო!

თავადი გიორგი თყუმანოვი.

წ. შიის, ხეა-ს წელსა.

ქ. ქუთაისით.

შმაო აღიქვსანდრე!

სულთი ზ გულთი მოძღვნილი
მცირედიც შეიწირება! —

ვიცი გაქმს კითხვს სურვილი,
მით შევსძელ კადნიერება.

ამა ლექსებით ვაიგებ,
თუ რა ცუბილია მამული. —
ქართველოზით მაშინ გაქებ,
თუ ხარ შმათა მოყვარული!...

ისწავლე ზ დაინახე,
სიყვარულს ვაყლე გული!
ზ ყუქდავად დაიმარხე
საქართველოს სიყვარული!...

შმაო! ზვერი დაგმობს ვიცა:
დაგიძრახვენ კეთილ ქცევას!...
მაგრამ შენს ჰაზრს ვეყავ მტკიცა,
მით მიიღებ შვით ვურთხევას.

როს შენს კეთილს დასცინიან,
შენ ნუ ისმენ მრისხანებით! —
რას შვრებიან არ იცინან,
მტკევებით ყვნურებით!...

თხუთმეტის წლის ქალის ქალს.

(მიბამვა რუსულისა).

I.

თხუთმეტის წლის ქალიკისარ, რაღათ გპყენის
 ხეგან რჩევა,
 მარამ რა გქნა, რომ არა ვსთქუა, გულს და-
 ლევით დამეხნევა;
 — ნეტა როგორ არა გრცხვენის ამნაირი ყოფა-ქცევა:
 დამინასამ სან წითლდები, სან გონება დამბნევა,
 ზ სან დედისკენ ვამქცევი, როგორ გმართებს
 შენ ვამქცევა?...
 — თაგვი არ სარ, არ გარ კაცა რომ შონა-
 რვით გელამუნო,
 ვაგვორდე ზ გამოვგორდე ზ სან სული გაგი-
 ტრუნო,
 სან ვიბობლო, წამოგვტურდე, შენის მსყრით გულს
 გივკბუნო,
 ვისკუნო ზ კლანჭი ვაგვრა, სვეწნაც შენი არ
 ვირწმუნო
 ზ შეგინყრო ზ უმათ, ვასმათ, ვით ცლორუა შე-
 ვსრამუნო!...
 თ. რაზვიელუ ერისთავი.

თხუთმეტის წლის ქალი.

„გიგე“ აზრი.

(შიბამეა რუსულისა.)

II.

თხუთმეტის წლის ქალი არის — ემაწულ კაც-
 თა ნეტარება;
 რაკი მნახავს შემაღება, დედას ეკვრის, ვფარება,
 აურჯოდება, გაწიოდება, მისის ვარდს ვდარ-
 ება...
 არფარ კაცა, ღმერთმან იცის, არც ის თავათ
 შეგულუბა...
 რომ ვისკუბო, კლანჭი ეგვარა, მიფაყენო რამე
 ვნება...
 — მამ რისთვისა მერიდება, მამ რისთვისა მე-
 შალემა?...

თ. რაფიევი ერისთავი.

სინანული.

(შიბამეა სწარსულისა.)

როდესაც მოუგვდე, გავუგდე, პირში არ შე-
 დგას მე სული,
 სიკვდილი ჩამსუცებოდეს, სვევსა ჭქონდეს მეო-
 ბრული,
 თვალნი, ბაგენი დამსოდეს სიკვდილს ველოდე
 შედგრული,
 მაშინ ასე სთქვ ლამაზო, სიუცუა მართალი ჭ
 სრული:
 „გაბ შენი შეგვდილო, მაშამ გულს აწ შეწვა
 სინანული!...“

თ. რაფიელ გრის თავი.

ნატვრა.

(შიბამეა სწარსულისა.)

მესისხლობა, შური, შტრობა ამისთანა არის
 განა? —
 სულის მეფეს მომაშორეს, გულს დამცეს შტრე-
 ლი დასა;

აჲ დავსწევლო ვინც ეს შექმნა, შემდეგ კელი
 ვადიანა,
 მსოლოდ ვნატრობი მაცა შესჭვლეს დღე ზ ბელი
 ჩემისთანა!...

თ. რაფიელი ერისთავი.

ნაცვრა.

(მიბამეა სწავსულისა)

თუ შესრულდები, ნეტამც მე ეს ნაცვრა ამის-
 დინაო:
 ჩემისაგ ლექსის სტრიქონში დამალა, მომუცა
 ბინაო,
 ამ ოსტატობით დამაზის ცუხებს დავკოცნო
 მინაო,
 ოდეს იგინა წამისაქმენ ამ ლექსს, ნაჯღაბს
 მისთუნაო. —

თ. რაფიელი ერისთავი.

ჩემს ქალს..

რა შემოვხედავ შენსა ნორჩობას,
სახის სიწრველეს, ყუბანვობას,
მშუწნიერებით ვით რომ მხატვრობას,
ვნატრი მსწრაფლიად წყლით წარმავალობას.

მსურს: აღმიყვავდე აჭყვავებითა,
იცნო სოფელი არ მუხთლებითა,
გონებას მშუღსა განათლებითა
ვჭრბნობ იქონიებ მაგ ხატებითა.

შენ დაიძარხე მცნება მშობლისა,
მღუთის სიყუარული, შემდგომ სისხლისა,
გშუწნის ჭ ვალიც არს ბუნებისა,
იქნები მაშინ სვეტი ნათლისა.

ვიშვიშვი მხოლოდ ვაჟიუ შენს გრძნობას
არ შეხვდეს მგავსი, დიდ სუთოვნობას,
მხუწდრს აბრადიებენ ამ შეერთებას,
ზოგნი ვარსკვლავსა, ზოგნი განგებას.

მაგრამ გვონებვი არავინ იცის
ეტლი ვარსკვლავი თუ არის ზეცის,
ეს შემომქმედმან მხოლოდ მან იცის,
სხუა ვინ ამტკიცებს ჭ ან ვინ იცის!

ვენენა ბარბარე გორგოპისა.

ყუალო რედაკტორო!

დიდი მოვალეობა აქვს ყურნალის გამოცემ-
სა — გაწურონა ხალსისა, განგრცელემა სასარგე-
ბლოს ცნობაებისა ჭ სსუა მოვალეი; ამის გამო
შედროე შწერალნიც ვალდებულ არიან ვიგნისიღენ
უმეცესად იმ სტატიებს, რომელთაც შეეძლოთ
ვაგიოთარება ხალსისა.

თქუძხს ყურნალს ვითსულობენ უმეცესად ის
ქართუძლნი, რომელთაც არ იციან ევროპიულნი
ენანი; შეიძლება ესე ვითარითა შეიროსველთათუხ
გადმოცანილ-იქნენ ხალმე თქუძხს ყურნალში
სასარგებლო სტატიები აწინდელის რუსეთის ყურ-
ნალებისა ჭ ვასუთებისაგანცა, რომელნიც ძირელ
მდიდარნი არიან ამ ევარის თსსულებებითა.

ამ წლის გასეთის სეგერნი ზხელის 45-ს ნო-
მერში არის დაბეჭდილო შინაური ცხოვრება ან-
ვლის კაროლევას საკლობისა ონბორში. კო-
როლევა ვიკტორიას ზღუხ ზარის სამეოფში,

გუნძულსა ზედა უაითს, უმეცესი ნაწილი შესა-
ქცვის ადგილებისა ეკუთვნისთ ზარბცათა ზე ზარბ-
ცესათა; თუთიყუღსა მათიანსა აქუს თვისი ბალი
ზე ბოსტანი, ზარბიკა (1), ორანჟერეა (2), პიტო-
მნიკი (3) ზე საკელოსნო სსლი. ამ ადგილში
კოროლევას შუღნი აჯარებენ ყოველს თავისუ-
ფელს დროს ზე მუშაობენ ისე მოუწყენელად,
როგორც შეჭფერობს ანგლო-საქმის ცოდნა არ
არის იმისთანა ნაწილი ბაღის კეთებისა, რომელ-
ოც იმათ ზედმეწევიით არ იცოდენ გამოცდილე-
ბით. ეს ცოდნა: იქ არის საკუთარი შენობა,
რომელშიაც არის ეკვეთებული ნაძვლილი სამსა-
რეულო ყოველის სხოვაგის მოსამზადისის ეკუთვ-
ნელობითა ზე სსლის ზარბონის ქალისათვის სტი-
როს განძითა, სადაც კოროლევას ემეწილნი ქლ-
ნი, სრულის მწარეულის დედაკაცის ცანისამოსით
ხაცმუღნი, სარბეკენ, ამარილებენ ზე ამზადებენ
მოსავალთა საკუთარის თვისის ბოსტნისათა, რომე-

(1) ზარბიკი არის ბოსტანში დედამული გრძელი ყუთივით
ფანჯრებით დასასურავი, რომელშიაც ჭურბან მიწასა და სთესენ
ბოსტნეულს.

(2) ორანჟერეა არს შენობა, სადაც მოჭევეთ მცენარენი.

(3) პიტომნიკში რგვენ ნორჩთ სესილო შემდგომ გადა-
სარგველად.

ლოაცა შემდგომ იუთვენ იჯათონ ანუ ურიგებუნ
 ღარიბთა შესობლად მცხოვრებთა. კაროლევამ
 დაწერა, რათამცა იმის მკვლევს არ დაჩხესთ არა
 რამე უსწავლულად ჭ აჩოდეს ემ.წული შთამა-
 მებლობა ანგლის სამეფოს სასლისა არ იქმნება
 ხოლმე ისე ბედნიერი, როგორც მეოფობისა დროს
 ოსნბორნში. სასლის მუყრნობის დაწყობილებათ
 ჭ საქმეთ ვარდა, იქ არის კაბინეთი ბუნებითის
 ისტორიისა, შემდგარი უცხოთა ნივთთაგან, რო-
 მელნიც არიან შეგროვებულნი მეფას მკვლებთაგან
 თქლის მტორედის სამეცნიეროს სიარულის ჭ შრო-
 მის დროს, გეოგონზიური ნიმუშები (1), გერ-
 ბარი (2), გუდათ ვაჯეაგებულნი მფირგელნი ჭ
 ცხოველნი, ყოველნი, იმათის ჭ.ზრით, შენიშენის
 ღირსნი, დაწყობილნი თავთაგის სარისხით, ჯერო-
 განის წესით, იმათისავე საკუთარის სელით.

ამავე წლის აქურხალს ილლიუსტრაციაში წაი-
 კითხავდით, რომელ ღენერალმა ვარიბაღდიმ, ყო-
 ფილმა დიკტატორმა სოცილიისა ჭ ნეპოლისამან,
 აჩუქნა ქეჭყასს, რომ მუშაობა არ არის სათა-

(1) გეოგონზია—მიწის მეცნიერება.

(2) გერბარი—შეგროვებულბა გამხმართა ბელასთა თავის
 მკვლელობით.

კლო. გარიბოლდი თუთ სწავდა მიწასა და მიქქონდა
 თვისსავე კელით მასლა დაკერებისა დროს სს-
 ლისა და შემოვლებისა დროს ბლას კედლებისა.
 ისტორია მოგვითხრობს, რომ სსელოვანი
 ცინცინატი, რადეხე გვის აღევანილი რომის
 რესპუბლიკის დიდ ვაჭრებს დროს დიკტატო-
 რის სარისსედი, (1) შემდგომად მტერთ შემუსვრისა,
 მსწრაფლ უტყუებდა თვისსა დიკტატორობასა და
 მიიქცეოდა სოლმე ისევე თვისს გუთნიდებობის
 კელობისადმი.

კიტაის ახუ ჩინეთის იმპერატორი და მინის-
 ტრნი მანნი სენენ მიწასა თვისს საკუთრის კე-
 ლით ყოველ წლივ თათოს დღესა,
 მე მიქონია მრავალთა ქართველთა თანა საუბ-
 რბოა მამულის ბატონობასა და სსლის მოვლა-
 წედი, რასაკურველია, ბევრი მათგანი სწიან ამ-
 სედი რიგინად, მაგრამ არიან უსწავლელოთა მო-
 რის იმისთანანატი, რომელნიც ფიქრობენ ისე,
 როგორც ესმოდა სსლის მოვლა ერთს ამ წელ-
 ში გადაცვალბებულს მოსუეს მებატონებს, ის დი-
 დად თაკილობდა, თუ რომელიმე იმისი რძალი
 იდესმე შევიდოდა დასსედივად თვეოს სამზარე-

(1) დიკტატორი—დროებითი მმართველი.

ულოში, სადაც, იმ მოსურვის ჰაზრით, უნდა შეესვლებოდესთ მხოლოდ მსახურთა შებავონისათა. ამ ეგართ კაცებზედ არ შეიძლება არ ჰქონდესთ კეთილი მოქმედება შემთხვე აღწერილთა მაცალითათა, თუ ექნებათ შემთხვევა შეტყობისა.

უკეთუ ანგლიის მეფის სახლის შულები იკადრებენ სამხარეულოში არამცთუ შესვლასა, არამედ მუშაობასაცა, — დიკტატორი უინციანჯი არ ითაკილებდა, დიკტატორი ვარიბალდი ჭ ჩინეთის იმპერატორი თვსთ მინიხტრებით არ თაკილობენ თვისს კელით მუშაობასა, რასაკვრველია ქართველთა შებავონეთა ჭ ამათის სასწოობადისათვისაცა არ იქნება სასიარკსულო, არამთუ დათვარიგლონ თვისნი სამხარეულონი, არამედ მიიღონ სოლმე თვთ შრომაშიაც მონაწილეობანი.

თქმენს ყურნალში იბეჭდება შრავალი სტისეზი, რასაკვრველია, სტისთა აქურთა ნიჭიერთა ზოგეთა, აწინდელსა ჭ განხილთა საუკუნოთათა, უნდა ჰქონდესთ ამ ყურნალში ადგილი, მაგრამ რადგან შელექსობა ჩვენში საკმაოდ არს ცანგრელებული; ამისთვის უნარავესობა უნდა უძლეოდეს ისტორიულთა ჭ იმ ეგართა სტატუბთა, რომელთაგან მკითხველთ შეიძინონ სასარგებლონი ცნობანი. ჩვენ გვეყანან შრავალნი განათლებულნი

უმაჩვლიი კაცნი, მტოდნენი ეგროპიულის ენები-
სანი ჭ ვიმედულუბით, რომ იმათის შემწეობით
ჭ თქუწნის შრომით ქართული ეურნალი ვამდი-
დრდება იმ ევარის თსზულუბაგებითა, რომლითაც
შეიქნება როგორც სსიაშოვნოს, ეგრეთვე სსსარ-
ეებლოს საკითხავათ.

თქუწნის ეურნალის წარმატების მსურველი
იოსებ შამაცაშვილი.

აშ-სა მაის 1861 წელს.

ადვლნი ჭ სსსარეგებლიონი ეურნის ენახთ
ჭ სხუბთა ხეხილთა აღშენებანი.

აქამდინ კახეთში ეგნას აღაშენებდენ ამ ევართ:
გასტრიდნენ შრუდათ, ღრმათ, არსებთ ჭ არცა
დაუნიშნავდენ სწორეთ სტორის გზებს ჭ რუებს,
თითქუჲს შორს აღმოტრილს დაყენებდენ სიგანესეღ
შეორეს შართან თვთქმის რგასა ჭ ათს საყენსეღ,
ჭ თდესუ აღმოტრილს შარებში გავს ხაყრიდნენ,
შემდეგ მიჭყუბობდნენ გავების გადაბარვას ერთის
გავის შარიდამ შეორუ შარისადმი ჭ დანიშნული
მიწა ეგნახად ძლივ ამენდებოდა. ათის წლიდამ
თსუთმეცს წლამდინ, ამით ეგნასის აღშენებელს

დიდი წარალი ქონდა. წარველათ ამით, რომ მიწის
 შარს ამოსტრიდ, ჭ საჭიროს ზომამდე ვაზს
 ჩაყრიდა, ისევე უნდა აღეძსო ის აღმოტრილი მი-
 წა, ჭ შეორეთ ამით, რომ ასე განიერათ რომ
 შარებს ჩაყრიდა, ათსა ჭ თსუშპეცს წელ-წადში
 ძლივ შენდებოდა ვენახი ჭ ვაზი ძლივს უშობდა.
 ვაზს ბევრის გადაბარვით ძირნი უსუსტდებოდენ
 ჭ გელარ იზდებოდნენ. ესე იგი, ერთის ვაზი დამ
 უნდა ვახეწილიყო ორმოც ჭ ათს ვაზზედ შე-
 ცი. — ახლა ნაცვლად ამისა, რომ ესე ვითარი
 საწარალი ვენახისა აღშენება შეიკვალოს სასარგე-
 ბლოდ, ვენახის აღშენებული დანიშნავს რაოდენი-
 დლიურისა ჭ ვაჭეოფს ვსებათ, შედეგ
 მოიქცევა შედეგის სხითა: წარველად, მოამწა-
 დებს რამდენთამე ათასთ ვაზის რქათ, რომლისა
 ვგარისაცა ჭსურის, შეორეთ იგიდის გრძელს კანაფის
 თაკს, შექოთის დანიშნულის გზიდამ ქვემო
 დანიშნულს ვსამდინ ვასტიმავს ჭ დამაგურებს.
 სწორე ვსაზედ ზალოგებით. შესამედ, ამ სწორეთ
 ვასტიმულს თაკის ვაყოლებს კარგათ მოხნულს ჭ
 დაფარცხულს მიწაზედ ამოსტრის ყოველს ქართულ
 ადლ ნსეგარზედ, ზაჯარ ზაჯარ ორმოებს სამარგი-
 ლესაგით, რომელსაც აქუნდეს სიღრმე ერთს ჩარე-
 ქმედ მომაჯებული ჭ სიგანე ნსეგარ ჩარექი. ყო-

ველს აღმოჭრილს ორმოში ხარვამს ორ ორს რქის
 გზისას. შეორედ, შეძვევ, ამ შარის ზირილამ გა-
 დაზომავს ქართულსავე აღო ნსეგარს სივანეს ჭ
 გატამავს სწორედ თოკს ჭ მოიქცევა ვითარცა
 ზეგით სწერია ჭ ყოველს, ორმოს ერთს
 შეორის ზირ ჭ ზირ აღმოსჭრის ჭ ჩაყრის ვაწყებს
 სწორეთ თოკისავე გაბმით რათა ვენახი ჭ შარები
 ვაწყებისა სწორეთ ამენდნენ. ჭ ოდესაც ესრეთას
 შიშიერებთი აღავსებს პატრონი ვაზისა შარებით ჭ
 დანიშნულს რაოდენობას მიწათას, მაშინ ყოველს
 შარებს გუკვეთებს თირყებს ჭ მიუგდებს წყალს
 აღმოჭრილს რუებზედ ჭ შორწყავს გვირაში
 ერთსეულ; სოლო ვაწყებს შუა მოხსულს მიწაში
 მოიყვანს ბაღეულობას ჭ სსუ. ჭ სსუ. ბოსტნეულებას
 ჭ აღმოსულთ. ბაღასთ, მოხსულს მიწაზედ ანუ
 ვაწყებს შუა ყოველთვს ვასოხნის. ამ გვართ
 აღვსილი ჭ ნამუშაგარი ვენახი შისტყმის პატრონს
 სრულს მოხვალს ოხსს წელიწადს, ჭ ვაწყნოც
 იქნებიან ფრიად ძლიერნი ჭ ღონიერნი. გარდა ამისა
 პატრონს შეუძლიან მაშინვე ვაზის ყრის დროს
 ყოველს ვაზის ზირზედ ჩაურავოს სწორეთ სენი
 იფნათანი ანუ თუთისანი ჭ აღუშოს მათზედ ყურ-
 მნის ვაწყნი, ანუ გააკეთოს სეივანებათ. —

(ვანგრძელებს შეძვევ ნუშერში.)

თ. ს. გუყრგენიძე.

წერილი რედაქციორთან.

II.

«მოხარე მის და ჰეუ, ვინც ლექსი თქუის
ერისი ირისი.»

რუსთაველი.

მიიღებთ თუ არა ამ წერილს, მე ვგონებ, იცუვთა:
«მცონათა ადგოა ზღაღადგო.» მართლადაც — ხუჭუნ
გინა ზ ვინ წერა! მეგრამ მეორე ანდასკ ანბობს:
«ნუ შენგელ ნუ ებნებო, ნუ გამოხვალ ნუ
სთართო.» რაღა გუწუობა, რასან ავიღე კალამი
ღ გწუე წერა, უნდა კიდევ დაეასრულო. ესკი,
რომ ამ უამად ნსეგარი ვერა ვაქუ; ბეგრი რამ
დამინა კიდევ სთქქელი; მისკეს. ამისი ეს არის,
რომ შექდევ უფ. ილია ჭავჭავაძის კრიტიკისა
ერისთავის თარგმნასე აქამოქდევ ისე მიბუუსი უუ-
რები, თუოქოს ეს არის ესლთ გამოველ მეოქი
ბ.ს.სს.ნიდა. მე მიკვირდა, თუ რამ გამფოთთა
უფ. ჭავჭავაძე ასე შწარეთ, ზ როდესაც ამისე

ფეიქობდი, მამეონდა მასუხი თუო უფ. ტავ
 ტავამისა, რომელიც იცუვს: «მე მშობელე მამას
 არ დაუთმობდი ჩუენ მშობლიურ ენის მიწასთან
 გაწორებასო.» სწორეთ მოვასხენო, ეს სიტყუეწ-
 ბი ასე გაბედეთ ზ დიდუელად არიან გამოთქ-
 მულნი, რომ მეეონა უფ. ილია ტავტავამს
 სწავია ენი რომელიმე დიდ ქრთველ
 შწერლისა. მეეონა, შავშინდი ზ რომ უბრლო
 არსარუსითა აღარ შეყენებნა საქრთველოს ენი,
 მე ვისურვე განსიღვა ამ ენის ქმნილებათა ზ
 შეყუბა, თუ რადენი მისხალი ზიუციკური ნიჭი
 მეეს მათში.

ეგვლე ენენი. უჰ! რა სწარელი ნოციან
 სუნი მეცა! მეგრამ შექმელ როგორც იყო ზ
 ამოვალავე დაბეებული ცისკრები. მოავალი მათ-
 ენი იყო შექმელი თეგუბასიგან ზ ახ საკურ-
 ველუბა! შემდეგ სამის დღისა, რომელიც მოუნდა
 ცისკრების გამობის, ენასე რომ არც თუ ერთი
 ლექსი უფ ილია ტავტავამისა არ იყო თეგუბა-
 სიგან გბოლ ნახლები. ალ. ტავტავამისა, ნიკ.
 ბარათმულსა ზ სხუათა შწერლათა სხანდა მხო-
 ლოდ გვარი ზ დაწყები ლექსებისა; დანაშთენი
 იყო მათათ დახრული.

დიდად ეგვეკირდი ესრეთის სწასათბი. მაშინ

ვიფიქრე: თავები მუსიკის დიდი პატონისმცემე-
ლნი არიან ზე, ეტყობა, რომ უფ. ტვტვამის
ლექსები უნდა იყვნენ, უმჯობელა, სსუ, ლიხე-
ბითა ვარდა, დიდი კეთილ სმოყანნი.

ამიტომაც დიდის მოწიწებითა ავიღე უფ. ტვ-
ტვამის ლექსები ზე დაუსწე კითხვა:

უფ. ტვტვამე გამოვიდა ლიტერატურის ასა-
რუზსკე, გვონებ, **1857 წ.** თავისის პატარა
ლექსით — «ხიჯი».

გაიარეთ ერთა რომელთა მე ბურს იაშმუკასკე; იქ
დაგვხვდებით ასალი მარსწვლე დურგალი, რომელ-
საც გამოეცნია პირუჭლი თავისი სელოგენება პატარა
ყუთი; შორიდან სედავთ ყუთი არის გარანდული,
ლაქ წასმული, უბრალო სისა; მერე ასლი გა-
სინჯეთ ზე მამსვე მისუებით, რომ ის არის ასალ-
მარსწვლის გაკეუებული. ესრეთი არის უფ. ტვტვ-
«ხიჯი» — გააღდენ გარანდულია ზე შიგნი...
ეს იყო პირუჭლი მისი თსსულებს, ზე ვინ მოი-
თხოვდა მისგან მუცს, ან ვინ თასოგებდა ყურს.

1859 წ. უფ. ტვტვ. მოუსშირა ლექსებს, რომ-
მელნიცა არ განსხვავდებიან «ხიჯისგან» სისუ-
ბუქით, თუქცა იგვირგვინებიან, მალაღის სს-
სელებით — «ძილღერით, ვაცეთი, ბაირონით» ზე
სს. ამ დიდ მოლექსეთ სსელებით უნდა დაგბრ-

მეგობრისა მკითხველი, თუმცავე სიტყვით, რომ ნამდვილ. იმათ თსსულებიდან გადმოვიღოთ ჭ არა რუსულით. ავიღოთ რომელიმე ლექსი უფ. ჭავჭავაძისა, თუნდ «ცრემლთა შინა ხუეუში» (შილდერით) ეს ლექსი იწეობა ასე:

«მოღვლევენ ზვირთნი, მოქუსს მდინარე,
 ცვე ყრუთ ზმაურობს, ორ მსრივ მდგომარე,
 გადახრილ წყლისკენ ზის ნაზი ქალი,
 უფრო ღელდება მდინარის წყალი,
 უფრო სიბუთით ზვირთი ზგაგდება;
 უნებურ ცრემლნი ქალის არ მალვით
 ორ ნაკადულთა თვალით იღვრება
 ჭ მის სიძღვრა მოდის წყალსავით.

უკაცროდვი არ ვიყო უფ. ჭავჭავ. მარამ, რომ არ მესმის, როგორ არ ვიკითხო!... არ გამიგონია ჭ ვერც წარმომიდგენია, როგორი უნდა იყოს «გადახრილი წყალი» ან ესა «უნებური ცრემლნი ქალის არ მალვით» თუ «ქალის არ მალვით იყო» ცრემლი, მაშინ «უნებური» რაღათ იქმნებოდა?! — «ორ ნაკადულთა თვალით იღვრება». ნუ თუ ნაკადულს თვალები აქვს ჭ ისიც ორ ნაკადულს ერთი თვალი?!

«ებრაულ მელოდიასი» უფ. ჭავჭავამე ვეობმანებს: «სტიროდეთ!... თუმცავე არ მესმის, რა არის

სატირელი?! მეტადრე ამ სამს სტრუქტურაში.

«სტიროდუო... სადაც ღმერთი იმ მეტირდით
იმყოფებოდა იმა ალყესა

არჩან, ვისაც ღმერთი არა ჰყავთ »

ბევრი გვერდები მარამ აზრს ვერ მიუხვდა. მარ-
თალია კარგი მწერლობაცკი ის არის (სოციალის-
ტიკური), რომ ვერ მიუხვდე მწერალს აზრს:
სე ანბობსო! საკვრეული ღრმა ლექსიაო!.....

ავიღოთ ასლა საკუთარი ტკეჭი რომელიმე
ლექსი, მაგალითად: «არაგვი, ელგია, მავს თვა-
ლებს, მწუსარება ზ სს». ამ ლექსებში ავტორი
ვამოიჩენს ნიჭს ბუნების განსაკუთრებების შენ-
იკებისს. აი მაგალითად. არაგვს იუბნება პოეტი:

აიქ, სადაც შენსა მღვრიესა წყალსა,
შეურეგ სმოგან მფოთიან ტკეჭარსა.»

არაგვი თვისის სიწმინდიო ზ სიმსწრაფლიო
ზ გათქმულიო ზ არა მკაცარი იგებობა ევლორს მკაცარი
არაგვათ მიუღია.

«ელგიაში» უფ. ტკეჭი ამბობს.

«როსლა გვიქნება ჩუქნ ვალეიქება.»

უთუოთ, სუმრობით მოსკლია ესეთი ლექსი,
თორემ განა თითონ უფ ტკეჭი არ იყის, რომ
არ ითქმება

«გვიქნება ვალეიქება» ზ უნდა იყოს: როს

ვეელირება ხეინ ვალზედა.

«მწესარებაში» ამბობს:

«**ჭ** მეცა შკლავდა მწესარების ისარო ტვილით.»

უფ. ჭავჭ. ვერა ყოფილა კარვით შეწესებულა, თარემ აისარო ტვილით» ყურს არ ათხოვებდა. **ჭ** არც მესმის, რა სხეულება ეჭირებოდათ ისართ? რეგმატიზმა! — ეს კიდევ არაფერი; მარამ როცა უფ. ჭავჭ. იპერობს კალამს სიმშვენიერის გამოსახულებათ, მეტადრე თვლებიას, მაშინ ყოველი კრიტიკი იცემა მის წინაშე; აქ გამოიხენს ნიჭს მკლარებისს, **ჭ** შუბნისს «ვალებს აქცევს — «მოჩვეთა, უბათ, მელნის გუბეთა,» ამ ვერა წვრილმან შეკითხვებებს შარვალს ვადმოვიწერდი, მაგრამ იმათთვის დრო არა მაქვს.

მე როგორღაც წერის ვუნებაზედა ვარ **ჭ** მსურს მოვძებნო ზოგისა უფ. ჭავჭ. ლექსებში. ვიდრე შეუდგები ამ საგანსა, მე სტიროთ დავიხსნე გსთქუა რადენიმე სიტყუე ზოგეტიკურ თხსულებზე სანოგადოთ.

ზოგეტიკურ თხსულებაში აზრი გამოისატება საგნებითა არაიმ სიტყვებითა, რო მელიც მხოლოდ გვესმის **ჭ** გერკი წარმოვიდევნს მის ჭორმას. ასე, ზრუტ, იტყვს თუ მსურს გამოხატვა კაცის ცუდის მსობისა; «ეს კაცი არის ვველი» ჭილოსობიურ ენაზე იგივე აზრი ითქ-

რ. ზ.

შეგბ. სსუ. ევარად: აბორიჯიათ ნირველში კაცის
 ნაკლულეგანების ვსუდავთ ეველის ჭორაში, მერჟე.
 იავე აზრს, მხოლოდ უარიელ სოცეაბში. პოე-
 ტიკურ აღწერაში ბუნება უნდა იყოს გამოსახული:
 ცხოვლათ, რათა უფრო ნათლად წარმოვევიდგეს
 თვალწინ აზრი, რომლის გამოსტყვაცა ჭსურს
 ნავეცს.

შაკლუე, რათა თქვას მხოლოდ ის, რაც მსა-
 ხურებს გამოსახატვით იმ აზრისა, რომლის გა-
 მოთქმაც ჭსურს ნავეცს.

უნდა ჭქონდეს ძალი, რათა მსმენელს ეიმოქმედოს
 ისე, როგორათაც სურს ნავეცს ჭ არა ისე, როგორათაც
 უფ. ტაბუტ ვკობანებს აიტირეთ ჭ როდესაც ვკითხუ-
 ლობთ ვეცინება; აცოლუძქითო ჭ თუანვე ვეამინებს.

სრულდება, რათა აზრები იყოს ვადამულო
 ვვირისცით ჭ არა ვადეგანებულო. ამას ვარდა,
 ნავეტიკური იხსულებდა უნდა იყოს კეიილსში.
 ვანი, რათა არა სტანჯედნენ სმენას თავისის ვაუ-
 თლელის ვეგეცით ჭ არც ისე დამბლათ მათ-
 რედნენ ფესებს, როგორათაც უფ. ტაბუტ ლექსები.

ქართული მოლექსების ბედი ის არის, რომ
 ქართული ლექსი თვის ბრუნვაში იცვლის სამს
 ანის ჭ არა ერთს, როგორათაც რუსულს ენაში.
 ამისთვის ისინი, რომელთაც ნავეცია მიიხნათ

მხოლოდ რიქმებში, ადვლთ მოინავეებენ მათ;
 აი ამ ვგარი ლექსი:

უფლისა

ჩუჭნისა

ანუკრუციკისა

ღ მის გამანათისა. ჭ სს.

მითამ რაცოდ არ არის ლექსი? სამი ასო მოდის
 ბოლოში რიქმათი! თუნდ კიდევ ეხვს:

კამბეჩებია,

კარგებია,

ნასყიდებია,

გამოქნილებია ჭ სს.

რასაკვრეგლია რომ ამისთანა ლექსის მოთამაშე
 შერეოს არ მოეწონება ჩსრუსძე!

თუ არა გვერათ, რომ თუაქმის, სულ ასე
 აქუს ნაწერი უფ. ჭეჭეჭემეს თავისი ლექსები,
 გადაიკითხეთ მისი იხსულებები ჭ მაშინ, თუ
 ინაოგით ერას მარდს ქართულს ლექსი, როგორ-
 საც შესვდებით მეტადრე უფ. აკ. წერეთლის
 იხსულებებში, ბოდიშს გისდი.

დასამტკიცებლათ ჩემს სიტყვებისა, მოგიყვან
 თითო ცაებს უფ. წერეთლის ჭ ჭეჭეჭემის
 ლექსებიდან.

აი ცაები უფ. წერეთლის ლექსიდან, როდუ-

ს.კ ქალი წამოდება ჰერსე ღმრე მოვა ფან-
ფარსთან.

„ქუდუღათ ზარბაზი ფრეფრს
შოადეცა, აუღბი თუღრს,
აგღბს, გულო მალა უძეღრს,
შეკრდს ჰერსე დაჭუარსალუბს.“

„ი ნძღული ზაუხია! გულო ვაძღლო!
ესლა წიკვისყო უფ. გეგეგემის ცუქია:
აერსელ მეკ, ძმნო, მეც შეკარებია,
გულო წმნდ ალით მეც ამნაუბია!...
რა მს უყვარდი ზ მც შეყვარდა,
ცხნფრბი ხეწნი ბუგის კა ვს გვიქდდა.“
უჭ! ვან. იქ არის ზაუხია! ეს არის სოხარსი

სსუ. აა რა!

ზაენი, იქნბ. შეკრდენ ეგვბი, რამ მე ამო-
მეხოს, ვნცბ, ეოთს. კოეი ცუქი ზ მუო
რეს ცუქი; აა, კადგ ვგმეორბ, ვინც უფ.
გეგე. ლექებ. ანაენს ერის ქოთუღს ლექს,
ღად რსეცა ქნქნა იქნბ.

ეს არის ზარი მყოლის გეგე. ლექსებისა ზ
ვინც მოხდა მქს მამბი ანაენს ზაუგ კური
ერთი რამ ღიოსბა, ცეფეოთ დროს დაჭუარცეს.

უფ. გეგე. ლექსბი არიან უეამნო, უფე-
რუთი, უნდალი ზ ასეთი მძიმე, რამ გერა თა-

გვის მუცელი გერ მოინგლებდა ზე ეს იყო
მიზეზი, რომ მისი ლექსები იფენენ კბილ უხლუ-
ბელიო

თუკა უფ. ჭკუტ უწოდებს ჩასრუსამის ლექ-
სებს «ცეცხლავით მძიმეთ» მხოლოდ მისთვის, რომ
არიან ოც მარცვლოვანი; გარნა ყოველმა იცის,
რომ არა ისე რიცხვ მარცვალთა, როგორათაც
მასლა არის მიზეზი სიმძიმისა: ოცი მარცვალი
ბალი, რასაკვრველია, უფრო სუბუქია, გიღრე
სუთი მარცვალი ცეცხ. ამას გარდა, უფ. ჭკუტ.
ლექსებში, არა არისრა ქართული, გარდა ს. ცეცხ-
ლისა (ისაც სუფევლასი არა.)

გინსაგეთ რუსის დეჩიკი მორთული ჩერქესუ-
ლათ?... იმაზე სასაცილოს რაღას ნს. ვით! .. ცანი-
სამისზე შესედეო—წმინდა ჩერქესა, ზე რაკი
გაიგლის ზე მიტრიალ მოტრიალეება, მაშნეე
იცნობთ მოუსეშავს სალდათსა- ესრეანი არიან უფ.
ჭკუტ. ლექსებიც.

ერთს სწეულებას გზაულობთ მის ლექსებში,
ეს განლავსთ — მარად გინესა ზე გულმცკინეეულობა
მამულისათვის.

მართლია გეცემა თქუა სიკუდილის დროს,
რომ «ვისაც ჭსუას კარგი წყარო, უნდა უფვარდეს
მამულიც, ბუნებაო ზე ნათესაობაო»; გარნა მან

გამოსთქუა იმით მსოლოდ ერთი მასგალთა პირობათაგან, კარვის მწერლობის, ჭ არა მარგო ციროლი ჭ კენესა. ამასთვს, გგონებ, რომ უფ ჭგეტ. ციროლია გერ აფობოს ბუანაჟეს ს. ცილო?.

მარამ არ არისრა უშიწყსოდა: გგნესით ბუგოს აუხკეგს თვალებს ჭ მით დაჭფარავს ლექსების ნაკლულებანება.

უ. ჭგეტვამემ იცოდა, რომ დაფნის გვ. გვნის მოსანაიებლად არა კმარა მოგლე თხსულებანი ჭ მაშინ ვადაგლო თვალი დიდს ზოემებს; რასიკვრეგლითა უფ ჭგეტვამემ არ იკადრებდა კ. სლოვის ჭ მიკვოს კ. დეცა რომ ბაირთნი ჭ მ. ლლური მძვლობით ვადაიხნენ?! მაინც კიდევ კარგს ლუკმას ხაგლო კონჭი აჭაფი აბრეკსა.

მე გგონებ რომ ჭჭობს ისე კ. სლოვის იხსუ. ლება თარგმნოს, თუ კელი ემაგება ცუდა მწერალს, ვიდრე ლერმონტოვისა, ჭ ისე ნაკლულეგანად გამოჩინოს იმისი მშუტწიერი ზოემა, რომელშიაც ცხოვლოდ ჭ ნამდვლოდ ვადამოღებულია ბუნება, როგორათაც უფ. ჭგეტვამემ.

თარგმანი არის თრ ვგარია: ერთი, რომელიც ითარგმნება ლექსითი ლექსად ჭ მეორე თავისუფალი.

უ. ჭგეტ. არ ირჩევს ერთს რომელსამემ თარგმანის ვგარს; ის, როგორათაც მთავრალი სალდათი,

სან შობილღეს გეფელ-გეფელ ზ სან სუცის თა-
ვის ქალს, ე.მ.დ.ს გზ.სუ, — მამამ მუქლეუბი
ღულუტობს ზ ბობაცოთ დუცასება კუდალს; ასე
იმეორებს სძაოთ.

უ. ტა.ტ. იწეობს ბობლით გეფელ-გეფელ:
„გეძათი არის დიდი სოფელი,
იგი მდიდარი არგის ამუცხს სარფს;
მისი სძალია მისი კეფელი,
მისი მუხათი ბობლოს ველსე დგას.“

რასკვრეულია ამ ლექსებში სცხობა ცრუ
ხერქისს — დუხაკს.

მემდეგ უფ. ტაგეტ მერად აღრე ანბებს გე-
ფელს თავს ზ კეუმ. ის ანბობს:

„მის თავ სუფლოთ მულოა გულები
ომის ცუცხლში აქისა მოკალულები,“

აქ მოარგუნულს თაყსებურათ მოუბრუნებია
ღერძონტოვი ზარუკულმა: მოკალე ნაშაყს სო-
ფობის, ასე ამბობენ: აქს გუვი გარეფან არის
მოკალულო, თორემ მენიდან ცარიული არისთ.
გვთქვებ უ. ტავი არა ნდამაა ეამოს-ცუტ სიყალ-
ბსა, ეათსა — გუკვტობისა, როგორათაც არის
რესულთა:

„Его свободные сыны

Въ огняхъ войны закалены“.

Закалены ქართულს ენაჲ არის წალობა, *ჰაიანი*
 რომელსც ნაშვის სიძვირეს ჰ არა სეუღბეს,
 როგორათაჲ მოკლვა.

უ. ტავი გიღვ ძალი დიფხესეა კედელს:
 აუღვიანი დაუ ცხეჲ მოცუოჲსა
 რუსული ანაზ. ანობის:

“Что Русскому здорово, то нѣмцу смерть.”

ხეწი ქეჭესაჲ დაუ არა ცურას ცხედა ჰ
 გვინებ არც ლუიმ-სკავი დეიძღუქს, რომ
 აგრე თრევით ვადმოვიცანა იმის ლექსები?!

ვაკლის ცოცხლ ჰ გიღვ ცდილობს გამოსე-
 ლას შუი ენაჲ ჰ ამბობს:

ანამ არ ელიან რუსსა ურას,

იმ სმისეკრძღოთა სეც ბა სეუმაღსა »

ჰ შემდეგ რამდენსაჲ სეცოქ-ნისა.

აჲ მის გრემა მის მსიანი თვალნი

შეწესებულთ სმარა დამბოდენს »

ბადამ კი ვისდი, მეამ რეგორღვ იტვიმა
 შევდივარ, რომ უ. ტავტავემ იტვილს თეძუა
 რუსული მანც. შეძლებს ერთი რამ მსრი გამოა
 სოქებს რამდენსე ვკათთ; მსრიკი უნდა დამჩეს
 შეუგულუღ.

„Не ждут ли Русскаго отряда,
 До крови лакомыхъ гостей?..“

განა თუ ეს იმას ნიშნავს, როგორათუც უფ. ჭავჭავაძე უთარგმნია ჭ არა ამას: სოქ არ მოელო-
ან რუსის ვ. რს, იმ სისხლის მოყვარულ სტუ-
მარა?!...

როგორათუც სედაგო, ეს აზრი სულ უკუღმა
სმენია უთარგმნელს ჭ ეს არი სტრიქონი.

„И вокругъ себя блестящимъ окомъ
печально водить онъ порой,“

ნიშნავს შემდეგს: «ვიცნო თვისა ბრწყინვალე
თუღსა დაღუნებული გადავლდება დროსა ჭ
დროსა, ჭ არა მას:

«დაბოძენ სძირათ»

რის აზრით გადაუბრუნებია საბრალე ლერძონ-
ჯოვის ძეგლები?! არა ვგონებ თუ რიფქების ემ-
სით, ამისათვის რომ უ. ჭავ. თავისებურათ გამო-
იყენს რიფქებს სიდავ დატარდება: მრავლობით
რუსკეში ვადიჯნდა წინადადებებს ჭ გამოვიდოდა:
მოდიან რუსები,

სისხლი ჭამია სტუმრები.

რა უმეს ამ ლექსებს სხეთა შორის! შემდეგ
შესვლით რომ უფალი ჭავჭ. ამ სტისს:

Ее хранилъ я какъ святыню.

სთარგმნის ესე:

«მას (ქ.ლს) ვინახავდი საღმრთო საგნითა».

ასე არა აქვს ლერმონტოვს. «ინასვდა ნაწი-
ლებსაგათა,» ამბობს ის, ჭ არა ს. ლმართსაგათა;
საღმართს ინსვენ დასკლავად.

როცა უფ. ტავტ. შუასება ბუნების აღწერას,
მაშინ მეცად სტამბის თვის ხანის სი-
მებს:

«ეროსელ ვალმა ყრუ უდაბნოსი»
მალაა ნაიქუმი! მოდი ჭ მისგედი? ..

«მას აქეთ, ვანბობ, იმ მჯანგველ ფიქრით

მე დავეორვეი აი ამ მთებზედ,

როგორც ვეული ცხენისა ჩლოქით

ვადასრესილი ვორვეა ველზედ »

მშეწნიური შედარება, რომელიცა ლერმონტოვს
აქვს გამოხატული ორი კალმის მოსმითა, ესრეთ
ვაუტმავს უფ. ტავტ. როგორ არ ეცოდინება
უფ. ტავტ. რომ ამ ვგარი განძეორება, როგორ-
რიც უსძარია მას, არ არის შესწენარი, მეცადრე
ლაქსება.

მე დავეორვეი მთებზედ, როგორც ვეული,
კმარა. რაღა საჭიროა განძეორება.

— მე დავეორვეი, როგორათაუც ვეული დეთ-
რეოდა. მეცადრე სივყუა «ველზედ» საიდგან მო-
უძეობია?! რასაკურველია თავისებური რიქმა
გამოუყვანია:

თავი — სეჯ

გელ — სეჯ.

აუ არ დაილალო ერთი მოკლე ტიპიუ წი-
გობსეი, რომელსც ბ-წესიას სოცსოვლით:
ახლო გ-სლტბ. მნ მუსუბსედა,
ჭ სურ-ლისა ცვბილ.მ. ძალაშ,
დ.ვისხს. მსაი ტუკეობიამა...

თქმსც მკწხო ჭ მეუ დავილაღე ამისთა-
ნა უბოლო ლექსებსე ღნარკით; მაგრამ სტო-
რია ვესხს. რა უნდა ეთქუ ამ უგნსებულ ცუბ-
ში უ ტუტობის:

— ლექს ქალი მის მოკლე თავის სისლის
გარეში ჭ მოკლეს თავის ხეუარვლს. ამ ლო-
დნში მშენსეიო ფქრები აუღულებს სისლის,
მას სცსეულა ჭ უნებერთა დაწმს მუსულთა
გ-მელს ჰკრანეს ჭ გამოუნდებ. მსაი, აი ეს
უნდა ეთქუ მთარგმნელს; მარამ ანუ არ მესძლე-
ბია, ან უნებბია ლექსით გამოხატვა. გარვი იქნ-
ბა რომ უ. ტუტ თავის ლქებს ქვე გუ-
კეთოს ს-ლმე თარგმანა ქართულ ენ.სვდ, რდ-
გნაც მისი ლექსი არც ქართულია ჭ არც რუ-
სული.

გთავებ ამით უ. ტუტ. ლქებს მსხს.
აუ გამოხნდებ ვინმე უსქმო გაცი ჭ მოინდო-

მებს მისს დაწვრილებით ვარჩევას, ღმერთმა მო-
თმინება მისცეს, შევი ვერ შემიძლიან ვუღვრი-
ლათ უცქირო ესრეთს ვაუგეშურებასა საბრალთ
ღვრძონტოვის ლექსებისას.

უფ. ტავტ. ნაცულოდ მაღლობისა, რომ იმის
ლექსებს უური არაგის არ ათხოვა, შეეშადა ჰე-
ჯერბურღში, რთვორათაც დონკისოცი; მარცხენა
კელში იანკა ფარის მაგიერათ, ზელინსკის ცო-
მები, მარჯვენაში ლექსიკონი უსწარო სიტყვე-
ბისა ჭ ესრეთ დაიარაღებულთ, გამოილაშქრა სა-
ქრთველოსეა რათა ძალ ჭ ძალ აელა დუგის
ვერგუნი.

ასალი დონკისოცი არ არის უსახსო მანსოთი,
რომელიც მოცულებული ფანტასიებით თავისის
ბატონისა, მესტრფის, აქებს ჭ ადიღებს; რა ვა-
უძღებს!

თუთონ ქალაქშიაც აედგენა მრავალი ჰირლია
საღსნი; ერთნი, რათა მათაც დაეცხო სსივი ას-
ლის ამომავლის ვარსკვლავისა, მეორეთ — რათა
ჭქონდესთ შემთხვევა ენის ქაგილის მოკვლისა ჭ
ზოგი მისთეს, რომ ვერ შეუძლიანთ იარღნ,
თუ არაგის არ აედგენენ; ეს გუნდი ჩაიგლის სას-
შირის შეიდანსე, შუა ბასარში ჭ იქ ჭკრეფს ნამ-
დვლს ქართულს სიტყვებს, რომელშიაც შეამსებს

თვსს ლექსიკონს ჭ დიდის ჭქმ ქუსილით დავცე
 მა საბრლო ქართველები მწერლებს. «ბატონს
 პირველი მოხივარი მართალი ეგონათ». უფ. ჭკმტ.
 აბლაგოა მრავალს ალავს თავის კრიტიკას გე-
 თილ სმოვანი კანცერცი, შენელებული მრავლის
 ოხვრით. დიდად უკრავდნენ უამს ისინი, რომელ-
 ნივც კრიტიკაში ეძებენ მხოლოდ დაწუნებას, ჭ
 რაღათ დაუფერებდა ვისმე, რომელიც მონდომებდა
 ეზუტსებინა მის თუალში ძელი; როდესაც ესმოდა:
 აგრე ჩაჭკარო აბა!.. ბარქია!... ამ ვვარ მა-
 გულიანებას ვარდა, მიზენი ესრეთ უეჭურო მოხ-
 სენებისა ჭკმტკამისიგან ჩახრუსამისა იყო განმე-
 ორება იმ ისტორიისა, რომ ერთმა ბერძენმა,
 ეროსტრატმა, რაღაცა უეუნურებითა ვადსწო-
 წარჩინებული დიანას უამარი, მხოლოდ მისთვის,
 რათა სასელი მისი ყოფილიყო უკვდავი.

არ არის ეტუ, რომ კაცი, ესრეთ ამყით ვა-
 მოსული შეიდანსე, როგორათაც უფ. ჭკმტკამე
 აფუათ ვერ დასთობს თვსს (თუ სსვისგან ჩა-
 ვანებულ) აზრებს; ჭ როგორათაც კარლოსი XII
 ბენდერში, ვამერდება ჭ არ დასდებს კალამს,
 ვიდრე ხალხი არ ჩაიციენებს ჭ არ მისცემს ფულს
 ოლონდვი თავი დავვანებეთ. სოენი პოულობენ
 უფ. ჭკმტ. კრიტიკაში ნამღვლს ქართულს ენას,

მე ცდილობენ დამტყიცონ რომ უფუნი სიცუტა
 მზის ქალას არ უკარგავსო. ამის დასარღვევათ
 გიტყვი, რომ ვის იამება ტკვან კაცთან ლაპარაკი
 თუ მას ამოზღის ნიერისა მ არაყის სუნი.
 რაც შეესება ნამდვილს ქართულს ენას—მას ბა-
 მნარში მ ჩორჩო ბამნარშიკი ნუ დაუწყებენ მეზნას,
 როგორათაყ პირველში, მ სსუტიან უფუღან იბა-
 ვნიან.

უფ. ტავტ. როგორათაყ მდარე მოკრივემ აწო-
 რია ცისკარში ქუა მ იქნება ზოგიერთმა ალალ-
 მართალმა მწერალმა გამოაცალოს თავი ცისკარს.
 მეონია ამ ქვს კრივის მიზგნით, თბილელმა ში-
 შით უფრო აიკიდა ცსრილი მ გუდა, ნაკმაზით
 გერია მოთამაშებში.

უკეოესი იქნებოდა ჩუწნთვსაც მ თუთ უფ.
 ტავტავამისათვსაც, რომ იაროს ისევ თავისის
 გნით მ ნუ მიეცმა გამამებას სსვს რჩევით,
 განა არ იცის რომ:

Услужливые друзья

Опасяте врага.

ჩემის ჩუწულების წინააღმდეგ გავაბი სიცუტა
 უ. ტავტავამეზე. მხედველობაში მაქვს ასალი

ამბები, რომლებსაც ვეუცლები ეცნობოთ შემდეგ
წერილში...

თ. გიორგია ბარბაქაძე.

29-ს აპრილს 1861 წელსა.

(*) უნივერსიტეტის მეცხოვეთი, უ. ბარბაქაძის სტუ-
დენტებს ვაძეგებულა მთელი ერთი პერიოდი,
რომელსაც აქ ვაძეგებთ: ზედ.

ახემ ერთეულ თვეში, გაწურებულ მკვლავში
მაშინ პარტულათ შე მიღლაჯა.»
ესეცა მალა არის ნათქუმა!... მარამ მიმი-
ნოხე ჭ ქორხევი იჯუან «გაწურებელით ჭ
მკვლავსევი არსად გამიგონია იჯუან: გარეში
მკვლავი, მარჯვე მკვლავი, ჭ არა გაწურებელით.

პასუხი.

ყბღვნი თ ალ. ვახტანგის ძეს შ. ორბელიანს
ღ იმ პირობა, ვინც, ყურადღება აღიზნეს ამ
სტატიასა.)

„Изъ нашей литературы хотять устроить
бальную залу, и уже зазываютъ въ нее
дамъ; изъ нашихъ литераторовъ хотять
сдѣлать свѣтскихъ людей въ модныхъ
фракахъ и бѣлыхъ перчаткахъ; энергію
хотять замѣнить вѣжливостію, чувство—
приличіемъ, мысль — модною фразою,
изящество — щеголеватостію, критику—
комплиментами.» 1)

ბელინსკი.

ზარაქალა, ჩემო სტატიაჲ, ზარაქალა! ვი-
საც თ ვინდღემი კალამი ხელში არ აყლია,

1) ეს ეპიგრამი აქ უაღვილოა: ეს მიეწერება
იმ დროს, როდესაც ბელინსკისგან მოსსენებული
ნაკლულებანებებში შოგი ერთის ეგროზიის საზო-

იმასაც აადებინე; ვისაც მართალი სიტყვა
 ზირ ჭ ზირ ნათქვამი თავის დღეში არ გა.

გაღობის წნობაში იყვნენ ჭ იმ წნობებიოცან
 შემოვიდნენ მათ სიტყვურებაში: ზირუჭლი მაგა-
 ლითი უჩუჭნაძრანცაჲა, რომელსაც ჰამაკიდა თუთ
 რუსეთიცა. ქართული სიტყვურება ჯერეთ არ დაფუძნე-
 ბულა, ჯერეთ არა რაადიძართულებათას არ მიუღია.
 მაშასადამე თუ ჩუჭნის საზოგადოების წნობაში ის
 ნაკლულოვანებანი არიან შემოცხნილნი, იმათ ჯერ
 ლიტერატურას ვერ მივაწერთ. მართალია, მარშონ-
 ცელიც იყო დაბეჭდილი, კასლოვიცა ჭ სსუნი-
 ცა, მაგრამ იმათი გავლენა არავისწყდა ჰქონიათ
 ჭ არც ერთი «ცისკრის» თანამშრომელი იმათ არა
 ჰამაკს. «ცისკრის» რედაქცია, მართალია, მოიწ-
 ვივს ქალებს საწერად. ვითამც ამ შემთხვევაში და-
 სამარხისი რა არის? საქართველოს შუნი — კაცნი
 ჭ ქალები არიან ნიჭიერნი ჭ ამ მოწვევაში მხო-
 ლოდ ის აზრი სძევს რომ, თუნდა თავდა ზირუჭ-
 ლად ცუდათ სწერონ «ცისკრის» თანამშრომელთა
 (ეს აუცილებელია) თავისს დროზედ ისწავლიან ჭ
 განვითარდებიან. ეოველს განთლებულს ქუჭყანაში
 ასე დაფუძნებულან სიტყვურება ჭ ყურნალები.
 რედაქციისა ჭ საზოგადოების მოვალეობა არის ამ

ყვია, იმას მართლის თქმით გყლი აუშლ-
რიე; ვისაც შინიღამ ფეხი კარში არ გამო-
ყდვამს ზ რაღაც ანზანის თეორეტიკის მე-
ტი არა ყუიოხავს რა, ისიცვი ალაპარაკე
თეორეტიკის გარე საგანზედ. ბარაქალა, ბა-
რაქალა! საში სტატია ერთს სტატიაზედ რა
ანზავია? ეს ის ანზავია, ჩემო კეთილო მვი-
თხველო, რომ ამ ჩემ მოპირდაპირეთ რიც-

გუარნი მწერალნი განამხეგოს ზ დუაროს დრო-
ებით ნაკუთულებანებანი, რომელნიც უგნებელნი
არის ზ თავისს თავათვე აღმოკვეთიან. ისინი
ჯერ სიტყვარებაში ფრმანი არიან, მაშინდავე და-
ყვებენ მათ სტორია. უ. გეგმაზე იფიქრებს
რა გუარს საზოგადოებისათვის ჭსწერის კრიტიკებსა.

ქართველები ჯერ ევროპიისა ზ რუსეთის განთ-
ლებასედე არა დეანან. უ. გეგმაზე ბელინსკის
ჭამავს ზ ბელინსკობა ჩუქნში არ გამოდგება:
თუცა ბელინსკი სადუმიელიანი ზ უპირველესი
კრიტიკი იყო რუსეთში, მაგრამ, როგორათუ სნე-
ული ზ საფრიანი კაცი, ყოველთავს ილანძღებოდა
ზ ამ მიზეზით იმისი ბამუ, არ არის მოსაწონი,
ზ თუთ რუსეთში ესლა ვინა ჭამავს იმას?

ჩედ.

ხვით ფოხნა სურვებითი ჭ არა თავის სტატის-
ების ღირსებითა; იმ ზღაპრისა არ იყოფს:
«ასმა ვაცმა ვერ შეჭამაო, ერთი ვაცის
ლუკმა იყოვო.» ეს სიტყვები სწორეთ
ჩემს აზრის სტატისს უხდება. ვე არაფე-
რი ვიდევ, სხვა კრიტიკებოც ვიდევ მზადდე-
ბა თურმე ჩემზედ. სხუანიც, რომ ამ სამს
კრიტიკაზედ დაჰმატოდენ, კარგი იქნებოდ; ;
პირველი რომ პასუხს ერთათ გავსცემდი,
მეორე რომ ეს რამთენიმე კრიტიკა ერთათ
გაი შოშიერი ლუკმა მანც გამოვიდოდა,
რომ ღირებულყოფო ჩსაყლოაბათი. 2)

2) პელონსკის ვაკლენა უოველს სიტყუაში
ჰსინს. «ბარაქოა, ხეშო სეცტიაე, ბარაქოა; ვი-
საც თავის დღეში... პასუხს ერთათ ვაკვებდი...
შოშიერი ლუკმა გამოვიდოდა...» ადამიანმა წერა-
ში, თუ მოქმედებში შოშიერება არ უნდა დაი-
ვიწყოს, თორემ კარგი არა იქნებარა: ის თუ
არ თავისს თავში, სხუაში ვერც ნიჭსა ჭ ვერც
სხუა ღირსებას ვერ შენიშნავს. თუნდა რომ მთელი
საზოგადოება ამსილებდეს, შენ არ გარვისარ, შენ
უსაფუძვლოდ ჰსწერ, ანუ მოქმედებ, ის ვერ და-
იკერებს; თქუენ ეველანი სწორეს არ ამბობათ,

ეჭ, თავი დაუანებოთ ყუბრადო ყუბედობას
 ჭ, შინამ ზასუსს ვაგსცემდეთ თვითვეყლის
 მათგანს, ვსთქვათ ცოტა ოდენი რამე ვაცის
 ბუნების სისუსტეზედ: 3) საკვირველია, რომ

თქვენ არაფერი ეგშიათ. მე ვარო რაც ვარო.
 აი იმისი აზრები. უ. ჭეჭეჭეჭე რეგორც ეტ
 ყობა, ფერეთ ემაწულა გამოუცდელი, უნდავი
 თაკისი ნაჭიერება ვეზიგენის ჭ მსოლოდ ამადობს.
 იმ მწერალთ სტატიებში, რომელნიც მას არ
 მოსწონს, უფრო კარგი აზრები სძევს, ჭ უფრო
 საუბუძლიანად არიან ისინი დაწერილნი. ვანსკუ.
 თრებით ენ. ბარბარე ჯორჯაძისა: ეს თუთ მცოდნე
 ზირთაც შენიშნეს; მაგრამ უ. ჭეჭეჭეჭე ამას ვერ
 სეღავს არც ესმის თუ საზოგადოების აზრს ჭ
 მსჯელობას აქებს რამე მნიშვნელობა. არა, მე
 უნივერსიტეტის სტუდენტი ვარო. მარტო სტუდენ-
 ტებს შეუძლიანთ დავსებოთ, სსუსს რა ესმითო.
 ასე ემოდის; ამ აზრით მსოლოდ უნივერსიტეტის
 სწავლას ჭ ლირსს სტუდენტებს, ცუდად შეასმენს
 მრავალთა ჩუჭნ შემამულებთ შორის. ეს საშუა-
 სარია!
 რედ.

3) აბა ვნახოთ რას იტყვს ჩუჭნი ამადი კრი-
 ტიკი! სხანს მარტო ლიფერატურას არ მის-

ზოგი, ვისაც ღონე ჰქვას, გაიტყუვა ხოლმე მოედნიდამ ჰქვას იმალება ხალხში; ზოგიკი, ვისაც არც ღონე აქვს ჰქვას არც ძალი, გამოვა ჰქვას შეუბოვრად დადგება შუა მოედანზედ. რათ არის ამისთანა წინააღმდეგობა ვაჟის ბუნებაში? ამას ყოველი გონიერი ვაჟი მიხვდება, თუ გონება დააკვირვა მაგ ორ გვარ ქცევას. სულელის უბედურობა ისე არ არის, რომ სულელია, ის არის, რომ თავის თავს ვერ იცნობს ჰქვას თავისი თავი დიდი რამა ჰქვას. 4) მე ადამიანის

დებს; ბუნების თვისებებზედ ჰქვას ღიჯი ჰქვას ჰქვას სუბარია.

4) «ვისაც ძალი ჰქვას ღონე აქვს—გაიტყუვა მოედნიდამ ჰქვას იმალება; ვისაც არა აქვს ძალი, შეუბოვრად გამოვა.»—თუცა ბევრი რამ გავიგონია ბუნებაზედ ჰქვას ემაწულობაში ჩუქნს ბევრი რამ მიგვიწერია ბუნებისათვის, მაგრამ უცხოოდ—უსწავლელი ჰქვას უმეტარი ვართ—ამაზედ ვერ ჩუქნი ახრი ორ მოვსკულია. ერთმა გონიერულ წესსზედ აღსრდილმა კაცმა გვიანბო, უნარგულესი ადამიანის ბუნების მტოდნე ვილაჲ შეესწარი თურმე ყოფილა ჰქვას ამ გუარი იმას არა

წვრილმანობით თუ ვაჯამართლებ ამ სიტყვებს. 5) «მე ქვეყნიერებისა არა შესმინაო, ცოდნის გლახა ვართ, მისწავლიაო ორი-ოდე სიტყვები, რომელნიც ხან საჭმელად მეონაო ჭ ხან სასმელად, მაგრამ მაინცკი

უოქუქისრა. — მაგრამ რასანგონიერი კაცი მიხვდება, როგორ კრიტიკი ანობს, თუ გონება დააკრვია მამ აღარ ვეუოქუქისრა. იქნება იმ ეონიერთ რაც-სკში ბელისკიც იყოს ჭ იმას უოქუქისრა, — «სულელის უბედურება ისკი არ არისო, რომ სულელიაო, ის არისო, რომ თავისს თავს ვერ იცნობსო ჭ თავისი თავი დიდი რამ ჭვონიაო! თქ! საკვრველებსა საკვრველებია! რედ.

5) «ადამიანის წვრილმანობა ჭ მსუნაგობა?» — იქნება ესეც ადამიანის ბუნების თვისება იყოს, რომ რამდენიც ბუნება წვრილმანია, იმდენი მსუნაგი უნდა იყოს. რამდენსამე კაცებსკი ვიცნობთ, წვრილმანება ჭ მსუნაგობა არ იციან რა არის. რამდენსამე მსუქნებს ვიცნობთ, რომელნიცა საკვრველნი მსუნაგნი არიან, მაგრამ ესეც ხუზნი უპეკრება. — სხინს, ამსაც ბელისსკი ვეიმკაცრებს. უნდა დავიფიქროთ. ბელისსკი უპირატესი ავტორიტეტი ეოფილა! რედ.

გამოკდივარ მოედანზედაო, რათა ვენჭებით
 მაინც ქვეყანა დავანგრიოვო.» ჭიდილი, რომ
 იქნება, იქაცვი იმ ვაცს, რომელიც ეგრე
 გულწრფელობით აღვიარებს: ანაფერა შე-
 მიძლიანო, მოედანს ჩამოატლიან.

ხშირად შემხვდება ხოლმე სიტყვები:
 ლიტერატურა, კრიტიკა, ხელოვნება, სიტ-
 ყვიერება & სხვანი, მაგრამ მხმარებელი მხა-
 რებულის ვაგება არა ჰქონიათ; რომ ჰქონ-
 ნოდათ დარწმუნებული ვარ, რომ, არამტაყ
 ლიტერატორობას მოჰყვებოდნენ, ვალამსაც
 ხელში არ აიღებდნენ & თუ აიღებდნენ,
 მარტო მოკითხვის წიგნების დასაწერად. ამის
 დასატკიცებელს მაგალითს შორს არ დაუ-
 წყობთ მებნასა, აი თვით ვნ. ბ. ფლორჯაძის
 სიტყვები: «ჩვენ როგორც შეგვიტყვია
 ილია ჭავჭავაძე, ხატონებო, გაშდილი ვა-
 ხლავს უნივერსიტეტში, (ვის უთქომს?) სა-
 დაც ასწავლიან მრავალ საგნებსა (ესეცა
 ჰსცოდნია) & რასაკვირველია სწავლას მიი-
 ღებდა. მაგრამ აი საკვირველი (მართლა
 რომ აი!!!) უნივერსიტეტი საგანი არ შეუ-
 ძინებია, ესე იგი თეორეტიკა(?) ანუ ხე-
 ლოვნებითის სიტყვიერების ჰსწავლა.» შე,

სწორეთი მოვასხნით, ეგ თეორეტიკა არ
 ვიცოდით, რა არი, მაგრამ თეორეტიკით და-
 ხელოვნებულთა ჩემი მოპირდაპირე ისეთი კე-
 თილი გულისა ყოფილა, რომ განსაზღრავს
 იმ თეორეტიკას ანუ სწავლას ხელოვნებითის
 სიტყვიერებისას ამ რიგით: თეორეტიკა გვას-
 წავლისო ა, ბ, გ, დ, ზ სხვანი, რა რიგით
 იხმარებინან სიტყვებშიაო; რა რიგით შედ-
 გენენ მარტვალისაო, — ზ ამ სწავლასა ხელო-
 ვნებითის სიტყვიერების სწავლას ეძახის
 ჩვენი მწერალი ქალი!! აი რა ძნელი ყო-
 ფილა შინიღვან გამოუსვლელია ზ ყნი-
 ვერსიტეტის დატინება. აქედამა ჰსჩანს, რომ
 არც ხელოვნება ესმის ჩვენს მწერალს ქალს
 ზ არც სიტყვიერება. 6) ასოხ სმარების

6) საკრებლოა! კრიტიკე ანბანს, სძირად ევე-
 სმისო, ჩუქნი ამის მეტად არ მოვესმენია, გი-
 თომც ვისაც არ ესმის მნიშვნელობა ლიტერატუ-
 რისა, კრიტიკისა, კვლოვნებისა, სიტყვიერებისა ზ სხვათა,
 ის კალამს ველში არ აიღებს ზ თუ აღებს, მარტო მოვი-
 ასუს წიგნების მეტს არა რას დასწეოს. რაქნათ, მივი-
 ღაო ეს სიტყვები, თუ მტკიცებო დგვიყურებია ჩუქნი
 თაგი ზ თუ მტკიცებო ბარბრე ფორიკამისას, რომელიცა

გამსაზღვრელი საგანი ცყუილათა ჰსჩემობს
ხელოვნების სწავლის სახელსა. ასოზ სმა-

მაგალითად მოჰყავს, ჰ რომელსაც არ ვიცით
 «თეორეტიკა», ანუ ელოვნებითი სიტყვებია ესმის
 თუ არა ჰ არც ის ვიცით (ეს ლიტერატურის სა-
 ქმეც არ არის იცოდეს) კეთილის გულისაა, თუ
 ბოროტისა, თუმცა კნ. ბარბარე ფორფადისას ცის-
 კრის იმ თანამშრომელთა შორის ვრიცხავთ, რომ-
 შელნოცა შენიშნა ხუცნმა სასოვადობამ ჰ აღმო-
 იჩინეს ლექსებში ნიჭი, როგორათუც მოასრუე ათ-
 ევთა, მაგ. «არაგებთ» ჰ პროზაშიაც აღმოიჩინეს
 ლოლიკური წყრა, ზომიერება, კარგ ენის ცოდნა
 ჰ სხუანი ღირსებანი.

უკაცრაგად ნუ ვიქნებით, მკუნიერო კრიტიკო,
 ერთს შენიშენაზედ. ხუცნ არ გვესმის, რას ნიშ-
 ნავს ჰრაზა: «შინიღამ გამოუსვლელობა:» შრავლი
 ვიფიქრეთ, ჰ ვერ მივსვდით. რაგო არ შეიძლება
 აღამიანი შინ იქდეს ჰ თეორეტიკა კარგედ ეს-
 მოდეს; ესეც არ გვესმის რა დაკავშირებია ამ
 სიტყვებში «შინიღამ გამოუსვლელობა» ჰ უნივე-
 რსიტეტის დაცინება, აქედამ სჩანს, რომ არც
 ელოვნება ესმის ჰ არც სიტყვებთა თუ ვა-
 გამოუსვლელობით ვინღათ სთქუათ, უნ ვერსიტე-

რებს სწავლა არ ყნდა; თითონ სიტყვა
გვასწავლის, სად ყნდა ვიხმაროთ რომელი

ცში არა ეოფილაო ზ ამისათჳს არ ესმის კნ. ✓
 ფორფემისას ელოფნება, ამაზედე ვერ დავთანს-
 მდებით. განა არ იცით, ის ძვერალი, ქალა. უნი-
 ვერსოცეცში იმას მოაგრობა არ მიიღებდა. მამ
 ქალებში ვარეთ სულ არავინ გამოხუთა ზ ჰსხნს
 იმაში არავის ესმის არც ელოფნება, არც სიტყვ-
 ერება: მამამსძი. შეახანსწარებასეი სუ დახანსაკო.
 მამ ვინ არიან—მამამ სტალი, ყარაქსანდი, ✓
 ბიხერსტოუ, ავგორი «დეხი-ეარისა» ზ სსუნი
 ძვერალნი ქალთაგან, რომეონიცა ვეროანისა ზ
 ამერიკის სიტყვარებაში ბაწენავენ რავგორც
 უნივერსესნი ზლ-სეცნი. თქუწნი მაგალითი ზ
 ავგორიტეც ბელ-სეკ? თუქცა ფეხი შესდგა იმან
 მოსკოვის უნივერსოცეცში, მაგომ გამორიცხუ-
 ლი იქმნა; ავრეთვე ბაირონიც გამოვღებულ იყო
 უნივერსოცეცდამა. სხანს, ისე უნივერსოცეცა არ
 ამლევს დამიანს სწელასა ზ ტემპაროცს მსვე-
 ლობასა, როგორათაც ბუნებითი ნიჭი ზ მუცადი-
 ნეობი, ანუ შრომა? ზ არა ჰსხანს, რომ კნ. ფორ-
 ფემისას ნიჭი არა ჰქონდეს ზ ან მუცადინეობა.
 ხუწნ წარმატებასაც ვხედავთ იმისს თსხულებებში.

ასლი. 7) მერე თვით ასლი სმარება ვარგანი სავანა, — ეგ მენხან. კუთრა მივერ მოვერება?

თქვენ რატომ არ სედავთ ან ერას, ან მუთრეს. ეს არ ვეცხმის... მუთრე მენიშნეც. აი რა ვას-
ლავსთ. თქვენ ზმანებთ, ვითომც კან. ვაორკა-
მისა უნივერსიტეტს დასციხოდეს. ხეწნ ბეგრველ
ვადავოკიასეო იპიო სეცია ზ დაცინვა ვერად
ამოვიკიოსეთ. ესეი ჭეშმარიტია, — თქვენ ვეც-
სავთ, როგორათაც უნივერსიტეტის სეუდესს,
რომელიც იქდის უნივერსიტეტის მუცნიურების
მიოვსებით ზ, რომელიც კროცეკაშიკი აღმოხენს
კრიტიკულს ევლოგების უკადინარობას, ქართულის
გრაშმატიკის განონხს მუურაცსებას, ასრების

7) სეცებით ამაში. უსწავლელოთ ვერ მისე-
დებით, სე რა ასლი ისმარება. მხოლოდ შეიძლება
კი უგრამტიკოდ მიიღოთ ამაში ვანვითარება,
ზრაკტიკით თუ ყურადღებითის კითხვათ რომელი
რუსი ვინსავთ, კანონიერად სწერდეს თავისს ვან-
ზედა, თუ არ უსწავლია? ან ამა ჭრანტეუშმა ანუ
ანგლიჩანმა მიიავსონ თავიანთ ვნები ისე, რომ
უსწავლელოდ კანონიერად სწერონ სოლმე ივსს
ენებზედა. რედ.

ენაში, როგორც ვხ. ბ. ჯორჯაძის ლექსები; ეგ ხელოვნებაა ზ. არა ხელოვნება.

უღალკო დაწეებას სან ზ სან წინაღმდეგობასა თქუწნისზე აზრისა ზ უმესამაო ჭრისების სმარებასა. თქუწნი კრიტიკა ასე მიიღეს არა თუ მხოლოდ ვხ. ბარბარე ჯორჯაძისა, არამედ შრ. თელმა საზოგადოებამ. თუ ვესმოდეთ კრიტიკის წერა რა არის, თქუწნი აი რას იქმნობთ: ვსაქუთო კრიტიკა დაწერეთ ზ დაბეჭდინეთ; ვსაქუთო, თქუწნი როგორათაც ვმწულო კაცი თქუწნი თუ ში უბირველესს ნიჭსა სედავდით, რაცომ უური არ უვდეთ საზოგადო სმასა. ვგრობამი ვგეოვან ასე იწერება კრიტიკები, რომ ავჯორნი ვერ შეიჯეობენ, ხალხს როგორც მისთ იხ სავანი, რომელსედაც უნდათ წერა, ან ღირსებისას რას ანობენ. ან ნაკლუთევალებისას ზ შექდეგს ქალღდს გარდასცემენ ლოლიკურის წესითა ზ თივანთის აზრებითა, თქუწნი საზოგადოს აზრს არას დასდეუთ.

თქუწნი, როგორათაც ანობენ, ვეველსედაც დაცი-ნებით ანობთ, რამდენსამე ადგილს აი რა ვავი-გონეთ: ასევედურს ვეუბნებით, რაცომ «ცისკარს» არ ვიწერთო. რათ დაეიბაროთ ზ როგორ ვიკითხეთო, როდესაც ლანძღვს შეცს ვერას ვაბეობთო,

1. } ხელოვნება არის განხორციელება სხეში
 იდეისა, აზრისა: მუზიკა, მხატვრობა, პო-
 ეზია ესენი სულ სხეში გამოხატვამენ
 იდეის, მხოლოდ იმით განიყოფებიან, რომ
 თავის იდეის გამოხატველად სხვა ჯ სხვა
 მასალებსა ხმარობენ, როგორც მუზიკა—
 ხმასა, მხატვრობა—ხაზსა, პოეზია—სიტყვა-
 სა. სიტყვიერებით ხელოვნება პოეზიასა ჰქვი-
 ან, რადგანაც სიტყვის საშუალოებით ჯ შემ-
 წევობით აღასრულებს ხელოვნების მნიშვნე-
 ლობასა. 8) მაშასადამე აზრის განსაზღვრა

როგორათუც აი ტექტიკამის კრიტიკითაო... ერთმა
 შესახებმა ვიძმა, რომელიც ქართულს სიტყვი-
 რებას მასდევს, აი რა ევითნაო: «თუ ღმერთი
 ეწამსთ, ამისთანა უმეჭის სიტყვებს ნუ ჰეჭ-
 დაეთო...» რედ.

8) ძალიან სასტიკათ აზრობა: ვნ. ბარბარე ჯორ-
 ჯის უმეჭრებასა ჯ თქუქს თვთან არა ევოდ-
 ნით, რა არის ევლოვნება. არც ევქსმის ეს სი-
 ტყუქსთა: «ევლოვნება არის განხორციელება სხე-
 ში იდეისა, აზრისა... როგორთუ სხეში? ანუ
 როგორ თუ განხორციელება? სხე თქუქსს აზრ-
 ში მხატვრობას ხომ არ ნიშნებს? მაშ თუ ასეა,

ხელით ვნება არ არის, მაშასადამე ვნ. გორ-
გადისას არ უნებებია ვაგება მისი, რაც წა-

თქვენ გინდათ სიქეთათ: ელოვნება არის გან-
სორცილეება, ანუ მსაჯურობითი გამოთქმა იდე-
ისა, აზრისა... ეს ასე არ არის. ელოვნება
მარჯო ნაოესისა, მუსიკასა & მსაჯურობას არ
მიეწერება: ელოვნებასა აქვს ვრცელი მნიშვნე-
ლობა: ელოვნება მიეწერება ყოველს საგანსა
უსიტყვო, თუ სიტყურს ბუნებაშია, — საგანსა, რა-
მუნაოც მინაგანი ღირსება & თუთ გარეგანი
ღირსება ისე არიან შეკავშირებული, რომ ადამი-
ანში აღძრვენ აზრსა & გრძნობასა. თქვენის გან-
სახვარებით ყოველივე ღმქსი, ყოველივე მუსი-
კა & ყოველივე მსაჯურობა ელოვნება უნდა
იყოს. თქვენ ანობთ ასიტყვარებითი ელოვნება
ნაოესისა ჰქვანო. თქვენ ეგვში შეეყვართ, რა-
დგანც არ აყვინსნით, როგორც ვესმით ნაოესია?
თუ ნაოესიას მარჯო ღმქსებში ჰპოვებთ, რაც უნდა
მშტწნივრად იყუენ ის ღმქსები დაწერილი, დი-
დად სცდებით. მართლია, ასე ესმოდათ ეს უწინა,
ახლაკი სწავლამ სსტა აზრი დასდგა ამ საგანსეც.
ნაოესია ნაოესამაოც არის, ანათუ არის უფ-
რო ცხოველად გამომეყვებულს რადგანაც რიქმე-

უკითხავს ჭ რატ თავის გუყლწრუველოზბით
 ყსმარია. მიგვილოცნია! ხელოვნების სწავ-
 ლისათვის, საკვირველი წიგნების ამორჩევა
 ✓ შსკოდნია! თითონ თეორეტიკა—ეკ სხოდნა-
 სტიკობის ნაშთი—9) რა არის რთ მასზედ
 აშენებული ვაგითარება რა იყოს? ყოვლის
 შწერლისათვის საჭირო ჭ აყციღებელიაო
 იცოდეს თეორეტიკა 10) ანუ სწავლა ხე-

ბი შეავიწროებენ ადამიანის აზრსა, ამისთვის შაიის
 ფსი აღარა სძევს. შაირებს განათლებულს ქუჭყ-
 ნებში იძუათათა მისდევნ ჭ ეს არის მიწყსი
 რომ დიდი ზარეციბი მოლექსეები აღარსად არიან.
 ისინი შეიცვალენ ზროსიკებათა. რედ.

✓ 9) თეორეტიკა რათა ვეონიათ სხოლასტიკის
 ნაშთათა? თეორეტიკა ანუ ცეორია არის განახები
 რომლისამე სწავლისა. არც ერთი სწავლა არ შეი-
 ძლება უცეორიითა, მაცემატიკა, თუ ზაყსია, თუ
 ისეორია, ან რა ცასლიავს სხოლასტიკა. შე და-
 ლაცვლო, ყოველს ვგერდზედ იყაყება, რომ
 ქართულბათანა ვაქუს სქმე ჭ არა ვეროდნის
 განათლებულ სასოგადობასთანა. რედ.

10) სოცრუეეს ანბანს მ.შ?რათ ცესმით შრუნდეთ ტე-
 შარიტები. კრიტიკების შწერალს ეს არ შეეცემა.რ.

ლოცვებშია სიტყვიერებისა, ესე იგი ანზანის
 გასაზღვრაო, ზმანებს ჩვენი შწერალი ქა-
 ლი. იქნება ეგ საჭირო იყოს როგორც
 შწერლისათვის შეღონი ჭ კალამი საჭიროა,
 ანუ მატემატიკისათვის ნუმერაცია: ვისაც
 წერა უნდა ანზანი უთუოთ უნდა იცოდეს,
 მაგას თქმა არ უნდა. რომ, როგორც მარ-
 ტო ნუმერაციის ცოდნა, არ შეიქმს მატე-
 მატიკის, ისე მარტო ანზანის ცოდნა 11) არ
 შეიქმს შწერალსა. ამას ძალიან ცხადით ამ-
 ტვიცებენ ვნ. ბ. ჟორჯაძის ლექსები ჭ
 მისი სტატია, რომელსედაც ჩვენ საუბედუ-
 როდ უნდა ვილაპარაკოთ.

«ნუ განვიითხავთ რათა არ იყვნეთ გან-
 ვითხუიანი.» მრწამს სადმითო წერილიც
 ჭ ის აზრიც, რაც შეპყრობილია ამ სიტ-
 ყვებში. ეგ იმაზედვი არ არის ნათქვამი,
 რომ ვატი წყალიში რო. იხრხოზოდეს, ნუ

11) ანზანის ცოდნა, სედა :რ ეუებნება ვნ.
 ბარბე ჟორჯაძისა, არამედ ცუორიის ცოდნა, სედა.
 რა ლალიკით ურევთ ერთი ერთმანეთს იმ საგნე-
 ბა, რომელთა შორისაც დაკავშირება არ არისა.

რედ.

მარჩენო, თორემ შენც რომ იხრხოზოდე, გადაგარჩენენო? 12) მაგას ვაჟ-მოყვარე, ვაჟის დახსნისათვის გვარსმული ღმერთი ჩვენი მაგ აზრით არა ჰმანებს, რა აზრითაც ვნ. ბ. გორგოდისას უნებებია გავება. ვისაც საქმე ესე ესმის, იმას ანზანის თეორეტიკაც ვერას უშველის, 13) როგორც წყალ წაღებულს ხავსი, იმას ანზანის განხილვაც არ შეეძლება; მაშ რისთვის გამოძხანდებიან ხოლომე ამ გვარნი ჰირნი სცენაზედ? რა დაჰკარგვიდათ ჭ რას ეძებენ? 14) უბედურობა ჩვენი ეს არის, რომ შეგებჭდავო თუ არა ანზანის თეორეტიკის განზნით უაზრო ღექსებს, გვგონია, რომ ხელთვნებას დიდი რამ შეგძინეთო, იმიტომაც გვგონია, რომ

12) არ ვცხადებ ამ სიტყვებს. რა აზრით. ან ეს რა ქართული ენა, უკრიტიკო? რუდ.

13) ვაჟს უბედურს თეორეტიკს მოუბოუნდა. ვითომ ამ გამოცდით ძალას ამოღეთ თქვენს სიტყვებს. თქვია ამ ვაჟი წერს ბულისხისიგან დასწავლო! რუდ.

14) თქვენ არა დავიკარგავსა რა ჭ ვიზრცო არაფერი ეძებთ, ვერას იბოვით. რუდ.

ჩვენს ლექსში «ა» თავის აღივს ხმარებულად, «ბ» თავის აღივსა. თუ ცისკარი უბრ-
ვისია კიდევ თქვენგან, ყვავებო ფარშავანდის
ფრთებია, ბუთბუთებო ყორნის ჩხვილი-

თა! 15) ესლა ცარიელი აზნანს თეორეტი-
კით 16) ჭ ჩხვილით ცყუილით ნუ ცდი-
ლობენ იყოს ის ბედნიერი დრო, როცა ეს
ლექსი თურმე მოსწონდათ მაგ თეორეტი-
კებზედ 17) თვალე ვაწყალებული შირთა:

არჩილ ვასიებო, ბალახანვინა მოვბო,
ყარანვილი ვარდებო იავოსტ ყაყჩოვბო,
რგო ვიპაროსებო ია შამხასოსანებო (*) ჭ სხ.

იქნება ესლაც მოეწონოს ვისმე ეს ლე-
ქსი ჭ სწორეთ მოეწონებათ კიდევ, 18) თუ
აზნანის თეორეტიკა ვნ. ბ. ჟორჯაძის

- 15) სკურვლათ მჭეო მუყეველობო! რედ.
- 16) ეს მყოოსეთ თუ მესყოთ იმეორებს ჩემსნი
კრიტიკი თეორეტიკასა. რედ.
- 17) ეს შექმესეთ! რედ.

(*) ამ ლექსს ამბობენ ვორის სასწავლებელ-
ში ასწავლადნენო ერთ დროს. თუ ეს შირთაღია
ბარაქლას მასწავლებელით გამოგნებოს. ავტ.

გარდა სხვადასხვა ვისმე ხელოვნების სწავლითა
 სწამს & გალახოვის ქრესტომატიის
 სხოლიოები ყუ. ვ ბართოვსკით კრიტიკით
 მიაჩნიათ ეხლა რომ ვაქმა ჰსწეროს
 ცოდნის & განათლების გარდა ნიჭიც უნდა
 ჰქონდეს. ცოდნა & განათლება ისრე
 აუცილებელია & საჭიროა არ არიან პოე-
 ტისათვის როგორც ნიჭია საჭირო & აუ-
 ცილებელი. (*) ამის დასამტკიცებლად
 შორს არ გავგზავნი მკითხველს: აი
 რუსეთში გაუნათლებელ & უცოდინარმა
ვალკოვმა თავის ნიჭით ასეთი სახელი და-
 იგდო, რომ, როგორც სხვა სხვა პოე-
 ტი, ვალკოვი პუშკინზედაც მაღლა დას-
 ვეს რუსებმა. ეს უბრალოდ აზრი
 არ ესმის ჩვენ შერლობს ქალს, რადგანაც
 ჩვეულებრივ გულწრფელით ბძანებს:
შვიდასს ეძინვილსა ზდისო ხელმწიფე &

(*) იქნება ზოგიერთს & სხვათა შორის კნ.
 ბ. ფორფაძისს ეს ხუმი სიტყვები ძალიან იამოს.
 ✓ სხვისა არ ვიცი & ჩვენს შერლობს ქალსკი მო-
 ვასსენებ პირდაპირ რომ სწორეა ეგ სჭირო &
 აუცილებელი ღირსება აკლია სხვათა შორის. ავტ.

აბა თუ ერთი რამ ვარგი დაჰსწეროზო, ასე ჰგონია მწერლობა ლილოსანა იყო.

სხვათა შორის ჩემს კრიტიკოსებს არ ესმისთ, რა არის კრიტიკა, არავის არ ესმის ვარდა თ. ერისთავისა, რომ ჩვენ მწერალთ ქალს არ ესმის—ეგ საკვრველი არ არი, რადგანაც ბევრიც სხვა არ ესმის ჭ ან ბანის თეორეტიკაზედ აუშენებია თავის ხელთვნება ჭ შინიღვან ფუხი არ გამოუდგამს: არც უფ. გ. ბარათოვსა მიკვირს, რადგანაც ძალიან მკვირცხლი გონება ჰქონია, რომ ჩემ ამ ორ ლექსებში:

მამყლით საყვარელით,

შენ როსლა აყვავდები?

მწვანე ბაღის ნატვრა დაუნახავს თავის სამ განსაცვიფრებელ ნაშენებითა. იქნება მკითხველი არ იჰფერებდეს ამ გვარ ამ ლექსის გაგებას, რადგანაც მართლთა ძნელი დასაჰფერებელია, მაგრამ აი უფ. ბარათოვის სიტყვებიც: «გაზაფხულში პოეტი სულით ნატვრობს საყვარელ მამყლის აღყვავებას. ნეტავი დაანახვა ვხლო საქართველით როგორ მწვანე ხვერდივით ბიზინებს!!!» მართლთა ჭ უფ. გ. ბარათოვის ლალი ფანტასია ჭ ნიჭი-

ერება ყნდა ჰქონდეს, რომ ეგრეთ ვაიგოს
 უბრალო აზრი, უბრალოთ გამოთქმული 19)
 ავი მოვახსენეთ რომ, შწვანე ბაღახის ნა-
 ტვრა დაუნახავს მეოქი, მაგრამ მელოს რაც
 აგონდებოდა, ის გზმანებოდაო, ნათქვამია.
 სტატიაში აზრილის ბოლოს მოვისხენიებ
 სხვათა შორის: «თუ კვითხველი ფეოლოება
 ჩვენს სტატიას მასთან ბოდიშს ვიანოვო
 ჩვენ, იქნება იგი ჩვენს სტატიაში ერთს
 ჭკვიანურს განხილვას ელოდდა & ვერა
 ჰპოვა, რა უყოთ? როგორიც ღვედელიაო,
 ისეთიც ვრიაო, ანობს ქართველი ანდაზად;
 როგორიც ზოგმა იყო ნათარგმნი, ისეთიც,
 ღვთის წყალობა თქვენა გქონდესო, გამხი-
 ლავიც შეხვდა » ამ სიტყვებს უფ. ბარათო-
 ვი ვკვებნათ მიწერს: სხვა მქებნარი, რომ
 არა ჰყავდა თავის თავი თითონ აქოვო. ეხლა
გვითხავ უფ. ბარათოვს: როგორი იყო ზო-

19) უბრალო აზრი უბრალოდ გამოთქმული!
 სრცე აქამდისინ ქართველნი სმარობდნენ — ქართველი
 აზრი მარტოვად გამოთქმული, ასლა კრიტიკი
 სმარობს უბრალო აზრი უბრალოდ გამოთქმული(?)
 რედ.

ემა წათარგმნი ჩემის კრიტიკის აზრით! —
 ძალიან ცუდი. მაშასადამე მისი მსგავსი კრი-
 ტიკა რაღა იქნება? თუმცა ვერ გაუგია ყუ-
 გ. ბარათოვს, დარწმუნებული ვარ რომ, არც
 იმ სიტყვებს ვაიგებდა, რაც ამოუწერია,
 მაგას თქმა აღარ უნდოდა. ბატონებო, თუ
 ორჯერ ორი არ გესმისთ რა არი, რის იმე-
 დით გამოიხატებულხართ მოვლანხედ? რვა
 წელიწადი, როგორც თუთანვე ამბობს, მგე-
 დარა ყ. გ. ბარათოვი ღიმილშია და ნა-
 ვალ სახელამდინ მისყლა. ძალიან შორს
 წასყლა, თქვენმა მხემ, თუ ამ რიგით გა-
 ყუია, რაც მასწავლებელით უთქვამსთ; კიდევ
 ბარათოვა იმ ოსტატების ხელოვნებას, რომ
 მაგისთანა მსმენელი ნაცვალ სახელამდინ
 მიუყვანიათ. ეს, ამ ყუ. ბარათოვის აზრხედ
 არა ღირს ღაბარავი; თავი დაგანებოთ, ევ
 თვითონ თავის თავსვე უწერს კრიტიკას.
 ყუ. ბარათოვი სწორეთ იმ მოკრივესა ჭვავს,
 რომეოსაც ერთი ხელი მოკლე აქვს და ერთი
 გრძელი, ასეც მარცხენა; გრძელის ხელით
 მტერსა მსცემს და მეორე მოკლეს ხელით
 თავის თავს; მაგახედ, ესე იგი ბარათოვის
 სტატიახედ, ღაბარავი უბრალო ყბელოვა

იქნება ჭ იმისათვისაც თავს ვანებებ. ეს ზემო-
სსენებულთა სიტყვები ვნ. ზ. ჟორჯაძისასაც
ყუ. ვ. ბარათოვის ნიჭიერებით გაუგია ჭ
ანზრის დასამტკიცებლად, როგორც შეშვენის
მაგ გუარს ლიტერატორს კეთილ სენილი-
სიანად ამოუწერია ჩემ სტატიადამ თავის
სტატიაში მარტო ეს სიტყვები: «ღვთის
წყალობა თქვენა გქონდესო, იმისთა-
ნა გაძხილავიც შეხვდა.» შე მოვასხენებ ვნ.
ზ. ჟორჯაძისას, რომ ყუ. ვ. ბარათოვის
გონება არ ესესხა ჭ თავის გონებით ვაე-
სინჯა ეგ სიტყვები არა ცალკე შიგ ჩარ-
თვით, არც ეგ ამოწერა მოუწდებოდა ჭ
არც უყოლივობას დაძწამებდა, ეხლა თი-
თონვე განიხილოს თავის შინ აღზრდილი
ლოდივა დაძმარებული ანზანის თეორიტიკა-
ზედ ჭ შერე ზძნოს, ეს ასრე უნდაო.

«კრიტიკა» — ამის თანახმორ მნიშვნელო-
ზის სიტყვა არ არის ქართულს ენაზედ ჭ
არც ძალიან საჭიროა რომ იყოს, თუცა
უკეთესი იქნებოდა რომ ყოველიყო, რად-
განაც ეგ დაჯიტიტიკებდა, რომ ჩვენი მამა-
ბაბანი მაგ მხრით განვითარებულნი ყოველიან.
სადაც სახელია, იქ ყოყოდ საგანაც უნდა

იყოს. ეგ სიტყვა ეხლა შიველი კაცობრიობას
 ეკუთვნის & ყოველი ხალხი ცოცხა ოდენათი
 განათლებული ხმარობს თავის ენაში; მაშა-
 სადამე არა ჩვენთვის არის დასაძრახისი,
 რომ, ეგ სიტყვა ჩვენში იხმარებოდეს.
 «კრიტიკა» არის განხილვა, განჩხვება,
 გარკვევა, გარჩევა & დაფასება
 ერთად. როცა რომელსამე საგანს ფასსა
 ზღებს კაცი, აქერ იმის ღირსებას
 იტყვის (თუ აქვს ღირსება) & დაშტკიცებს,
 მერე ამბობს, ამოდენად ღირსო, ესე იგი,
 შინაგანს შიგნიდამ & გარედამ საგანსა, ყო-
 ველს მის თვისებასა, არჩევს ცუდსა & კარ-
 ვსა & მერე ჰსწონავს მართალ სსწორ-
 ზედ (*) ამ ორ გვარ თვისებაებს საგნისას
 ზოგიერთი კრიტიკოსი რა განარჩევს ცუდს
 & კარვსა, სსწორს დაყოძმობს ხოლმე თითონ
 მკითხველს, ზოგიერთიც თითონვე ასწონამს

(*) იქნება აქ პურის მოედნის სსწორი მო-
 ვიდეს უფ. ვ. ბასთაღეს, ეგ ჩვენი ბრალი
 არ იქნება. ატ.

ხოლო მე 20) მეც ამ მეორე ვეზარ განშხი-
ლოვებს მივბამე ჩემს აბრიღის სტატიაში,

20) მადლობა დმურას! პლიეს აღმოცეკით-
ხეთ კრიტიკის განსაზღვრება. იქნება ის ვერა-
ნილნი, შეთქმესმეტე სუკუნეში რომ მრავალი
ყუბი თკენიაში სტურადენენ, არ აღვხილან აგრე-
თის სხარულითა, თღეს ამერიკის სმელეთი დი-
ნახეს, როგორათაც ხუჭნ, რა კრიტიკის გამოარკ-
ვევა შევნიშნეთ. აბა როგორ გამოვგვირკვევს შეუ-
ნიერი კრიტიკი თავისს საგანსა. სწორე მოვასხე-
ნოთ, ეს ხუჭნთუს მოულოდნელი იყო. ეს გან-
საზღვრება თეორეტიკას ეკუთვნის ჭკარეთ იცით
თ. ილი. ჭეგტეგამე რა აზრისა თეორეტიკასედა...
“კრიტიკა არის—განხილვაც, განხსრეგაც, გარკ-
ვევაც ჭ დაფასებაც” რომელ ლექსიკონითგან ამო-
წერიო ამ ერთისა ჭ იმავე აზრის შემცველი
სიტყვებო. აქედამ ვსედავოთ, რომ ავტორის ჭრასებო
დიდად ჭყვარებოთ. საკმაო იყო ერთი რომელიმე
სიტყუი ეკმაყოფილა ჭ შემდეგ განემარტა, ესე
“გი, ეოქუი, რომ ეს სიტყუი თრ ნ.წილად გა-
ნიყოფება ღირსებისა ჭ ნაკლუთიგანებისა მსაწი-
ნდ “ფურ ღირსება საგნისა უნდა ითქუესო, მს-
უკან ნაკლუთიგანება;” არ ვვესმის, რაგო არ შეი-

რომელსაც მაინც კიდევ ვერ გაუბედვე კრიტიკის დარქმევია. მეც სწორეთ ვგრე მოვი-

ძლება ჯერ ნაკლულებანება ითქვას, შემდეგ ღირსება; ეს მწერალსეც არის დამოკიდებული. უნარგელისი კრიტიკი, ანგლის ისტორიკი მაკალეი, თვთ თქუწნი ავტორიტეტი ბელისკი ჭ ყოველგან განგიარებულნი კრიტიკნი ასე სწერენ. არ იქნება დავისასელოთ ის კრიტიკი, რომელსეც «განარჩევს რა ცუდსა ჭ კარეს, სასწორს დაუთმობს ხოლმე თვთ მკითხველსა:» ამ სიტყვით ამტკიცებთ იმას, რომ თქუწნი არ გესმით რას ანბობთ. კრიტიკა მამ რა არის თუ არ დაფსება ანუ აწონა სანისა. ამასრს სადაურის ლოლიკით გამოხთქუვთ. უ. ბარათოგს სსსაცილოდ ივლებთ შენიშვნაში, მაგრამ იმას შეუძლიან თქუწნსედევე ვადმოიტანოს ეს სიტყუწბი ჭ უფრო ტუქმარიტი იქნება. რას ნიშნავს ჭრასა «კრიტიკის თანასწორე მნიშვნელობა არ არის ქართულს განსედაო ჭ არც მალიან საჭიროა რომ იყოსო, თუმცა უკეთესი იქნებოდა, რომ ყოფილიყო, რადგანაც ეს დავიშტკიცებდა, რომ ხუწნი მამანანი შე აზრით განგიარებულნი ყოფილანო.» შე დალოცვლო, თქუწნევე განსაზღვრეთ კრიტიკა ქართულის სი-

ქვე: აქვე კაზლოვის ნიჭიერება განვიხილო
 მერე მისი ზოგზის მოძარბოულება, მერე

ცუქშითა: ვხსოვს აუ ვაქვევა, თუ დაესება,
 აი სპი სიტყუა, რომელთაგანაც თვითველი
 სერიტიკის მნიშვნელობას შეიცავს. მრთელს ვე-
 რობაში რისოვს შემოვიდა ეს სიტყუა, ეს სპი
 არის: ვგრობიელთ სიტყვარებაში ერთი მკორესედ
 მჭიდროდ არიან დამოკიდებულნი ჭ რასაკვრე-
 ლაა მრთელი ცერმანებაც ანუ სწავლით სიტყუები
 ერთი ჭ ივინავე ვხვარცელდნენ. ჩუქნავს ააა
 თუ დასმარსისი არ არის,» როგორც თქუწნ ან-
 ბობო, ეს სიტყუები ჭ სსუნიოცა ჩუქნმა სიტყუ-
 რებად მიითვსოს, საჭიროც არის, მაკრამ ვერ
 კი იმ ვუარად ვერ ვისმარებთ, როგორც თქუწნ
 სმარობთ ქრახებსა: კლასიკური, სხალასტიკა, ალი
 სტიკა ჭ სსუნი ისე უნდა იხმართ, რომ ქარ-
 თველი მკითხველი მამხნვე მისვდეს იმათს მნიშ-
 ნელობასა, თუ არა ჭ ლექსიკონი სად ემებოს
 უბედურმა სოფლელმა ჩუქნმა შემამულემ, კაცმა
 ანუ ქალმა. თუ კრიტიკოსათ გამოხვედით, ეს
 ზირველი მოკვალეობა იყო თქუწნი ჭ ამასედ
 კარვით უნდა მოვეფიქრებინათ, ამას ვიწერენ კნ.
 ვარრუამისაც, ბარათოვიცა ჭ ერისთავიცა; ვგელა-

მისი შემოღობი, შემდეგ თარგმანი ჭ ზო-
ლოდა ვსაძევი, რომ არც კაზლოვი ვარგა
მეოქი, არც მისი შემოღობი ჭ არც ამ
შემოღობის თარგმანი. მე კაზლოვზედ ახა-
ლი არა მიიქვასრა, მე ისა ვსაძევი, რაც
მოელი განათლებული რუსეთი ამბობს.
ვერე არ მოქცეულან ჩემი კრიტიკოსები.
მე მეგონა, რომ ან ჩემს აზრებს დარღვევ-
დნენ, ან თითონ სტატიის მიმართულებას
დამიწყნებდნენ ჭ შემდეგ დაიფასებდნენ ცუ-
და თუ ვარგა. /21) მარტო თ. ერისთავი
ცდილა ჩემ აზრების დარღვევას, მიმართუ-
ლების დაწყნებას (ლანძღვა არისო) 22) ჭ
სხუთა შორის როგორც შემვენის ლიტე-

ნიც ამასვე ანობენ. მხანს ვისაც თქუწნ სსა-
ცილოდ იგდებთ, იმათ უფრო კარგათ ესმისო.
რედ.

21) ვისი ბრალია, რომ კნ. ფორჟამის კრი-
ტიკაში თქუწნ ვერასა ათულობდით? რედ.

22) მამ რა არის, თუ არ ლანძღვა! არ ვიცით
ლანძღვა როგორ ვესმით! ლანძღვა თხზულებაში
ისკი არ არის, რომ ცინების სიტყუწებს სმარო-
ბდეთ, რომელსაც ნებას თვთ ცენსურა არ მოე-

რატყურაყლის სტატკიის განხილვას გაუყვენწ-
 ლივარ სიტყუების ხმარებაში, სხვანივი რამდე.
 ნიძე აზროვანნი ჭ ანზათ თეორეტიკოსნი
 შიპსტენიან მარტო ჩემ სიტყუებს; ისკი არ
 იტნიან, რომ სიტყუა გარეგანი სამოსელია
 აზრისა ჭ კრიტიკატ მარტო შავაზედ აშე-
 ნებულო სამასხარაოთ ხდის კრიტიკის წმინ-
 და მნიშენელიობასა. ამას ამტკიცებს როგო-
 რტ კნ. ზ. ჟორჯუაძის სტატკია, ისე უუ-
 გ. ზართოვისა თავის რამოდენიმე შავარ აზ-
 რითა. სამასხაროდ არა ხდის თავის თავსა ის
 კატკი, რომელიტ ანზობს რომ ეს კატკი არ
 ვარგაო იმისთვისო, რომ შტკრიანი ტანისა-
 მოსი ატვიაო? მე შინდა ამითა ვსთქვა, რომ
 ვინტ ამ გვართ სინჯავს საქმეს ჭ ამ გვარ
დამტკიცებაზედ ამყარებს თავისს აზრსა, იმას

ცემთ ჭ რომელსკ სსუ, რამეტ შუუდეება. ეს
 ის არის, რომ არა თქუწნი აზრი იმათ აზრს არ
 არღეებს, არამედ უშტუწრის სიტყუწებით მიუბრუნ-
 დებით როგორათოც ზირი ზირსა. სიტყუწბში ანუ
 ლიტერატურაში ასე ესითა ლანძლვა. მე დლო-
 ცვლო, აქაო ჭ ბელინსკი ილანძლვაო, მამ
 ლანძლუა აღარ უნდა იყოს. რედ.

თვალეებში ჰქონია ჭკუა. 25) მაგ რიგით
 გასინჯვა რისამე თვალის საქმეა ჭ არა სწა-
 ვლისა, რომელიც ანაზთ თეორეტიკაზედ
 ყუროს აუცილებელია მწერლისათვის.
 როგორც მსჩანს, ვნ. ბ. ჟორჯაძისას
 ჭ ყუ. გ. ბარათოვს მარტო სიტყვები ყუძე-
 ბნათ ჩემს სტატიაში ჭ არა აზრი. კიდევ
 იმიტომ ამათ სტატიებში მარტო სიტყვებია
 ჭ სხვა არაფერი. ესთა ყუყრადღება ვაქცი-
 თო ვნ. ბ. ჟორჯაძის სტატიასა, განვიხი-
 ლთო თ. ერისთავის პასუხიც, ყუ. გ. ბარა-
 თოვსკი თავს ვანებებთ, რადგანაც თავის თავს
 თითონვე სცემს იმ ხელ მოკლე მოკრივესა-
 ვით.

ძალიან გულს ნატყენი ბძანდება ჩვენი მწე-
 რალი ქალი ჩემს სტატიისაგან, რატომ არ
 მაქოვო? იმიტომ არ ვაქე, რომ არ იყო
 საქმელი, — ჭ როცა მაგ აზრლის სტატი-
 ასა ვწერდი, თქვენმა მხემ, არცკი მომგონე-
 ბია, არც მათი ლექსები, არც მათი მარხვების

23 ესკი გავგეონია, რომ თვალეებში ჭკუა
 გამოქვეყნებულს ჭ ისკი არა, თუ თვალეებში
 ჰქონდეს ვისმე ჭკუა. რედ.

ტრაკტატია. (*) მე ისინი მაგონდებოდნენ, ვისაც ცოტაოდენი სახელი აქვსთ დვარდნილი ჩვენში; ვინც საქებელი იყო ჩემს ფიქრით, - მე ისინი ვაქვ და ვინც არა რითმების შეჭდველითა რაშში ჩავაყენე. ჩემი სიტყვები მოყუვანია ვნ. გორგოძისას რომელითაც ძალიან დაუჩაგრავთ; სხვა ასალი-მოლოქსენი და პროზაიკები ზოგიერთის ვარდა ღმერთმა შეინახოს შეთქი. «ზოგი ერთი» რომ ვსთქვი იმიტომაც ვსთქვი, რომა მართლა და სახეში შევანდნენ 24) «ზოგიერთნი

(*) 1860 წ. ნოემბრის ნომერში ვაღიგსო ვნ. ბ. გორგოძის სტატია სსსელათ; რამდენიმე ასრის ახლანდელს მდგომარეობასელ. ამ სსსელ-მა არ მოგატყუათ ჩვენა შეთანხველნო. ცუდი მღსინი მე ვვარ წარწერილობით შეიტყუებს ხალხმე შესიდველით. მე სტატის სსსელს რომ დაუყუროს კაცმა იფიქრებს; ან პოლიტიკურ მდგომარეობასელ იქნება რამდენიმე ასრით ან ეკანობითურ მდგომარეობასელ ან კადრე განათლებასელ. არა ბოლოთ, მე სტატიაში გსყისა ბმანებს მარსგებს არ ინახვენო. ავტ.

24) მე დალოცვლო, აქო და სიტყვებს არას

ნიჭიერნი მწერლები სახელდობრივ იმიტომ არ ვახსენებ, რომ ნუგეშათა ჰქონდათ ეგ სიტყვები იმათ, ვინც უსაფუძვლოდ თავიანთ თავზედ ზევრს რასმეს ფიქრობენ, როგორც ვნ. ბ. ფორჯაძისა, რომელსაც თავიანთვე ყვერძენათ, რომ არ არიან იმ «ზოგიერთში.» შესარევნი, თორემ რაღა მაგათ იწყინეს ეგ სიტყვები ჭ თავის ანზანთ თეორეტიკის ხელოვნებით გამომბანდნენ სტე-

დგეო, ჭ მხოლოდ აზრებს მივდგო, ეს ცუდათ ვაღწერილო ვადავკიასათ ვრისულ მაინცა. მე ვიცი, რომ თქუწნ დავიწერთა მსედელობაში მეკანდნენო, ჭ თქუწნს სტუციის ვადაშერს უხმარია სედაძა. მეკანდნენო. ვაეუფა მენიშენბის წყა, არც დრო ვვაქუს ჭ აღარც სურვილი. მავატევიოკო უ. კრიტიკო, რომ უყმოდ შედექო ჭ ვერც ქართულ ასოების სმარებასედ, ვერც ხსარუსამეს მნიშენლობასედ, ვერც ანტონი კათალიკოსსედა ჭ ვერც სსუათა რომელთამე საგნებსედა ვერ მოვასენეთ ხუწნი აზრები, რომელნიც სოულებით ვწინაღმდეგებთან თქუწნს აზრებსა. მაინც ზოცს სსუწბის სტაციებიდგანა ჰსენობთ. რედ.

ნაშედ? ჰსჩანს თვითვე უჩემოთი მიძვლარან
თავიანთ თავის ღირსებას ჭ ამისათვისაც რი-
თმების შეჭკველითა რაზმში ჩამდვარან. მე
აქ არა შეთქმისრა გარდა იმისა, რომ გავა-
მართლოთ. ეგრეთი გონიერი ქცევა, მხოლოდ
ამასკი დაუმატებ, რომ ეგ აღრე უნდა გა-
ფიქრებინათ; ეგ იქნებოდა სასარგებლო
ჩვენთვისაც ჭ თავიანთ თავისაც.

ერთს აღიავს ვნ. ბ. გლორფადისა ბძანებს,
რომ ჩვენ პასუხს აღარ გავსცემით, თორე-
მათ ეხლოვ რომ კრიტიკები გავძართოთო
სხუა გონიერ ჭ სასარგებლო სტატიებს აღიავს
წართმევსო ცისვარში. ეგ ძართალია, ამის
შემდეგ არც თქვენ ჭ არც უფ. ბართოვს
პასუხს არც მე გავსცემ; მაგრამ ნება მომე-
ცით გვითვით, რომელი სტატიებს? თქვენ
ლოქსებსა თუ? ეგ უბედურობა თქვენთვის
ღ ბედნიერება ჩვენთვის ეხლოც მომხდარა
მაინის ცისვარში: თქვენი ლექსი ჩვეულო-
ბისამებრ არა ბრწუნავს სხუათა შორის ამ
ნომერში. ეგ ძალიან გვისწარიან ჩვენ ჭ
ძალიან ვწუნიათ თქვენ, აღვილი მისახლო-
მიც არის რა მიზეზითაც... მაღლობელი
იყავით ცისვარის რედაქციისა, რომ თქვენი

ლექსები იბეჭდებიან; მაღლობელი იყავით,
 რომ ცისკარი ეგრე ცუდია, რომ ყველაფერ-
 სა ჰბეჭდავს, თორემ თქვენს ლექსებს დაბე-
 ჭდვა არ ეღიარებოდნენ თავის დღეშია. ვიდეც
 იმიტომ იბრძვით განათლების წინააღმდეგ, —
 ვიდეც იმიტომ დაჰსცინით უნივერსიტეტსა,
 ვიდეც იმიტომ ებრძვით იმ კაცს, რომელსაც
 სულთი ჭ გულთი სურს ცისკრის გეთიღ-
 დღეობა! ლიტერატურა ხალხის ჭკვა, ხალ-
ხის გონება, გონობა, ფიქრი, ჩვეულება ჭ
 განათლების ხარისხია. ლიტერატურის წარ-
მომადგენელი ჩვენში მარტო ცისკარია ამ
ჟამად. ნუთუ მართლა რაც ცისკარში იწე-
რება საქართველოს ხალხის ფიქრია, ჭკუაა,
გონებაა, ჩვეულებაა? ნუთუ მართლა ცის-
კარში ჩვენი გავითარებაა, ჩვენი განათლე-
ბის ხარისხია გამოთქმული? ნუ თუ მარ-
თლა ეგრე დაეცა რუსთაველის ხალ-
ხი, რომ ეგრე ფიქრობს; ეგრე ჰგონობს?
მეც მაგას ვჩივი ჭ ვსტირობო, არა, ათას-
ჯერ არა; მეც იმიტომ ვსე პირდაპირ ვლა-
პარაკობ, რომ ვინც წინ დაუხედავით ბლა-
ფრის აღარა ბლაფროს, რადგანაც იგინი
თავის ბლაფრითა ამდაბლებენ ჩვენს ენას; მე

იმისთვის ვლიპარაკობ ვგრე სსტიკად, პირ
 მოყუფერებლოდ, რომ ყნიჭონი ჭ ამასთან
 ყსწაკლოელნიც თავის ოთახითგან ფებს ნუ
 გამოხდგაშენ ვარეთ, ლიტერატურაში, ამას
~~თხოვთ ხალხს სახელითა, ხალხისვე სახელის~~
 დაცვისათვის!...

ერთგან ჩვენი შერალი ქალი ბძანებს,
 რომ რითმების «ბრახუნებლები» ეს ყშვერი
 ლექსი ლიტერატორს არ შეშვენისო. თუ
 დმერთი ვწამსო, ლიტერატორებს ჭ ლიტე-
 რატორობას თავი დანებეთ, მე ჭ თქვენ,
 რომელთაც ანზანთ თეორეტიკის მეტი არა
 გვისწავლიარა (მე ვგეტ არ მისწავლია ჭ
 არც ვიცი რა საგანია, მხოლოდ ჩვენი შერ-
 ალი ქალი ბძანებს ასოების განსაზღვრის
 სწავლა არისო, ესე იგი, სწავლა ხელით-
 ნებითის სიტყვიერებისაო!!!) ჭ ლექსების
 ბლარჟვენის მეტი არა გვიკეთებიათ, როგორ
 უნდა ვახსებოთ ლიტერატორი, ჭ ლიტე-
 რატურა? ვისაც არ ესმის რა არის ლიტე-
 რატურა, ან ლიტერატორობა, იმას არ უნ-
 და ესმოდეს ლიტერატორს რა შევენის ჭ რა
 არა შევენის. მე ჭ თქვენ აქ ხმა არა გვაქვს.
 ჩვენი შერალი ქალი ბძანებს, ვითომც

მე ვანბობდე, რომ ეგენი ქართულის ახდენენ. ცყუილია თუ? სადაც აზრი არ არი, იქ ენა რაც უნდა ვარგი იყოს სულ უქმია; მერე მე არსად არ გამოვიდა, რომ უაზრო ენა იყოს სადმე, აზრი ჰქონოდა ერთი აზრი აძლიერებს ენას ენის მნიშვნელობას, — ყველანა ვისაც რამ ესმის ამას ამბობენ ჰქვენ ან. ბანთი თეორეტიკისკი არ ვიცი რას იტყვის. უთუოთ წინააღმდეგს ამბობს, რომ თქვენი ლექსები სწორეთ მის ვაკვალეზულ გზაზედ მიდიან. უნიჭო ჰქმისთან უკადინარი მწერალი არა მარტო ენას ახდენს, ამასთან გონებას, გემოვნებას, გულის ჰ სულის მკითხველისას. ამას ჩვენ მწერალი ქალს არ მივაწეროთ. რადგანაც მაგათ არც წახდენა შეუძლიანთ რისამე ჰ არც ვაკვთება.

ჩვენი მწერალი ქალი დასტინის ქცევას, რომ მე: ჟ, ლ, ზ, ა, ჰ, ჭ არა ვხმარობ. იმის მაგიერათ, რომ მწერალმა ქალმა დაამტკიცოს ჩემი შეცდომა მაგაში, მოჰყოლია ჰ თეორეტიკის ზღაპრებს გვიანბობს. ეგენი ბძანებენ, რომ ზუნებას მოუყაროთ ხმა სიტყვის გამოხსახატავად; ხმა მხეცისათვისაც მიუყარა ზუნებას, მაგრამ არა მხეცია არა

მგონია ლაპარაკობდეს, თუცა ბევრი შავ-
 ლითები შოთლოლიაში გვიმტკიცებენ, რომ
 ვაცის გარდა სხვა ცხოველნიც ამცნებენ ყრ-
 თიერთს თავის სურვილს, განზრახვას, ერთის
 სიტყვით, აზრსა, მაგრამ ესეც ყველამ ვარ-
 ვათ ვიცით, რომ ისინი ამცნებენ აზრსა
 ერთიერთს არა სიტყვის საშუალოებით; მა-
 შასადამე ბუნებას ხმის გარდა სხვა ნიჭიც
 მოუცია ვაცისათვის, ეს ნიჭი არის — ნიჭი
 *სიტყვიერებისა. მაგ ნიჭს შეუდგენია ენა,

სიტყვა და მხოლოდ სიტყვას შეუდგენია
 ხმოვანიც და უხმო ასოცა. ახა ერთი მიხმა-
 ნეთ, რომელი ბუნებას ვუნჭყულში ჰსცხ ო-
 ვრებს ასო: ა, ბ, გ, დ, ე, ვ? ეგენი მხო-
 ლოდ სიტყვებში ჰსცხოვრებენ, სიტყვის
 მიხედვით არიან შემდგარნი და მხოლოდ სიტ-
 ყვის ძალით არსებობენ ქვეყანაში. სიტყვა
 რომ არ იყოს ქვეყანაზედ, არც ასოები
 იქნებოდნენ. ძალიან ვწუხვარ, რომ ჩვენ
 შერლოპი ქალის მინიდან ვარში ფეხი არ

✓ გამოუდგამს და ანაბთ თეორეტიკის გარდა
 არა უკითხავსრა, თორემ გაიკებდა, რომ
 შავს ანობენ უკეთესი ფილოლოგიები.
 ჩვენი შერლოპი ქალი მოყოლია და დამტ-

კიტების მაგივრათ შიშარებს გვიბძანებს თე-
ორეტიკის სახელითა.

რისთვისაც არა ვხმარობ—ჟ, ზ, ჯ, ჰ,
ჟ—ეხლავე მოგახსენებთ, ჩემო მკითხველო!
«ჟ»-ზედ ბევრჯერ შეიწინა ლაპარაკი სხვა ზ
სხვა პირთან, ზოგს ყუთქვამს ყუნდა ვადაიგ-
დოსო, ზოგს—ყუნდა დარჩესო, თუმცა არც
ერთის მათგანს ცხადია არ დაუმტკიცებია
თავისი აზრი, მაგრამ მე იმათ ლაპარაკ-
ვიდგან ეს სარგებლობა გამოვიტანე, რომ ეგ
ასო მართლაც თუ ყარგისია, ვადიდოს რო-
გორც ყსაჭირთ, რადგანაც ჩვენი აზრანი ყურთ
განმარტოვდებოდან მართლ-წერა ვადვილდე-
ბოდან. ჩემის ფიქრით მაგის თანსწორ ხმო-
ვანი ასო გვქვს ჩვენ: «ვ». თუმცა ამბობენ,
რომ სადაც «ვ» იხმარებოდ იქ «ჟ» არად,
იმიტომ, რომ «ჟ»-თი ნახევარ «ვა»-თ გამოი-
თქმისო, ესე იგი «ყ-ს ზ «ვ-ს რადაც შეუ-
ხმათოდ; მაგრამ, მე ვფიქრობ, რომ როგორც
«ჟ» ისე «ვ» გამოითქმენი ერთი ერთმანერთ-
სა ჰგვანან ზ არაფრით არ ვანსხვავდებოდან,
იმიტომ რომ სადაც «ჟ»-თი ხმარებყუთი, იქ
«ჟ»-თი «ვ»-თი იხმარ ზ სადაც «ვ»-თი ხმარებყ-
თი იქ «ვ»-თი «ჟ»-თი იხმარ. მდებლითებრ

„ვითარო“ სადაც „ჟ“ არა ხმარობენ. სწორედ
 რომ გამოხატვას ვაძმა ჭ არა დაძლეობით
 „ვ“ „ჟ-სავით გამოვა, თუ ვინმე მაგრაი ჭ
 შტკიცედ გამოხატვას, ის ორს „ვ-სა ხმა-
 რობს ჭ არა ერთსა; აქედამა, ჩემის ფიქრი-
 თა, ჰხინს რომ, ამ თანასწორ ხმოვან
 ასოთა შორის ან ერთია მეტი ჭ ან მეორეა;
 მე უფრო „ჟ-თი მეონია მეტი, რადგანაც
 როგორც „ჟ-ის ხმარებაში, ისე „ვ-ს ხმარე-
 ბაში უფრო „ვ-ნი ისმის, ვიდრე რაიმე ხმა.
 მერე „ჟ-თი იქ იხმარება, სადაც „ვ“ უხმო
 ასო შეხვდება ხოლომე ჭ ეგ ორი უხმო
 ასო ერთად გამოხატვითი. „უ-ჟ-თაც არ
 აღიქვს ვაძის ენას ნებას, რომ „ვ“ შტკი-
 ცედ გამოხატვას. ამ მიზეზით არა ვხმარობ
 „ჟ-ს; დამიშტკიცეთ წინააღმდეგი ჭ მე სი-
 ხარყლით დაგეთანხმებით. მე ხომ იმისთვის
 არ ვაუკეთე ჩემ აზრილის სტატიას ეგ სხო-
 ლით, რომ მართლაც არ ვიცოდე მაგ ასოს
 ხმარება, მაგ ასოს საჭიროებაზედ ეჭვი შექ-
 ნდა ჭ იმისთვისა ვსთქვი რომ ან მე დამე-
 თანხმოს ვინმე ან კიდევ წინააღმდეგი დამი
 შტკიცოს. ვაძის ენა ვერძობით პირსავით
 იხლება ჭ ვითარდება, ამ მდგში იტკიცება,

როგორც ჩვენ ვაყარა ზრდაში ვიცვლებით
 ხოლმე; ხშირად იქნება, რომ განზნებნი ერთს
 დროს საჭირონი სხვა დროს უყვარვისნი
 არიან ხოლმე, იმიტომაც ახალი ენა ძველს
 ენას არა ჰგავს, როგორც ახალი ვაყი არა
 ჰგავს ძველს ვაყსა. მაშასადამე, თუ მიბძა-
 ნებთ, რომ რადგანც ძველ წიგნებში ხმა-
 რებუყოს, იმიტომ ეხლაც უნდა ვიხმაროთ
 ეგ ასო, — ეგ უსაფუძვლო ბძინება იქნება,
 როგორც უსაფუძვლოა თქვენი რჩევა რომ
 ანბანის თეორეტიკა უნდა ისწავლოთ ხე-
 ლოვნებისათვისაო. იქნება მართლაც ჭ
 ჭ. ვ. ს. შორის უწინ რაიმე განსხვავება ყოფი-
 ლა გამოთქმაში, მაგრამ ეხლაც, ჩემის ფიქრით,
 არა არის განსხვავება. ეს «ჟ თი ვიღვე გად-
 ასწყვეტი საქმეა, მაგრამ ა, ჰ, ე, ვ, ზ,
 ჭ; ამ ასოებსვედვი თქმა აღარ უნდა: ეს
 ასოები სულ აღარ ისძიან ეხლანდელს ენა-
 ში. მარტო «ჟა ჭ ახ»-ზედ ამბობენ სხვა ჭ
 სხვა ნაირათი გამოითქმისო: ვლახი ვაყი
 ქიზიყშიო ისე გამოთქვამსო «ხოხოზი» თით-
 ქოს «გხოგხოზი» თუ ეს მართლაც დამიმ-
 ტვიცონ ჭ შავ ასოების საჭიროებაზედ და-
 ვეთანხმები. სრულთად არ მესმის რა განს-

ხვაება არის ამ ასოთა შორის «შ» ჭ იე»,
 «ჟ ჭ «ი», «ზ» ჭ ივი», «ჭ ჭ «ზოი» იქნება
 ჩვენს უწინდელს ენაში იყო განსხვავება მაგ
 ასოთა შორის (ჭ სწორეთაჲ უნდა ყო-
 ფილიყო რადგანაჲ შემოყლიათ), მაგრამ
 ეხლანდელ ჩვენს ენაში არა ვხედამ,— ჭ თუ
 ხელავს ვინმე, ის ანაწი თეორეტიკითუა ნუ
 ცდილობს დამტკიცებას, არამედ ყურადღება
 მიაქციოს დაკვირვებით ხალხის სიტყვის
 გამოთქმასა, ხალხის ენაში მონახოს ფა-
 კტი, დამანახოს ჭ მაშინ დავეთანხმები, ენას
 განონსა თვითვე ენა აღიკვეს ჭ არა რაიმე
 თეორეტიკა- თქვენ უნდა დაგენახებინათ გან-
 სხვება ამ ასოთა შორის ჭ ენიდამ ამოღე-
 ბულთ ფაქტით დაგემტკიცებინათ, მაშინ მე
 არა შეიქმოდარა. თქვენი თეორეტიკა თქვენ-
 თონ შეინახეთ, ეგ ამ გვარ საქმეს პასუხს
 ვერ გასცემს, სხვა უნდა მოინახოს, მერე
 ვგონებ, თქვენი სხელიოვანი თეორეტიკაჲ
 არა ხმარობს ასოსა «ჟ». ეგ ასო ახალი შე-
 მოღებულთა, არ ვიცოვი რისთვის. ეგ ასო
 ქართულს ენაზედ «ფ-ად იცკლებოდა ხოლმე
 მაგ. ფილოზოფია, ამას გარდა ქართულთ
 გლეხვაცს (თუ ბატონთა არ არის ნამყოფთა)

მაგ ასო სმას ვერცკი გამოთქმუნებთ,
 «ჟ» მაგიერათ სულ «ფ» გამოსოქვამს, მი-
 ნამდინ ზეგრეგელ არ გამეორებთ. ჰსრინს
 ეგ ასო ჩვენის ენის თვისებისა არ არის ჭ
 რაღათა ხმარობთ?

ეს ასოები, რომლებს ხმაც გამოთქმება,
 სხვა ასოებითაც, ეგ ასოები სულ ცევილათ
 არიან ჩვენს ანბანში, თუ სულ არა ყუფროს-
 თაგანი მაინც ცეყილათ აბძელებენ ანბანსა,
 აძნელებენ მართლწერასა ჭ სხვა არაფერს არ
 შეგვძინებენ. თუ მართლად ეგ ასოები არ
 ისმის ეხლანდელ ენაში, რატომ არ უნდა
 გადავიღოთ? შესუბუქება ჭ გადავიღება მარ-
 თლ წერისა ჭ ანბანისა განა ცოტა საქმეა? ✓
 ჭ თუ ისმის რამ, მაგ ასოების ხმარების
 ვართ არ ვეძებთ ენაში, რომ ყველამ ერთ
 ნაირათ ვიხმაროთ? ვისაც შინიღვან ფუხი
 ვარში გამოუდგამს ჭ ანბანთ თეორეტიკის
 გარდა სხვა რაშეც უკითხავს, იმას რასაკვირ-
 ველია გაეგება, რომ ეხლა მრთელთა ეგრო-
 პია ცდილობს ყველათურას განმარტივებას,
 გადავიღებას ჭ სხვათა შორის ანბანისაც ჭ
 მართლწერისაც. შორს არ წავალთ: აი თი-
 თონ რუსეთში ცდილობენ i, ъ, ѣ, -ს ამოშ.

ლას თავის ანბანითგან, რადგანაც ესთანდელ
 იმათ ენაში აღარ ისმის ეგ ასოები. მე
 შემხვედრია წიგნი 1859 წელში, თუ 1860
 დაბეჭდილი, სახელდობრივ: «Сказание об
 Языческих богах» (ამ მართლ წერით),
 სადაც i-в-ъ. არ არიან ხმარებულნი. როგორ
 გადაწყდება ეს დავა, მე მაგას არ დავეძებ;
 მე მოძეყავს ეს როგორც ცაკტი, რომელიც
 ამტკიცებს სურვილს. რომ განმარტოვდეს
 ანბანიც ჭ მართლ წერაც ჩვენთვისაც ყრი-
 გო არ იქნება, რომ მაგ ასოებზედ ვარგათ
 მოვიფიქროთ ჭ თუ ყსაფუძვლით არიან
 ხმარებულნი ამოიშალიონ, როგორც ყხმარ-
 ნი; ეგ მოაშორებდა ახალ მოსწავლეს რა-
 მდენიმე ყსარგებლო ასოს სწავლასა ჭ
 შწერაღსაც გაყადვილებდა მართლწერასა.

ჩვენი შწერალი ქალი დასცინის რა ყნი-
 ვერსიტეტს ჭ მეც იქ ვაზდილს, ბძანებს,
 რა მოძეყავს ჩემი ლექსები:

მისი ლექსი სყბუყფ ფრითთა
 ხან მეფლისში შეპურინდება,

«თვალ დაკვირვებით» რომ ვავსინფოთთ,
 ვერ ვავიგებთ ამ ლექსში, რის თქმა ყნდაო?
 სიტყვა ესე «სყბუყფ» ქართული არ არიო,

«სუბუქი ვი არის ქართულიო. დმერთო! ნეტავი თითონვე მაგ ვამოჩენილს მწერალს არ ეხმაროს სიტყვა სწორეთ მაგ ფორმაში ჩემ ლექსების ზემოთ, მაგალითებო, «თვალ-დაკვირვებით» ბატონო! რატ არ იცით ჭ, პირდაპირ გეტყვიო, რატ არ გესმით, რათ ანობოთ ეს ასე უნდაო? მართლა ჭ ძალიან დაუსუსხავს ჩემს კრიტიკას რომ მარტო თვალთ დაკვირვებია ჩემს ლექსისათვის ჩვენს თეორეტიკოსსა ჭ გონებავი არ მიუყოლოებია, რომ ჩემი «სუბუქ ფრთათა» ჭ თქვენი «თვალ დაკვირვებით» სწორე ქართულია. ამის დასამტკიცებლად ვიტყვი, რომ ეგ ფორმა თქვენვე ეხმარათ, თუ თქვენ თავს არ უჯერებთ, თეორეტიკას ჰკითხეთ ჭ თუ თეორეტიკასაც არ უჯერებთ, აი თქვენი ნაქები ჩახსახებდა: «თამარ წყნარი, პირ მცინარი» თქვენის აზრით «პირ» ქართული არ არი? აი რუსთაველიც: «მოდგა თეთრ ცაიჭოსანი». თეთრი ქართული არ არი? აი თორბელიანიც: «ყმწედ, ყნყუგმ», ქართული არ არი განა? აი უფ. გ. ბარათოვიც «საყვარელთ მამულის». სუყველოვან ერთი ჭ იგივე ფორმა. ხომ ხედავთ, რომ ნიჭიანებს

ჭ უნიჭოსეცე უხმარია ვე ფორმა, აქედან
 მა მხანს რომ ხალხიცა ხმარობს, რომ ენა-
 ში არის ვე ფორმა, რომელსაც ანაწი თე-
 ორეტიკოსები ვერას დროს ვერ შეარყევენ
 მაგ ძვირფასს თვისებას ჩვენის ენისას ვისაც
 ღვთისაგან განაჩენისა არა ესმისრა, ის თუ
 წაართმევს, თორემ სხვა არაუნა! სხელი
 არსებითი რომ ბრუნვაშია მის შემოთ მდ-
 ვარი, მის ზედ შესრული ჭ ნაცვალ სხელი
 შეიძლება, რომ ბრუნვაში არ იყვნენ, რა-
 დგანაც ერთი ჭ იგივე მარტვლის განყო-
 რება ზედ არ არი სასამოვნო სასმენი,
 მაგ. «ჩემმა ბედნიერმა მხვედრმა.» აქ მარტ-
 ვალი «მა» სიმკვერ ზედი ზედ განიმეორება
 ჭ ამით უკარგავს კეთილხმონებას ენასა;
 რომ ამბობენ ეს ჭ ეს ენა პოეტოკურიათ
 სხვათა შორის ამ საუკუნელოთაც ამბობენ,
 რომ ენას მაგისტანა ფორმები ჭ თვისებები
 აქვს; მაგ გვარებში, ესე იგი, მარტვლების
 ჭ ხმოვან ასოების მოკლებაში ჭ დამატება-
 ში ჩვენი ენა არა ენას არ დაუკარდება ქვე-
 ყანაზედ. ნიჭიერი შერლონიც იმისთვის
 არის სასარგებლო ენისათვის, რომ თავის
 თხზულებაში ენის სიმდიდრე გამოაჩინოს

ხოლომე. ეს შვირჯასი თვისება ჩვენის ენისა
როგორ უნდა დაიძრახოს წინ დაუხედავად
თეორეტიკის შლახრებით! როგორ უნდა და-
უყარგოთ ეს უკეთესი თვისება ჩვენს ენას!
ცოდვია, სასიკვდილო ცოდვია მაგ გვარი წინ
დაუხედავი მასხარაობა ლიტერატურაში ენა-
ზედა ჭ ენის უკეთეს თვისებაზე! მაგრამ
თავის მოყვანილ სიტყვებშითვე გაგამართლებ
მაგ გვარ ქსევას: «შიუტევე მამო, რამე-
თუ არ იციან, რას იტყვან».

მერე ჩვენი მწერალი ჰძანებს, ერთის
ფრთით ვინა ფრინავსო? თქვენ თითონ, ჩე-
მო ბატონო, ესე იგი, მარტო ანზანის თე-
ორეტიკით დაფრინავთ ჩვენ სალიტერატურო
უყრნალოში. როცა ამბობენ: «ჩემის თვალთა
უნახეო», ჩემის ფეხით მივედიო, ნუ თუ
მართლა ერთის «ფეხით» მიხტოდნენ ჭ ერთის
«თვალთა» ხედავდნენ! სულაც არა, მაგრამ
ამბობენვი. მაშასადამე, ჩვენ ხელის მოაშ-
ლევენეთ ვგრეთ ულოდივო ღიპარავი ჭ

მერე მე. წინათვე მოგახსენეთ, ხალხია ენის
კანონის დამდები ჭ არა ანზანთ თეორეტიკა.
«ღე მძღუთის ყარიბ მღვრით,
ან შენ გიყმა რა იცოდა»

ამაგზვდაც ის ანზანო თეორეტიკის მე. ნიშვან, რაც სუბუქვდა. ევ იმისთვის უხ. მარიაო, რომ ლექსში მარცვალი ემატებო- დაო; ძალიან კარგათ გამოუყვანია!....

ერთვან კიდევ ჰკვირობს წარჩინებული ზ ანზანით დახელოვნებული ჩვენი მწერალი: «ღრუბლიანი დაჭყურებს» რა არისო? ორ ჰქერ ორი, რა არი? ვგონებ ოთხი იყოს, თქვენ რას იტყვით მაგაშვდ? «მოღრუბლუ- ლი» უნდა ვთქვაო, კარგი იქნებოდა, არ ვიცა იმ ანზანო თეორეტიკაში ჰსწერია რას ნიშნავს თანდებული «მო»? თუ არა ჰსწე- რია, მოგახსენებო: «მო» ნიშნავს რისამე მი- მართულებას მაგ. «მოფრინდი, მოდი, მო- ღრუბლვა». ამ სიტყვებში ჰსჩანს საიღამ საით არის მიქცეული მიმართულება. მე ევ ღრუბლების მიმართულება არა მქონია ჩემს აზრათ, თორემ უთქვენოთაც ვგრე ვიტყუოდი. სადღაც შორს დარჩენილა თქვენი ღრამმა- ტიკა.

მაელს სტატიაში ერთი ნამდული შენი- შვნა აქვს ჩვენ მწერალ ქალსა, — ევ შერ- ცხლის ჰქვივილშვდა. მართალიც არის, სწო- რეთ უხერხოთ არის მანდ ევ შვნა სმარებული;

მაგრამ ეგ ლექსის აზრს არ ახველებს, რადგანც «მერცხალიც აგერ ჭყვივის» მეოქი, მოვიყვანე «ვაზაუხულის» ნიშნად ჭ ამისთვის ჭიკჭიკი მეოქო, თუ ჭყვივილი მაინც ის აზრი არ მოიძულებოდა. მე რომ ჩემის ლექსისათვის დამერქვა «მერცხალი» მაშინ სხვა იქნებოდა, მაშინ რომ მეოქო მერცხალი ჭყვივის» მკითხველი იფიქრებდა: ან ცუდი მერცხალი იქნებოდაო, ან მწერალის შმნა ვერ უხმარიაო; ესთავი რადგანც «ვაზაუხულის» ჰქვიან ეგ შმნა აზრს არ აუყუჭებს, მაგრამ მაინც ამით არ ვიმართლებ თავს იმიტომ, რომ მაგ ლექსს დორი ვამოუხატავს ჩემს კრიტიკოსების მოგონებაში. თუძეცა სწორეთ რომ თქვას ვაცმა, მარტო დორი არ მოგონდება მაგ შმნით ვაცს: რამდენჯერ ვაგვიკია: «ზრინველი ჭყვივისო, ყმაწვილის ნუ აჭყვივლებოო». «ოზოლი ვაზი» ვი, ყუკა-ცრავით არვიყო თავის ალავს კარგეთ არის. თქვენ, რომ «შინილამ ვარში ფეხი გამოფედვათ» ვაიგებდით რომ ხმარობენ: «ოზოლი მარგალიტი, ოზოლი ხე, ოზოლი შტო»; მაგრამ თეორეტიკოს ძალიან შეუბუყრისართ ჭ სულ შინა შინართ, იმიტომაც არა ვაგვიგიათრა,

ჩემი რა ზრალია? ერთგან ჩვენი შერლობი ქალი მთხოვს «შეგასმინო მის გაუნათლებელ გონებას განათლებულმა სტუდენტმა» რა მნიშვნელობა აქვს სიტყვებს: ესტეტიკური, ~~ბენტიმენტალური~~, დრამატიზმი & სხვანი; ეს სიტყვები საჭმელთა მიუღია ამ შერლობ ქალსა. მე აქ არა შეთქმისრა ამის გარდა, რომ ეგ სიტყვები სუსტ არსებისათვის ძალიან ძნელი მოსწელებელია. ამ სიტყვებს რაც შეეხება იმის მასუხს მოვახსენებ თ. ერისთავს, როცა იმის სტატიაზედ ვატყუა რასმეს

ერთგან ვიდეგ ბძანებს ჩვენი შერლობი ქალი, რომ «ჭაჭაჭაძეს ძალიან სეგვირვლათი მიაჩნია, რომ არა გვეყვანან შეგსპირსსავით, ბაირონსავით & სხვთა ეგროპიის გამოჩენილ პოეტთა მშგავსნი.» სულაც არა, თქვენმა მშემა? ეგ იმას უნდა მიაჩნდეს, ვინც ანბანის თეორეტიკის სწავლას ხელიორვნების სწავლას ეძახის. ჩვენ ძალიან ვარგათ გვესმის და მოვიდებულებება ხელიორვნებისა, პოეზიისა ხელთა ცხოვრებაზედ, ეგეც ვარგათ ვიცით, რომ მაგისთანა თბოლო მარგალიტებს ძალიან იშვიითად მოჰყრის ხოლომე მდინარე ცხოვრებისა.

✓ პოეტსა ხელისა დაჰბადავს & ხელის ცხოვრება

მუძუს აწოვებს, ამ საფუძველით ამბობენ, ~~წ~~
 ზოგნად ხალხის ცხოვრების გამოძიქმელით.
 აქერ უნდა ხალხმა დაიმუძაოს თავისი სუ-
 ლიერი ბუნება, შენძროოს თავის უვიდავებს
 ძარღვი, მოამზადოს მასალა თავის ცხოვრგ-
 ბითა ჭ მერე თავის თავათი, უთქვენ ბრძანებ-
 ლითი ძლიერი სული გენიისა ძლიერად
 გამოჰსატემს პასუხს ხალხის განვითარებასა.
 თუნდა, რომ იყვნენ ესთა ჩვენში ზაირონის
 თანასწორნი ნიჭნი, ის ნიჭნი ზაირონის
 ოდენას თავის დღეში ვერ იქმონენ, ის ნი-
 ჭნი საზღოს ვერ ამოვიან ჩვენს ცხოვრგ-
 ბაში; დეეს დევს მუძუ გამოზღის ჭ თუ
 ჩვეულებრივ აღამიანს მუძუთი გაიზარდა, ~~წ~~
 ის დევი აღარ იქმნება, თუცა ვი არც ჩვეუ-
 ლებრივ აღამიანს ეგვანება. ~~დაღს ეენას დი-~~
~~და საზღოს უნდა მისცეს ჩვენს ცხოვრებაში.~~ ~~წ~~
 იმ დრომდინ დროთა პრუენის ძალითა ჩვენ
 უნდა დავსაქვოდეთ მას, რაც ესთანდელ ჩვენ
 ცხოვრების კითხვებდ ამოუკენ პასუხს ნიჭი-
 ერნი ჩვენი მწერლები. ზაირონამდინ ჭ შე-
 ვსპარამდინ მე ჭ თქვენ ბევრად დავიქნ-
 ცებით რითმების ბეჭვანში ჭ მარხვების
 ცრაგტაციების ზღარავენაში, მაგრამ მაინცვი

ერთს ზეწეს სარგებლობას არ მივსცემთ მავითი ჩვენს ლიტერატურას.

ჩვენი მწერალი ზმანებს, რომ ისინი სწერენ არა დიდებისათვის, არა ილია ჭავჭავაძის პოზიციონებლად, არამედ ცინკისათვის უხვართთა დიდების უსიყვარულოება ძალიან საქებელია, მაგრამ მე ჰქვინისთანა თანამშრომლებმაც, რომ ხელი ჰკლამი შესვენონ, ცინკარი უფრო უკეთესს დღეებს ნახავს. ეს არის ჩვენი უბედურება ჩვენისთანა თანამშრომლები ჰყავს ცინკარსა, თანამშრომლები არაა ~~БЗДЪЛЬНИКИ~~ ~~ПЪЛЮВЛЕ~~ (*)

ზუშკინისა არ იყოს, ესე იგი, უსაქმო საქმიანები, რომელნიც უფრო ახდენენ საქმეს ვიდრე აკეთებენ. ძალიან გვიხარია, რომ ჩვენი მწერალი ქალი აღარ აძირობს ჩემსებს მსახურს დწერას ჰ თუ პოეტობაზედაც ხელს აიღებს, დმერთი, რეჟული დიდ ღვაწლს ხოლოდ მაშინ დახდებს ჩვენ ცინკარსა!

(*) ვთხოვთ შეიხვედნენ რედაქციას არ დაბნალოს ეს შეკითხვა, უკანონოებს ნამდვილში ასე ვხსენებთ, თორემ ნ შედეგ ე დაბეჭდებოდ. რ.

ერთგან ბძანებს; «იქნება როგორც უსწავ-
 ლოელში მრავალი ნაკლულევენება ნახოს
 ჩემს ლექსებში.» (იქნებავი არა სწორედ ნამ-
 დელიად), მაგრამ რასაკვირველია მეც რომ
 იმისავით სასწავლებელში გავზდილვიყავ,
 (ძალიან ვწყობვარ რომ არ გავზდილსართ ჭ
 თუ გავზდილიყვიით მაინც ვიდევ პოეტი ვერ
 შეიქმნებოდით გეტე ანბობს: «სოლოდ ბუ-
 ნება ჰქმნის პოეტსაო») შესდომებს შორი-
დებულო ვიქნებოდი » მწერალი ქალი უსა-
 ფუძვლოდ ჩვეულებებისამებრ მიძობს, რომ
 მე ვითომც ლექსებს გაურჩევდი. თუ თ.
 ერ.სთავის თარგმანი გავარჩიე, აქედგან არა
 მსჩანს, რომ ენ. ბ. გორგაძის ლექსებსაც
 გავარჩიე. თუ არ მოცლილი ვატი რომელი
 აღმძიანი დაწყოებს გამარჯოვას იმ კვლე-
 ბისს, რომლიდგანაც არაფერს არ ელის იმავე
 ბალოხის აღმოსვლის მეტს; იმ ვაქს ზღაპ-
 რებში ნატარქექიას ეძახიან ჭ მე როგორ-
 დაც არ მაქონს ეგ სახელი.

დასასრულო ჩვენი მწერალი ქალი ებადი-
 ყება თავის მოძმეთა მწერალით(?) ჭ სხვათა
 შორის თ რევამ ერ.სთავსაც, რომ არ მო-
 აკლონ თავიანთ ნიჭის სხივები დამწრდოს

ცისკარს. მიბძანდით, მიბძანდით, ჩვენ შერ-
 ლო ქალის მოძმენო შერლონო, ჭ შედ-
 განეთ კვარტეტი კრილოვისა, თორემ ჩვენ
 შერლო ქალს ეშინიან, რომ მარტოვა დარ-
 ჩება რითმების მხეჭველთა რაშში! მიბძან-
 დით; მიბძანდით, ამ შერლო ქალის მოძმენო
 შერლონო! თუ ნიჭი არა გქვსო წერისა,
 ნუ გეშინიანთ, ყნიჭოთაც გამოჰსჩნდებით,
 როგორც გამოჰსჩნდა თვითონ ჩვენი შერ-
 ლო ქალი; თუ ცოდნა არა გქვსო, ნურც
 ძაგისი გეშინიანთ, ყუცოდნარობითაც სახე-
 ლს დაიგდებთ. ხომ ხედავთ სწავლასაც დაჰს-
 ცინიან, ყნივერსიტეტსაც ჭ შინიდან გამო-
 ყსკოვლობით ჭ ყსწავლულობით მოჰკეცებენ!
 თუ ხელოვნება არ იცით, ძაგის წამალიც
 ხელთა აქვს ჩვენ შერლო ქალს: ანბანთ
 თეორეტიკა. გზა მშვიდობისა, ჩვენ შერლო
 ქალის მოძმენო შერლონო! გზა მშვიდო-
 ბისა! მოვა დღე კრიტიკის განკითხვისა ჭ
 მართალით მარჯნავ დაყენებენ ჭ ცოდვილით
 მარცხნივ; მაშინ ბევრიც, რომ იძახოთ და-
 ბატყებულები ვიყავითო ჭ ანბანთ თეორე-
 ტიკაც ვიცითო, მაინც კიდევ დაყნდობელი
 სიძაროლე კრიტიკისა ვაგზავნით თავის და-

ყნდობელთა შორის. ამა იქ იქნება
 „ღრჭენა კბილთა ზ ხორცის გლეჯა!“

თ. ერისთავის პასუხის აზრი ის არის,
 რომ მე ვითომც განხილვის მაგიერათი ლა-
 ნძლვა დამეწეროს, ამას ჩემს აზრის სტა-
 ტიაზედ მარტო ისინი იტყვიან, ვისაც თა-
 ვის დღეში ვომპლიმენტების მეტი არა გაუ-
 კონიარა. შე ყიზილობა მოხა არც მყვარებია
 ზ არც მიყვარს, მე როგორც მესმის, ისე
 ვუპაძრავო ზ პირდაპირ გეუბნები ვაცს: ეს
 ცუდია ზ ეს კარგია შეთქი. ჩემს განხილვას
 ლანძლვას ისინი დარქმევენ ვისაც
 აზრის თეორეტიკის მეტი არა წიგნი არ
 უნახავს თვალთათვის ზ ვისაც მართალი სიტყვა
 პირდაპირ ნათქვამი არ გაუვიდა თავის დღე-
 ში. ამა წაიკითხეთ გრაფ პლატონის ლექ-
 სების გარჩევა სხელოვან ჰეინისა, ამა გან-
 ხილეთ ბელანსკის სტატია, სადაც უნიჭო
 მწერლებზედ უპაძრავო ზ სხვათა შორის
 ბუკოვარინზედ ზ ბარონ ბრამბუკსზედ. ლანძლვა
 ის არის რომ იტყვი ზ არას დაამტკიცებ:
 დაუმტკიცებელი ზ უსაფუძვლო ქებასკი
 ლანძლვასედ სწყენია პატრონის კაცისათვის.
 შემე არც ესთქვი, ის დავამტკიცებ კიდევცა,

როგორც შემედლო; რომ დავამტკიცე ამის
 მოწმით მოძევს ის ფაქტი, რომ არც ერთ
 თი ჩემი კრიტიკოსები არ არღვევენ არც
 ერთს ჩემს აზრსა. რაც დამტკიცებულია,
 ის მართალია, რაც მართალია, ის ღიანძღვა
 არ არის. ღიანძღვა ის არის, რომ დარბაი-
 სელი ვაღს ვუყვის ჩუქება გაუბედო სხსოვ-
 რათ, ესე იგი, როგორც ჩვენ ცახვარს
 ვნ. ბ. ვაგნაძისამ მართლა თავის სხსოვ-
 რად «რამოდენიმე აზრი» ანბანის თეორეტიკ-
 კანგდ დამყარებული. თი ერისთავი მართალია
 ცდილა ჩემ აზრების დარღვევას, მაგრამ,
 ჩემის ფიქრით ვერ დაურღვევია. მე არ მიწ-
 და სამახარაოთი გავხედო ეს სტატია, თორ-
 რემ ზოგი ერთს უმანვო აზრს თი ერისთავ-
 ვისას გამორეკვიდებოდა ჭ თი ერისთავის
 სტატიის მერვე სტრიქონიდგანვე დავწყობ-
 დი განჩევას. ეგ მარტო თეორეტიკოსებსა
 შევნით; იმათ შეუძლიანთ ტუალისიდამ
 უბერონ ზეტერბურღის უნივერსიტეტსა,
 რათა გადააქციონ, რომ ანბანთ თეორეტიკას
 ვახვლია ჭქონდეს ხალხში; იმათ ჭ მარტო
 იმათ შეუძლიანთ დამსძრაბონ სტუდენტს.
 სახელით მაგ სახელის მქონებელი: ეგ იმათ

შემდგენისა, რადგანაც იმათთვის აზნანის თე-
ორეტიკას სხვა სავანი არ მიუყვია სავანა-
რავითა, თუნდ ეგ არ იყო, სულ მინ
მეფლომელის სხვა რა საქმე უნდა ჰქონდეს
ქ ან მთვისთანა კეთილ გონიერი მასხარა-
ობა განათლებასვედ. მაღალ სახეწავლებელის
დაბალი გონება ვერ მისწვდება, ცყუალოა!

თ ერისთავი ბძნებს: «ჩაუთვა ოცნებაში
დიდ ჩირქიანთ მიანჩნია ჭავჭავაძესათ; ვგონ-
ნებ «წირბლიანობა ჭ ბრახაბრუხი» უფრო
ყარგისი ლექსები იყვნენო. «ოცნებაში
ჩაუთვა» შეუძლებელია ჩემის ფიქრით,
თორემ ძალიან ვადნიერია. თუ ჩემი ლექ-
სები თქვენის სიტყვით უფრო ყარგისნი ჭ
უკადრისნი არიან თქვენს «ოცნებაში ჩაუთ-
ვაზედა», მაშასადამე თქვენი ოცნე-
ბებში ჩაუთვათ ყარგისი ყოფილა; მეც
უნდა ეგ შეთქო ჭ სხვა არაფერი. ამასაც
მოგახსენებთ, რომ უკადრისი სიტყვები ქვე-
ყანასვედ არ არიან, მხოლოდ აზრი იქმნება
უკადრისად გამოთქმული სიტყვებთაგან, ყარ-
გისი სიტყვაც არ არის ქვეყანასვედ. თუ
ხალხი ხმარობს, მაშასადამე ვარგისიანია.
მე რომ სხვის გემოვნებთა ვსტბოვ-

რებდენ, როგორც ყუ. გ. ბარათოვი ანტონ ქათალიკოზის გემოვნებითა (*) მე თქვენ მოგიწონებდით მან გვარ აზრის განსახიზნებასა, რადგანაც თვით ალექსანდრე ჭავჭავაძეს აქვს ხმარებულთა თითქმის სწორეთ ვერც: „ფიქრებში ჩაუღიჟლით“, მაგრამ ვე ჩაუღიჟა არც იქ მოსწონს ჭ არც აქა „ჩაუ-

(*) ნურაინ ნუ გაფიქრებს, რომ არ შესმოდეს დიდი მნიშვნელობა ანტონ კათალიკოზისა. ანტონი დიდს ალეს დიჭერს ხეყნს დიჭერატურაში, როგორც წარმომადგენელი იმ დროს საქართველოს ენათუებისა; მაგრამ ესლო, რომ ზოგის განხილვა იმ დროს კანონებით მოვიხლომოთ მათთან შეესუბით. მაშინ სსვა რიგათ ესმოდათ, ესლო სსვა რიგათ. მურე უფ. ბარათოვის სტატუსედ მომეყეს, რადგანაც ის ჩხრუხმეს ზოგობის დანმკვიცებლოდ ანტონ კათალიკოზის სტატუსები მოჭეყეს, ისეი არ იტის უფ. ბარათოვმა, რომ ვე სიტუებმა ზოგისა მათთან მართალინი არის:

„Гармонию стиха божественныя тайны
Не думай разгадать по книгамъ мудрецовъ.“

Ап. Майковъ.

ლოცა ხოლოდ იმაზედ ითქმის, სადაც საუ-
ლობი საგანი ავრძნობინებს მას, რაც იფი-
გება რაიმე სიმკვრივას (плотность), წყალ-
შეცარ არ ითქმის ჩაუტოვ, თორემ ოცნება-
ში ხომ ყურო არა. მწერალს აქვს ყუ-
რება თქვას ისრე, როგორც მოჰსწონს,
როგორც ეხერხება, კრიტიკოსსა— შენიშნავს
მე ხალხსა— მიიღოს მწერლის ნათქვამი:
ხოლოდ ეს ყუროება ხალხს ეკუთვნის. თუ
ხალხმა მოიწონა ეკ ოცნებებში ჩაუტოვ,
ხომ მიიღებს კიდესა, თუ არ მოიწონა ბე-
ჭრის რომ იყვიროს ყუ გ. ბარათოვმა
რომ თ. ერისთავი ცუდათ არას ამბობსო,
მაინც კიდევ ხალხი არ მიიღებს. შემდეგ
ერისთავი ამტკიცებს იმ სახელოვანის სულ-
თქმის გაგების შემოვლას, ვითომ აქერ
ორთქლი დაგინახეო, რადგანაც სამთარი
იფიგო. ეს დამტკიცება თავის თავსვე არღვე-
ვს, ჩვენ მაგასვე არა გვეთქმისრა. მერე
გვეს თუნდა შესაძლებელი იყოს, მე რა
ყუროება შექონდა, რამ ამ ლექსებშია.

ბევლ კარის ბჭეში კანდელი ბუყტავს
მის სიახლოვეს ვილაცხ სუბთქავს,
დამემატებინა, რომ ყუთყოთი აქერ ორო

ქლი დაუნახავს ზე ძველად გამოუყვანა რომ
კიდევ სუნთქავს. მე გვარა დამატების უფ-
ლება მარტო უფალი ვ. ხართოვსა ჰქონია,
ვგ იმასა შევნიხ. იქნება თ. ერისთავის გულ-
ში ბევრიც სხვა რამ იყოს მე საიღამ
უნდა ვიცოდებ? ვგ სწორეთ იმასა ჰგავს:
„ამირან გულში მღეროდანო, ყმებო, ხანი
შითხარითო!“ თუ ვგ ორთქლი დავინახავთ ზე
მაგის თქმა გინდოდანო, ბატონო, იქავ უნდა
გეთქვას ზე არა შეიღ თვეს შემდეგ.

მე ჩემ ამრიგის სტატიაში სხვათა მო-
რის ვსთქვი ამ ლექსებზედ:

ადილით თუ დამე ვვიქრობ მახვდა

„ცრემლი არ მძრება არც ერთს თვალზედა,“
რა ნუგეშია მეთქი, რომ ერთს თვალზედ
შემძრეს ცრემლი ზე მეორედამვი ჰსცვიოდეს.
ამაზედ ამბობს თ. ერისთავი, „ხან იმასა წყ-
რება დალოცვილი ჭავჭავაძე თავისის მების
სიტყვით შემლილი ჭკვიანყრათ რათ ლა-
პარავობსო. ზე ესთა ამაზედა გვაგრობსო,
რაცომ რიგინათ არ ყუთქვამსო.“ ხომ ვა-
ზლოვს არა აქვს ვგ აზრი სმარებულთ, თუნდ
რომ მართლად ვგრე იყოს? თუ არა აქვს,
თქვენ რა უფლება გაქვსთ, რომ ჰსთარებნით ზე

აზრებსა ცკლით? ვიდრე მაკ საფუძვლითა ვსო-
 ქვი, რომ თქვენი თარგმანი არა ჰგავს ვაზლოვის
 შეშლილსა შეთქი. ეხლა თქვენვე მამართ-
 ლებო ზე მე აქ არა შეთქმისრა მადლოზის
 შეტი. მე ჰქვიანობა ვაზლოვის შეშლილს
 შევსწამე ზე მართალიც არის; თქვენ რა ყუ-
 ლება გქონდათ რომ ევრე უწყალით შე-
 შალით ვაზლოვის შეშლილი, რილა თი-
 თონ შწერალს ვერ შეყუშლია? ვაზლოვს
 მაკ ლექსის აზრი არსად არა აქვს, მაშას-
 მე თქვენ დამატებიათ ზე ამ დამატებით,
 შევიტვლიათ: მეც მაგასა ვჩიოდი ჩემ აზ-
 რილის სტატიაში სხვათა შორის. თუნდ
 ეგ არ იყო, სწორეთა ბძანეთ ხელოვნებაა
 მაკ გვარ ლექსის თქმა? აქარ ზე გიყიარ-
 ხომ არ ვაიქმევენებო, რომ ჩემი
 თქმები ცირიანო? ეგ ხელოვნებაა, რომელიც
 დავგიოძია ვნ. ბ. გორგაძისათვის, ეგ იმათ
 მიეცევენებო, რომელითაც მარტო აზხანის თე-
 ორგტიკა ზე ვალოზოვის ქრესტომატია ყუი-
 თხავს ზე თქვენვე არა. თქვენ, როგორც გვა-
 სოვს თქვენი წვრილი ლექსები, ლერმონ-
 ტოვი, ყუკოვსკი ზე ვალსოვიც გიკითხავთ,
 მაშასადამე ვაცმა თქვენგან არ ყუნდა მოი-

წონოს მაგ გვარი ანაწი თეორეტიკული ხელითვნება.

«მის საშინელსა ჩემსა ცანკვასა» სწორეთ ყ ზ ე ამრევია, რომ ეგრეთ ამოვსწერე. საქვეყნოთ თქვენ წინ ზოდის ვიხდი! მართლთა ზ თქვენი არ იყოს ძალიან ზაჯრა მოძრევია რომ, სეცხარით «ყ» ზ «ე» ვერ გამოძირევიან ზ ამოდენა არ მომიფიქრებია რომ მაგისთანა შეცდომა ვორეგტყრას ბრალი იქმნებოდა თუ იქმნებოდა ზ არა შერლობის, საქვეყნოთ ზოდის ვიხდი თქვენთანა! სხვა რაც შეგებება «ყ» ზ «ე» ვარჩევაზედ მასსარაობას თქვენ არაფერი არ უნდა გეთქვათ, ეგ უნდა ყუ. ვ. ბარათოვისათვის დაგეთმით, რადგანაც იმას ყუ. რომ ვაი ღრეჭა სცოდნია ზ ასეთი შეკირცხლი ფანტაზია ჰქონია, რომ ეგ დაინახვდა ყუ. სოდინარობას, აი მაგალითით. ჩემ ამრიგის სტატიაში რედაქციას შეცდომით მოუწერია ზოდის 1860 წ. ნოემბრის 5 მაგიერად, 1861 წელ. ნოემბრის ხუთი, (*) როგორც

(*) ჩემს ძლიან სამწესაოდ მიევახნია, რომ ასე ცილის დაწამება სცოდნია უ. ტავტავამეს,

მაისის ნომერში თ. რაფიელ ერისთავის მო-
ხუცის ნაწილის წინასიტყვაობის ბოლოს
მოყწერია **1867 წ.** ამაზედ ძალიან მასხა-
რობს გულწრფელი თ. გ. ბარათოვი
1861 წ. ნოემბრის თვემდინ აბრილიდგან
ჰერ ვიდევ შვიდა თვე იყო ჰ ის ვერ
მოყოფიერება რომ რაც უნდა შვიდი თვეს
შემდეგ დაწეროს, ის შვიდ თვეს წინათ
ვერ დაბეჭდება, როგორც შვიდ თვეს შემ-
დეგ დასაბადებელი შვიდ თვეს წინათ არ
ინათლება. ~~თხ, მარტივო კაცის სიმარტივე!~~
თხ, მარტივო მხვილი გონიერება! ეგ ამ
გვარ კრიტიკოსებს დანებეთ, ეგ იმათი საქ-
მეა: „წყალ წაღებულთ ხვს ეჭიდებოდან“,
ნათქვამია; დაე მოეჭადოს, მე ჰ თქვენ

რომელსაც ვთხოვ, მობმანდნებ ჰ შეამოწმონ
ნამდვილად ასე თვის საკუთარს კლით დაწერი-
ლი თუ არა? **1861 წ.** ნოემბრის მ-ს. თუ
სულ ასე მართლა ლანარკობს, ნეტარება იმის
სულს: ენ. არ ვხსენ რომ ამის ნამდვილმა
შეცდომ. იყო, მაგრამ რადგანუ ნათქვამი ვაქონდა
ნერცე თუ ერის ასას შეესებოთ ვსაწარმებლათათ,
ამისთვის ვერ შეესებოთ. რად.

ვარცა ვიცით, რომ ხავსი ვერას უძველის,
მაინც წყალი წაიღებს.

ჩემს ჰაფიაბრეკსედ ზმანებთ, როგორც
შეშლილია იხე თქვენი ჰაფიაბრეკიაო, დი-
დი შესძინებელი არ არისრაო ჩვენი ლიტე-
რატურისათვის. რომ თქვენი შეშლილია არ
არა შესძინებელი ეს ვგონებ, დამიმტკი-
ცეთ, ვხლო რიგი თქვენზეა.

თ. ერისთავი იმართლებს თავს შეშლი-
ლის უარვისობაში იმით, რომ ათის წლის
წინათ ვთარგმნეო. თუნდ რომ თუ ზ ათის
წლის წინათ გეთარგმნით, მაინც კიდევ იმას
გეტყვოდით, რასაც ვხლო მოგახსენებთ: არც
მაშინ ვარგებულა ევ შეშლილია ზ არც
ვხლო ვარცა; თქვენი ყმაწვილობა ვერ გაა-
მართლებს მაგ თარგმანის სიტყდესა ზ ვერც
ვერარა ღირსებასა მისცემს. მერე თ. ერის-
თავი ზმანებს ამ ჩემ სიტყვებზედ ჩვენს სულ
მაგ «მამა ჰაპყრმა ძალია დავკლუბაო» ეს
აზრი ჩვენს მამა ჰაპებზედ ხოლოდ იმით
გქნებათო, რომელითაც ჩვენის მამაჰაპე-
ზის ცხოვრების ინჩეც არ იციაო. ევ მამა-
ჰაპებზედ კი არ არის ნათქვამი, ევ იმ ძილ-
ზედ არის, რომელიც, მაგალითებრ, ყფ. გ.

ბარათოვს ჩემს ამ ლექსში

მამულთა საყვარელთა

შენ როსღა აეკავებია,

მწვანე ბაღის ნაცვრას აზმანებს ხოლმე.

არსებითი ზმნის დაკლებასედეგი ნურასა

ბძანებთ, ეგ ვაღწევკეთილათ არ შეიძლება

ჩვენს ენაში, თუნდ თეორეტიკსა ჰკითხეთ.

იქ აზრი არამტოუ ცხადია, სადაც ზმნა აკ-

ლია, იქ თვით აზრიც არ არის, იმიტომ

რომ სხვათა სიტყვის ნაწილებ შორის მარ-

ტო ზმნა არის აზრის გამოძეგველი. სა-

დაც ზმნა არ არი იქ ხომ წინა დღებაც

არ არი, მაშასადამე არც აზრია, რადგანც

წინადადება გამოთქმაა აზრისა. რუსული ენა

არსებითი ზმნაზედ სულ სხვა კანონებსა ზღვებს.

ეგ ჩვენი საქმე არ არი.

ორგანული, სენტიმენტალური ზ სხვანი,

მაგ გვარი სიტყვები ხმაოებული ჩემს აზრი-

ლის სტრუქტურაში თქვენ უცხო სიტყვებთა მი-

ვიღიათ. ეგ მართალია, ქართული სიტყვები

არ არი, მთელი კატორბრივობევი ხმაოობს.

ყოველ ხალხსა ცოცხოდენ განვითარებულს

ზ ფეხ შეკრულს ევროპიის განთილებაში

შემოუყვანია ზ მიუღია ეგ სიტყვები, რო-

გორც თავის ღვიძლი ენის ლექსნი; მ. შა-
 სადამე არც ჩვენთვის არის დახმარებასი, რომ
 ჩვენც ვიხმაროთ თუ ენ. ბ. ჟორჯიძისას
 არ ესმის ეგ სიტყვები, ჩემი რა ბრალია.
 მიბძანებს, აგვისხნით: მე არაფრის მასწავ-
 ლობელი არა ვარ & ნამდვივად ანაბანსა,
 რომ ეგენი აგისხნათ. თუ ამას სიტყვით, რომ
 ვერ შესძლოთ ახსნა, ეგ სიტყვა ნება! უსა-
 ჟუბელი ლაბარაჟი სპიში არ არი. თუ მე
 ვერ შევძლო, თუსული **объяснительный**
словарь иностранных слов ხომ ხელთა
 მაქვს, იქილამ მანც ვადმოვითარგმნიდათ,
 რომ სხე არა იყო რა. მე "სიტყვობა",
 ლინიეზი & სხე ვარძანული ს. ტყვები (&
 არა ვარძანული, როგორც რედქციას ვა-
 დაუსხვავებია) ამსთვს დავძობე. რომ
 მაგის თანხსორენი შენგელობის ს. ტყვები
 არაჩ ჩვენს ენაში & ისინი, რომელნიც
 ჩემს აზოილას სიტყვაში მე მიხმარია, ვერ
 იმოვიან თავიანთ მნიშვნელობის სიტყვებს.
 მე რომ ახალი სიტყვები მომეგონა & შე-
 მედგინა მაგ სიტყვებს. ს. მნიშვნელობ. სთვის,
 ისინიც ისე გაუგებარნი იქნებოდნენ ყველა-
 სთვის, როგორც ესეა ეგენი არაჩ გაუ-

გებარნი ზოგიერთისთვის: განათლებულს
 ც'ას შინც ესმის ეგ სიტყვები ზე იმ ქარ-
 თულის რომელსაც მე შეკადგენდი, ვერც
 განათლებული ვაიგებდა ზე ვერც გაუზნალო-
 ბელი. თუნდ რომ მე არ ვახმარო ეგ
 სიტყვები, შინც ვაღვე უთუოთ შემოგვე-
 პარებინ, როგორც შემოგვეპარნენ: პოემა,
 პოეზია, ფილოსოფია, კრიტიკა, სტატია,
 ლოდიკა ზე სხვანი შრავალნი. ეგ არა ხელს
 არ დაეძრახება, ის მსტრუობს, რომელიცა
 ძრახავს მეგ ვეარ სიტყვებს შემოტანს
 ენაში.

თ. ერისთავი მძრახავს, რომ ცუდ შწერ-
 ლად ვახსენე ვარამშანი ამ სიტყვებითა: ვა-
 რამშანის ასრე უბტოთ სსენება არ
 ეშესაბამება, იმას იმ. სთანა უსფუძვლო სი-
 ტყვებით ვერავინ მიიღებს, თავს შრომით,
 შწეუთ ზე განათლებით მოძრეებულს ზე დამ-
 გვდრებულს დარსებს გამორჩენილის შწერ-
 ლისს რუსეთში, იმის ღვეწლის შეახვევს
 უზრატოთ ნურავინ ეცდება. თ. ერისთავი
 სეუთ ამით პუნტავს თავის რიტორულს
 აღუზოთრებებს ზე სიტყვერებს ამხედა.
 ვინ შეადრეია ღვეწლი ვარამშანის რუსეთ-

ზედა? მე მარტო ვარა შინზედ ისა ვსიძევი,
 რაც თითონ რუსები ამბობენ. ეს უნდა ვარ-
 გათ იტოდეთ, რომ ლიტერატორს სხვა ჭ სხვა
 მნიშვნელობა ექმნება: აზრით, მიმართულო-
 ბით ჭ ენის წარმატებით; ესეც ვარგათ უნდა
 იტოდეთ, რომ ერთის ხალხის ლიტერატორს
 მეორე სხვა ხალხისათვის ერთი ჭ იგივე
 მნიშვნელობა არა აქვს. მწერალს თავის
 ხალხისათვის ექმნება მნიშვნელობა: აზრით,
 მიმართულობით, ენის წარმატებით ჭ მოქ-
 მედებით, როგორცა ვსიძევი. სხვა ყუცხო
 ხალხისათვისცა მარტო თავის აზრით ჭ თავის
 მიმართულობით ვარამზინი, როგორც
 პოეტი, არ არის ვ:ტ ვსემული რუსეთში,
ყნიჭოს ეძახან; მის თხზულებას მიმართუ-
 ლობ:ც დწუნებუთია ჭ მხოლოდ იმისთვის
 სიამოყით ახსენებენ მავას სხელისა, რომ
 რუსეთი ენის აღდგენება მავან დ:წყო
 რუსეთში ჭ პირველად მავან დაიმუძევა
 თავის ქვეყნის ისტორია, აი რა მნიშვნე-
 ლობა აქვს ვარამზინსა რუსეთისთვის.
 სულ ეგ ორი დიდი საქმე რუსეთისათვის,
 უქმია ქართველობისათვის. ვარამზინმა რუსე-
 თის ენა აღადგინა ჭ რუსეთის ისტორია

დაიმყუდნა, მაგითი ქართველებს რა შეგვე-
 მატა? კარამზინს მარტო ხელოვნებითის სი-
 ტყეების მნიშვნელობა აქვს ჩვენთვისა და ვე-
 მნიშვნელობა რუსეთშიც დატანებულია.
 მე კარამზინი ჩემს აზრის სიტყვაში ხო-
 ლოდ მაგ მხრით გავსინჯე, ესე იგი, ხე-
 ლოვნების მხრით, რომელსაც ჩვენს ზოგ-
 შიასკად გავლენა შეუძლიან, თუ აუფიქვით
 კარამზინის მიმართულებას სხვა მეორე მხარე
 კარამზინის მოქმედებისა არ შეგვებოდა ჩემს
 აზრის სიტყვას იმიტომ, რომ მე კარამ-
 ზინს არა ვსინჯადი, მე ვსინჯადი მარტო
 გავლენას, რომელიც იყო კარამზინის ცდ-
 მილი მიმართულების გავლენის ქვეშა.

როცა ცრუგლასიკური მიმართულება ვე-
 მოდა ეპროპანში და იბადებოდა ნელნელა
 რომანტიკული მიმართულება, რომლის წა-
 მობადგენელი შეიქმნა ბოლოს დადი შილ-
 ლერი; როცა გამოჰსჩნდა ვეტე თავის „ვერ-
 ტერით“ ბერნარდენ დესენაიერი თავის
 „პავლი და ვარგანიით“, უნ-უაგ რუსთა თავის
 „ელთიზით“, მაშინ ევროპას პირველად ესა
 დამატებოდა სხივი პოეზიისა; მაშინ ცრუ-
 გლასიკურ მიმართულებით დაორგუნვილნი

შვედეთში მივარდნენ მშვიდობით ახალმობილს ჰოეშიის მომართულებას; მეგრამ პირველად ვერ იცნეს, ვერც გეტყვ "ვერტე-რი". ვერც "ელაიზა უნუკ რუსოისა, & ვერც "პავლ & ვიოლინა" ბერნარდენ დესენაიერი-სა: ამითმა სენტიმენტალური სული მოეს-მათ, ეგ სული მამულთა მისთა განავითარეს & დაჰადეს სენტ. მენტალური სხოლა, რომლის წარმომადგენელი რუსეთში შექმნა ვარამხანი. როგორც ჰოეტეო ვარამხანი უნიჭო იყოვო, ამბობენ რუსები, & მ.მ.რ-თულებითაც სენტიმენტალურის სხოლისა იყო, ამ თვისებების მიტონი არ იქნება თვის დღეში სხელივან. წყნადლი, ეგ დ-მტე ცეზუთაა გულანდელ მ.ხედვით. რომ სენტ. მენტალური მომართულება, არავსოვს არ არის სჭარო & სხეთა შორის ჩვენთვი-საც, ამას თქმა აღარ უნდა. მამხადიყ ვა-რამხანი მეგ მხრით ჩვენთვისაც & რუსებს-თვისაც ყრვანია, მეც ეგ ვსაქვი ჩემს აბრილის სტატიაში.

ყმდგანითაც სენტიმენტალურ მომართუ-ლებას მაგალითობა გვაქვს ჩვენს ლიტერა-ტურაში; მაგალითობენ, "ვარდ ბუკობულიანია"

ზ. შ. ში ფარვანიანი; რომანტიკულის მიმარ-
 თულებისა გვექონა ჩვენ მეგალითი ჩვენს
 ლოტერატურაში, მეგალითებზე, „ვეფხისტყა-
 თისნი“, ცოცხალ კლასიკურს. მეგალითებზე
 სულ ამ წიგნების მიმართულება, რომელი-
 თაც მ. პ. მეს მარტო ვარყვან ფორმისა ჩვენ
 უკვლავის რუსთაველის ვეფხისტყაოსნისს ზ
 ვერ ვაიგვს, რომ ვეფხისტყაოსნი თუ
 არის უკვლავი, არა მარტო თავის ფორმით,
 არამედ თავის შინაგან დრამატულობით, მაგრამ
 ამხელ მკითხველს უძლიერებში, მაშინ როცა
 ჩვენს ლოტერატურაში წინამოგვედგენს სხვა
 მეგალითებს. ჩვენ წინადადებულ აზრის
 დასაბუთებლად

თ. ილია ჭავჭავაძე.

ყსტარი ანტიკრიტიკული.

ბრწუნებადყო თვადო ილია კრიგორისაო
ჭავჭავაძე.

აწრილის თიუშის ყურნაღის „ცისკრის“
გადფურცლვა ში უცებ თვლი მოვჭკარ მე,
თქუს გან გამოცემუოს კრიტიკა ში თ.
რეგაზ ერის თავ სე, სარდიონ ალექსი მესხი
შვლის სხენებას. ამ უკანსკენელმა სხელმა
აღძრა რა ჩემი მიმოწულიღველობა დეკუ-
ტვემ მე წაუკითხვად წანა ფურცლები ყურ-
ნაღისა ჭ ვწუგ კითხვა თქუსნის თხზულე-
ბისა, მწადდა რა შემეცყო თუ რით აღვს-
ძარ თქუსნი ყურადღება.

წრთველით გულით მოგახსენებ, თვადო
ილია, როგორც გვამს ასე გულ-წრთველად
მოსაუბრესა საანჟემბოდ. რო გულ-მტკი-
ნეულად წავკითხე მე, ქართველმა, ამ გვა-
რი ქართული ენა განათლებულის ჭ განვი-

თარგმანის ქართულია, ამ ქართულია,
 რომელიც ამოდ დღად ნებს სქართველთა
 შეხვედრით ლექსები და ს.დ.გ.ს.ტყუარ-
 ხაშვი ვა (პროფ. შ.) ანუ უწესლოდ ამა-
 ხანაგებს და ამდებებს ქართულს ს.ტყუ-
 რებს და ამისც ს.დ.? ქართულია ს.ტყუ-
 რებს ს.ტყუარად შ.!! რას გვრგვლია ვა ვად
 ილათ, რა წყარო არი სემ გურია: მართალი,
 სანდულო და მდებელი. არ ვცდი ამ სემ ში
 რომელს მიუთვსება თქვენს ვალოში? ჩვენ-
 ში, ს.დ.ცა ახდობება ნ.ტყუარ სხელია «იგი»
 ამ მართლის სიტყვის შემნს შედა შეფუარება
 «არაღს და არა სთულობად მდებ.ყრი ლექსი
 არაღს» რომელია ც.წყება პირველი-გა
 ს.ტყუარ, ან თქვენით გე ს.ტყუარ ვსთქვით,
 «ბაიბახტარი» თქვენს ვრ.ტყუარს. ამისთანა
 არსულობით დ.ტყუარებულა მართელი
 თხზულება და არა მხოლოდ ნ.ტყუარ სხელია-
 ბი და შემნს შედანი და ეს შეფუარებლობა
 ლექსით თხზულებას დიდად აუძიბებს ენას
 და შექნაგანს ს.ს.მენელს. 2. ასობებს უ უწ,
 2. 3. 4. აქვით მართლ წყაროსა მნიშვნე-
 ლობა. რას გვრგვლია, დ.გ.გ.ტყუარებთ თქ-
 ვენ თქვენის ხელის ღრამბატივის ვ.რ.ნებით,

თუ რა მიზეზით მოასპობთ თქვენს ამით. თქ-
 ვნიც ვნობთ დებულებებსა მებრ ჰსინს, რა
 ხელსა (ჭკუილამ შექთილსა) არ განარჩევთ
 თქვენ ველისა გან (სხეულის წევრისა გან),
 როგორც, თქვენის მართლ წყლის ვნობით,
 რუსულ ში ც მოისმოს ხ ჯ არ იყოს
 ასოებით გარჩევა ВСТЬ სა ჯ ESTЬ სა შორის.
 დანარჩენს ასოებსა ც აქუსთ ეგრეთ ვე ძალი.
 ვ. თ. ერის თავს თარგმან ში თუცა გულ
 მხურვალედ ეძებთ თქვენ შედ შესრულებს
 ჯ ვერ გიპოვნიათ, მარა, დსტურ, თქვენი
 შედ შესრულები ც კუდა არიან ჯ არ შეე-
 თანშეებიან თავიანთს არსებობის სხელს, მა-
 გალითებრ: «სახიქდულო რუსთაველის;
 პეტრო ცლონცსა; დიდ პეტრეში; ყოველ
 რუსის; ძოვლ კაზლოვის სხეულები ში ჯ
 ყრიცხენი სხუა. 4 თქვენი შედ შესრულები
 ან თუ ნატურლ სხეულები ისე დამახინჯებუ-
 ლები არიან, რო შოგ ჟერ არსებობის სხე-
 ლად ანუ შმნად შეიცულებიან ჯ აბელებენ
 ჰსინს. მოიხსენიეთ 165 გვერდი «თავს
 ტანჯეების წვაში; ეჭვს ლღენში; თავს
 სელის წყურვილში.» აქ ყოყოით არსებობი
 სხელი თავი გნებავდათ გვეულისხმნათ ნა-

ცუტად სხვლად ზე ზეთქუთი «თავისის», თუ
 არა, უსათყოოდ თავს ეეიდება ტანჩკვების
 ცეცხლი ზე აჩკის უბადრუკი, ან კიდეს, თი-
 ვ-ში სხვა სუთი-ა ზე მხოლოდ იმას სწყუ-
 რიან ზე ვუქების სუთი გრილად არი?! უნდა
 მოგახსენო, რომ ტანჩკვები ტანჩკვად რომ
 წარმოგედგინათ უკეთესი იქნებოდა ზე «ექ-
 ვის ღრღნა» ეჭკის ღრღნად, თუცა ეს უკა-
 ნასვწყლი-ცა სჩოთირებულთა სასმენელისა-
 თვის ზე რუსუთილამ ნათარგმნს ჰგავს უხერ-
 ხოს მოწაუ-სავან. 562 გვერდ-ზე
 «მომხიბლავ ბაირონის გენიისა», უუჭკვე-
 ლთა ვნებავდით სათქმელად, ბაირონის მომ-
 ხიბლავ-სა გენიისა, თუ არა, «მომხიბლავ»
 გახლავს შმნა, მეორე პირი მყობადისა, ზე
 შახრი არ გამოდ.ს. 5. ზედ-შესულების
 შესუვრად არიან შმნები-ცა, რომელნი-ცა
 დროებ-ში დია სშირად პირველის პირის
 მაგიერად მეორეს პირად ხმარებულ არიან
 «ჩვენ უწინასწარმეტყველებთ, ჩვენ გაუკმა-
 თეთ ზე სხვა» ამ გვარი შეყოთმა თქულს-გან
 უფრო უცნაურად იმით, რომ თქულს-ვე დას-
 ცანით თ ერის-თავს შმნის ხმარება-ზე ზე
 განგიმარტებთ იმისთვის, რომ «პირველი პი-

რა შინისა არა არავარდა ჭ არა ჩავარდა (გვ. 599). 6. განწყობალება სიტყვებისა ზეგონგან უგვინად არა, მაგალი: ძიუღი ვ ზლოვის თხზულება ში. ყუყოდ განებვლათ სთქმელად, ვ ზლოვის შიოვლის თხზულება ში ჭ არა შიოვლის ვ ზლოვის თხზულება ში რადგან ვ ზლოვი შიოვლი, ესე აგი, სრულია ვაი აგი ჭ არა ნახვარი, ესე ც შეგებლოთ, რა ზედ შესრულია არ მოვევვლათ, ვინაყრად დგებოყნებნათ, შეგითხზებნათ არსებოთ ჭ ახვკ თვისს ადგილის მადარ იყო. 7. მ. შინის ვნობ: ტყულება თქმს გან ხმარებულთა სიტყვებისა ვგრეთვე შიოვლის ადგილის ყხისა ჭ მოძრევენელი ყხის: არა ცა ვ გვხსენდება, მაშ. ჩვე ყნახედ მოგვადგებან; სული არ სტავრდით ძიოდ ვაჭ ძიუღი მ. წ. წინა ვრძიოს ყმ: რიღოთ ცოყმთა; ვ ბერილია წ. გ. ნა; მ. წ. წინა ტლია პოყტები. ვვენ ბა. რონის ვკლენის ქვე მ; არ შეგვედლოებან მონსტრის ვედლებსა მონსმენებლად; გულის ვყო: მბლი წ. ზლოყლოთა მონსჩენად; ჩ ნებსავით შეგვდგებთ ერთ აღვხედ; ქართველი ვერ ვა. ცნობს ფრჩხილის - ი. დენახც

რუსის სოფლის გოგონა და ყრიცხნი სხვა-
 ნი **B** რსაკვრველია, ამ ენის შესუერდ
 შემოტ ნიღნი არიან თქმწან ვერყოვე
 ყუხონი სიტყვება-ცა: აძუთი, თანხა, ვაძი-
 ტაო პლისტავა, სერტამენ ტაოყრა, ფორმა,
 სყუ-ტა და სხვ. და აქა-იქ თქმწანი შეყნაერ-
 სიტყუობა, შესტყუვდ შკ.თხველითა, შეგი-
 ნელუხათა ავანგლა განგლ:თი, ეო მყოთი
 და შრავლითა სხვათა ენა-წყლიანობათა. ამით
 ცხადდ შხვადეთ, თაკლო ჭკვჭკვებე, რი
 თქმწანს თხსუოების შრავლს ნაკლუთე-
 ვანებს თანა წ'არგხედ მე და წ'როდ შემავ-
 სახდურე ჩუმი ვალაში შესახებ ჩქმწანს ს.ტ-
 ყუერებსა, რომლისა-თჳს დიდდ თაკვაშო-
 დუყუთი ბძანდებთ და სანაულდ იბოძუთ,
 იბოძუთ ჩქმწანს სარტორლის დედა-ენსათჳს
 რომელსა-ცა, თქმწანს ყნუბურად და შეყუანე-
 ბულოდ, თქმწანეე ჟ.შაკვებრ ჭკოდეთ და ამა-
 ხანჴყუთი და სხეობათად შრევენთ და აუბლიყ-
 რებთ. ვატყუ ყუფრო შაკ-სუნად, თუ თქმწ-
 ნანს შწყლობანს მსგავსი შეყნაერ-სიტყუა-
 თბა არ მოავლადება „ც.სკარს“, მაშ საუყუ-
 ნოდ დავანკლუკს იმას და თქმწანთა-ვე ს.ტ-
 ყუთი წ'ინა-წ'არგჳსთქვამ „ჩვენი ლიტერატურა“

არ აღდგება! როგორც ესწავლეთუთმა ვაჟმა,
 ს. პეტრობოურლის უნივერსიტეტის სტუდენ-
 ტმა, რასაკვირველია, ვარგდა იცით, რომ
 სატყვერებს ასამაღლებლად საჭიროა დედა
 ენის ცოდნა. ცოდნასაუზს ჩვენი ენისა უნ-
 დ ვიცოდეთ საზოგადო ზ განსხვავებით
 იმისა ნაშტა. საზოგადოს იმისს ნაშტს
 გვსწავლის დრამატკა, ზ განსხვავებით
 თვსებათა ცნობსაუზს საჭირონი არიან ვა-
 ნონნი ჰბრთა განწყობილებსაუზს სხესა ზ
 სხეს წესებრებაში, რომელთადა გვსწავ-
 ლის რიტორება. ამ ორთა საგანთა გან არ ცა
 თუ ერთისა ცოდნა ჰხრის თქუშის თხზულებ-
 შაში, ზ ამასობაში აღჭურვილი სარკეს-
 მებითა გულადად გამოძახებულთ ხართ ქარ-
 თულის სატყვერებს სარბიელთ ზ მორ-
 ვანაღისა თავ მოკტყნებულის თავს მო-
 წონების კლოჯებით დასძახით ხელის:
 „ღვთის წყალობა თქვენა გაცეთ, განმხილ-
 ვიც შეხვდეთ (ერის თავს)!“ განმხილავს
 განმხილავს არ დაკლდება. მევი ჩემის მბრიჯ
 უკაცროვოდ თუ არ გახლდება, ამას მოგახ-
 სენებ, რომ უმჯობესი იქნებოდა მეგის თანა
 | სუსტით ფარხმლით არ გამოძახებულ

იყავით.

ამ დეკლარაციის დამახანგებულის, გ. სან-
 ჭრატეხულის ქართულის ე. ს. გულ-ტკა-
 ვნაყულად ვითხოვ, ში მოგახიწვე მე ჩემს
 სახელად მდინე ახლა ამ ს. გ. ს. გ. ს. გ. ს. გ.
 ოდენ კიდევ ვისაუბროთ: 1847 ს. წ. გ. ს. გ.
 თხუთობდი მე მარმონტელის მოთხრობით
 ჰ იმით გან ერთი, ჩემს გემოვნებისა მებრ,
 მომ. წ. ონა, ჰ, რადგან თავის უფული დრო
 სავაოდ შექონდა, გარდმოვალე ქართულის
 ენა შე სასულდობ „მეყუდაზნოენი“. ჩემს
 „ტ. ს. კრის“ პირველის გამოცემა შე უფ. გე-
 რესელისა გან, მოვიდა ჩემს სახანგედ ეს
 რედაგტორია ჰ რა თვალთ მოჭკრა ს. წ. წ. წ.
 ლოს მაგიდა შე ჩემს აარგმანს, მთხოვა იმისი
 დახეჭდვა ჰ მეცა არა ურ-გ. ს. გ. ს. გ. ს. გ.
 სი ჰ გემსხურე რითაც შექცედო ახლად
 შობილს უყრნაღს. (*) ტ. ს. კრის წ. ანაკეპი
 განერგვა უფ. პერმენოვს რუსულის გ. ს. გ. ს. გ.
 „გ. გ. გ. ში“ ჰ სხუთა შორის ესე ცა მოე-
 სხენებანა, რთ არ იყო გადმოსთარგმნელი
 მარმონტელი, რთგორც პეელის დოიუბ. ს.

(*) გ. ს. გ. ს. გ. ს. გ. ს. გ. ს. გ. ს. გ. ს. გ.

შერვაშიანი ზე უმჯობეს იქნებოდა დამტკიც-
 დვნივინა რომელინაძე ეპ. შოდები ქართულის
 წიგნებოდაძ, მაგალთ ყრამანიანი დამ ამაზე
 პასუხი მივიტ მე ამის იმა ვე გაზეთ ში ზ
 გათავდა სემე. ახლა თქმას ვრატ ვა ში,
 თავდო ჭკვჭკვდე. გავეროთ შეხებ. ხართ
 ჩემს მიუღბნოებსა და ზ, ყუიშეზოდ, უძვე-
 რით ს. ტყუთ მოხსენებთ პატრე ცქიულოთ
 აუქსონთა მარმონტელს ზ ვარაძხ. ნს. არს
 ვიტყუა ვახლოვ. ხე, რადგან იმისს შვე-
 სკანს შემლოღ. ხე არი შემდგარი ის ვრი-
 ტე ზ ჩეს ღობარეს განყვრძელუებ. ნოს
 ვდე ეს უსტარი ზ დეშუოს შკთხველით;
 ამასთანავე დხარჩლეა ვხლოვ. სი შეხება
 თ ყრ. ს. თავს ზ მართებულეა არ მოითხოვს
 სხვ. ს. სემე ში ვარვეს თქუშვან ღობლო-
 ხით მოხსენებულს ზ საზოგადოდ ქართველ-
 თაგან სძლიად. სოდ პატრეით სხსენებულს
 ჩხ. უხბე. ხედ. და ნეტ. ია და მოგ სხნო.
 იქმდ. ნ. აგთავ. ლწ. უნებ. ათ. ს. ა., რომ ვაჟ. ვ-
 რებულს თუცა დვრდნაღოს ცხენ. სთ. ვს
 შვიდარებათ ტვალთ ვმათ წყობილეა
 ამ. ს. ს. ლექსება. სე, მარა ისე არეულხართ,
 რომ დვარდნაღოს ცხენის ვაგვავა ვოგ.

ვად გამოგიიქმასთ. ჩქუნ ში, დავარდნილი
 ცხენი ფრეგფრეგებს ჭ არა ჰგოგავს ჩიტსავით.
 ჩახრუხბის ლექსების ღირსებას შეადგენს იმისი
 ჩახრუხბული ანუ შევნიერი ლექსთ მთევობა.
 ჰაზრი იმისი არი მალაღია, ჭკუა დიდი ჭ
 სიბრძნის ლამპრით განათლებული, გული
 მხურვალე. ამას ყოველსა ვე იმისს ნიჭიე-
 რებას უწოდებთ იქქუნ ზედ შესრულების რა-
 ხარუხად!!!...იმ ზედ შესრულებისა, რომელ-
 თა ცა დაჟასება მოითხოვს მკითხველთა ვან
 განათლებულსა მალაღით ჰსწავლით გონე-
 ხასა ჭ ამისგამო სიტყუათ გამორკვევასა ჭ
 ჰაზრით გამოჩვლილვასა, ჭ იქქუნ, არა ყუ-
 რად მღებვლს იმათის ძალიას, რახა რუხად
 მიგიღათ ისინი ჭ აქქსონსა მოიხსენიებთ,
 რომ «არამცთუ დიდი, ჰატარატ არა ჰძანდებოდა
 ის კურთხეული!» ყოველი მწიგნობარი ქარ-
 თველი ჰგონდობს ამ სასიქადულორს მოლე-
 ქის ღირსებას ჭმაშა სადამე საზოგადო კსინვა
 იქქუნ ზე მამულის შვლით ვან ვმა ა იქქუნდა
 ჰირის დასაჯოთად. დავიდუმითი ღირსება ცა
 იმისი: ნუთუ თავ მომწონესა საქართველორს
 შვლორბითა შვე შვენისთ წინაშართა სამარის
 ნეშტისა ცა შეურაცხება? ბრძენთა მკნებასა

V

✓

მაინც მოიგონებდით: მკუდარათათვის ზრახვი-
დე კეთილად ანუ სდუმენ.

ღოყი შეთხოვნიერის მეფობა ში ამდღად
ყოველი შტო გელოვნებისა ზე ჰსწავლისა
ზე აღუვადა ჭრანცაყული სიტყუერება. ამ
საყუყუნებასა სხოლამ უკუდავ ჰყო მრავლნი
მწერალნი, რომელთა-ცა ენა მჭევრობა დღე-
ვანდღამდინ ჰატვიდებულთა პრთივოს ვგრო-
ბა ში. ამ სხოლის შემდეგი მწერალი იყო
მარმონტელი-ცა. კალიში მარმონტელისა არი
მსუბუქი, მოთხრობანი გუელ-წრველნი, ზუ-
ნებითნი, სამიზნი. ამ სხოლის უწოდებთ
თქუენ წირპლიანად ზე სენტიმენტალიურად.
ეს არი ლექსი სრულიად შეუფერებელი-ცა
ზე წინა აღმდეგი ერთი მეორისა, მაშინ რომ
დესაც მჭევრ-მეთქვ მეორეს სიტყუას უნდა
მოიხმარებდეს უძლიერესს პირველისა ზე
იმა-ვე მნიშვნელობისას, დასამდაზლებლად
თუ ასამაღლებლად სავანისა. სენტიმენტა-
ლიური ჩვენებურად არი სათუთი, მკრძნ-
ბელი. წირპლიანი ზე სათუთი სრულიებით
არ შეეხამებანი ერთი მეორეს ზე რომორ
უნდა განვმარტოთ ზე მივხვდეთ თქუენს ჰაზრს?
ჰო, ასე თუ არი: თუთიოდ მომატებულის

მგონებელია, ხომ არ იწინააღმდეგებოდა განს-
 ჯენებულნი ჩუქნი მწერლები! ამ სახელწო-
 ლების შემდეგ, თქვენს მსაჯულებრივს გან-
 სჯას გვიცხადებთ ქართველებს ასე: «იქნება
 ვაჟიქრობდეთ, რო ჩუქნი ლიტერატურა
 არ აღდგება, თუ არ განიმეორა თავის გან-
 ვითარებაში წარსულ დროთა სიცრუე &
 ცთომილება & სხვ.» ამას გვივალთებ, ჩვენო
 ძურჯასო მოლოქსევე, მე & თ. ფრისთავს.
 მე ჩემს წილად ვაძლევე ამ ჰასუსს: ლიტე-
 რატურის აღდგინება არ არი და მოკიდებუ-
 ლი წარსულთა დროთა სიცრუესა & ცთო-
 მილებაზე, არამედ თუთ განმართვა-ცა კაცო-
 ბრივთა სისუსტეთა ექვემდებარების ლიტე-
 რატურის ძალისა, & არ-ცა თუ წარსულთა
 დროთა ამ გვარი ნაკლულეკანება შეაბილ-
 წებს & დასცემს იმათ აღმწერსა ახლის
 დროების ლიტერატურასა. ამას მოვასხენებ
 მე შესახებ ჩემთა-ცა «მეყდაზნოეთა». ამ მოთ-
 ხრობა-ში სიცრუეს ვერ ვხედავთ, ყოველივე
 აღწერილია მარტივად & ბუნებითად, & თუ
 განიმჭვირვალების იმა-ში წუთიერი ცთო-
 მილება გყლის თქმთა, ეს თანად-შობილი
 ჩვენს ბუნებას თან კაცობრივი სისუსტე ჩუქნი

ესეცა და სამაგალითოდ წარმოცლია
 ზნეობით. ზე ამ გვარი თარგმანი, როგორც
 ჰქანს, ყხამსი არ ყუნდა იყოს ჩქშნის სიტყ-
 ვუვრებისათვის ზე მოკლებულ საბატონსა ად-
 ვილისა იმისს ფურცლებ ში. დასასრულ
 ვჰსთიქუთი ორიოდე სიტყუბა კარამზინზედაცა,
 ამ მწერალზე, რომელსაცა ძვირფასით
 შრომით მიუძღვს სამართალი ჰატვისცე-
 მაზე. შემდეგ ლომონოსოვისა რუსთაგან
 არავინ გამოსულა ზუშკინამდინ, რომელ-
 საცა აღმოეჩინოს ეგოდენი სამსახური ზე
 დაედვას ღვაწლი რუსულის ენისათვის, რო-
 გორც კარამზინს. ამან გასწმინდა ზე დაკაშ-
 მა მქისე რუსული ენა, შესძინა იმას მრავ-
 ჳაღნი სიტყუვები ზე იმით განავრცელა ზე მი-
 სცა ახალი კითოვნება სიტყუვრებასა. სხვა
 სამსახურიცა რი არ მიუძღოდეს, სავით
 არი მხოლოდ იმისი რუსული ისტორია,
 ნამეცნავად რუსეთის სასწავლებლებ ში მოს-
 წავლითათვის. როგორც ჰქანს იქქშნის
 კრიტიკისგან მრავალით რუსთა კრიტიკოს-
 თა თხზულებანი წავიკითხავთ იქამდინ, რი
 არცა თუ ცრედიავოვსებსა ზე სუძაროვოვზე
 ჰსგა მწერალთა გადაგრჩენათ ზე დაგისო-

მეზათ, რასაკვრველია, გამოსადეგად თქვენის
კალმისათვის თავისს დროზე, მიკვრს ველში
არ ჩაგვარდნით კარამშინის შრომათ გარკ-
ვევა, როგორც მახსოვს თუ არ ვსცდები,
პროფესორის პოგოდინისა ზსენვოვსკისაგან.
მოკუდავთა შორის არავინ არი სრულიყო-
ვლით ფრით. ამ ბუნებითს ვანონს ექვემდგ-
ბარებთან მწერალნიცა. როგორც ჰსჩანს
«უბედური ღიზა» კარამშინისა შექმნილა
საგანად სასტიკის განსჯისათვის ამ მწერ-
ლისა ზ იქამდინ დაუმტარებთა ისი თქვენს
თვალში, რომ უწოდებთ იმას «სენტიმენტა-
ლური, ყალბ გრძობიან; მტირალა ზ წირ-
პლიან მწერლად». აი ყოვლად საშინელი
კიცხვა! როგორ შეიძლება, თავად ილია,
რო ყველანი ჩიხლის გრძობისანი ზ პირ-
წმინდები იყვნენ, ზ, მაინც მოკლებულნი
ბუნებისაგან ამ ძვირფასთა სხეულის სამკა-
ულთა, ღირსნი არ არიან ამისთანა სახელწარ-
თაყოლობისა, რომელითაც სვიყრად აღბე-
ჭდილნი არიან, თქვენის განჩინებისამებრ, პატი-
ვცემულნი მწერალნი! მიკვრს, რომ ის დიდი
ბაირონი ისეთს კარეს გყუნება შეგანგიხილთავსთ,
რო არ შეგიძენვეათ იმისთვის არაფერი ნაკ-

ლოყლოვკანება ჭ ველით არ გიგდიათი სასტიკი
 იმა_ზე გამოცემული ედინბურღ_ში, კრიტი-
 კა. ეს დიდი მოლოქსეც არ იყო თუნებრ
 ნაკლოყლოვკანებათა: სამხატვრო კალამი იმისი
 ზოგან კამკამებრ_ფეროვანი_ა ჭ ბრწყინვალე,
 ზოგან ყკადრისად, ყცხოველიოდ მიმკროთა-
 ლებელი ჭ ყფერყლი, თითქო შემოჭკლე-
 ბი_ა წამლები ჭ გაყცრეცია ხატყლი! მა-
 ინც, არა მიხედვისამებრ ამ ნაკლოყლოვკანებათა,
 შერაცხილი_ა ისი ყყდიდესს მოლოქსეც_
 თანა. რასაკვრველი_ა, დროთა მომდინარე-
 ობით ყოველი ჰსწავლა აღვალს ყმაღლებს
 ხარისხ_ზე ჭ მიეცემის თან_ჭ_თან სისრყლესა
 ჭ აწმყონი შწერაღნი ყკეთესნი ყნდა იყუ-
 ნენ წარსრყლითი საყკყნეთი შწერლებ_ზე. ვინ
 იზასებს ამა_ზე თავ_ხედად, რო შვენებრი ჭ
 მომხიბლავი კალამი გოგოლისა ბელინს-
 კისა, გრანოვსკისა არ აზნელებდეს კარამზი-
 ნის ჭ იმისის მოწაფეობას კალამს? მარა,
 ამით სამართალი არ მიყმღვსთი იმათ ლან-
 ძლდენ წინა_პართა მხოლოდ თავიანთის გა-
 მომჩვენებლობის გყლინათვს. ყოველს აჭ-
 ქსონს ჰატყვი ყნდა ეცეს საზომისებრ
 იმისის ნიჭიერებისა ჭ ჰსწავლისადმი სამსა-

ხუროს აღმოჩენისა, იმ დროების მიხედვით, როდესაც არსებობდა ისი ზე რას წ'გრტილ-ზედაცა იდგა იმისს დროს ჰსწავლა.

ამით ვასრულებ ჩემს სიტყუაჲსასუსს თქუქსნს კრიტიკაჲსუ, თავადო ილია. რასაკვრ-ველია, ამ გვარს გამოლთაჲსრაჲვება ში არ შეიძლება მეტნაკლები სიტყუა არ მოვიდეს. ნაკლები, მე თუი ვკრძნობ, ბევრი არი, რად-გან ესცდილობდი, შეძლებებისაჲებრ, მოკლედ დამეწერა ეს უსტარა ზე არ დამეშვრა ვით-ხუი ცისკრის მკითხველი ზე არ ცა თუ თქუქს-თუს შემეწყინა თავი, როგორც ჩემდა უც-ნობის გვამისათუს, ზე თუ თქუქს მომატებულის ჰპოებთ რასმე ამ საუბარ ში, ნამეცნავად თქუქსთუს საწყენს ზე ლიტერატურის ჭაბუ-კისა მწერლისათუს თავის მოყვარების შე-მარყეველს, ვთხოვ ესეცა მომიტევეო, რო-გორც თქუქსნს თანაჲმეძამულებს, თქუქს თან მოსაუბრეს ვეთილ-დღეობისათუს ზე განგრ-ძობისათუს სიცოცხლისა ჩვენდა საყვარლის ენისა. ხო იცით, რო გულოდამეწჳარი ბევრს რასმე იტყუს, გულოდამეწჳარი ნამეც-ნავად დედაენის დავოდილებითა ზე დასახი-რებითა. მოვალს უამი, როდესაც სიჭაბუკი-

სა სიფიცხე თქუნი გაგრილდების ჭ ზევი-
 როსანნი მოღექსისა ლანდები მიმოიფანტე-
 ბიან ჭ მაშინ მკაცრად აღარ განმსჯიით ჭ
 შევრიგდებით. ნიჭიერება თქუნი, ნამეტნავად
 ლექსაობისა, გამომჭვირვალებს ჭ, სანუგე-
 შოდ ქართუველითა, როგორც ყმაწული კაცი,
 მალაღს სასწავლებელ ში მყოფი, რასკურ-
 ველია, ეცდებით ყოველი ნაკლუთევენება
 თქუნი განმართოთ, მრავალი გეთილი მსწა-
 ვლა შეიძინოთ ჭ აღმოჩნდეთ სასიქადუ-
 ლოს შუიად მამულისა ორსავე ნაწილ ში
 ქართულის სიტყვებებისა, როგორც წყო-
 ბილ სიტყვაობა ში, ეგრეთვე სადგ სიტყ-
 ვაობა ში.

მაისის 20.

ს. რუის პირი.

მესხივევი.